

# Publikatieblad

## van de Europese Gemeenschappen

ISSN 0378-7079

C 223

35e jaargang

31 augustus 1992

Uitgave  
in de Nederlandse taal

## Mededelingen en bekendmakingen

| Nummer      | Inhoud                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Bladzijde |
|-------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
|             | <b>I Mededelingen</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |           |
|             | .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |           |
|             | <b>II Voorbereidende besluiten</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |           |
|             | <b>Economisch en Sociaal Comité</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |           |
|             | <b>Zitting van mei 1992</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |           |
| 92/C 223/01 | Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de accijnzen op uit landbouwgewassen gewonnen motorbrandstoffen . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                          | 1         |
| 92/C 223/02 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de doorvoer- en de entrepotstatistiek met betrekking tot het goederenverkeer tussen Lid-Staten . . . . .                                                                                                                                                                                                                                   | 6         |
| 92/C 223/03 | Advies over:<br>— het voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de Lid-Staten betreffende de teruggave van cultuurgooederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Lid-Staat zijn gebracht, en<br>— het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de uitvoer van cultuurgooederen . . . . . | 10        |
| 92/C 223/04 | Advies over de mededeling van de Commissie aan de Raad — Aanvullende sociale-zekerheidsregelingen: de rol van bedrijfspensioenregelingen in de sociale bescherming van de werknemers en de gevolgen daarvan voor het vrij verkeer . . . . .                                                                                                                                                                            | 13        |
| 92/C 223/05 | Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake de hygiëne van levensmiddelen . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 16        |

| Nummer      | Inhoud (vervolg)                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Bladzijde |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 92/C 223/06 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende bepalingen inzake het bezit van en de handel in specimens van in het wild levende dier- en plantesoorten . . . . .                                                                                                                                   | 19        |
| 92/C 223/07 | Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende eerste wijziging van Richtlijn van de Raad 88/344/EEG van 13 juni 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake het gebruik van extractiemiddelen bij de productie van levensmiddelen en bestanddelen daarvan . . . . . | 23        |
| 92/C 223/08 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot vaststelling van communautaire procedures inzake verontreinigingen in levensmiddelen . . . . .                                                                                                                                                            | 24        |
| 92/C 223/09 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot oprichting van een Europese Drugswaarnemingspost en van een Europees Netwerk voor informatie over drugs en drugsverslaving (Reitox) . . . . .                                                                                                             | 26        |
| 92/C 223/10 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische produktiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen . . . . .                                                            | 28        |
| 92/C 223/11 | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 426/86 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector van op basis van groenten en fruit verwerkte producten . . . . .                                                                             | 29        |
| 92/C 223/12 | Advies inzake het verslag 1991 van de Commissie aan de Raad en het Parlement over het gemeenschappelijk visserijbeleid . . . . .                                                                                                                                                                                              | 30        |
| 92/C 223/13 | Advies over de mededeling van de Commissie „Nieuwe uitdagingen voor maritieme industrieën” . . . . .                                                                                                                                                                                                                          | 36        |
| 92/C 223/14 | Advies over:<br>— het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, en<br>— het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap met betrekking tot de rol van de werknemers . . . . .   | 42        |
| 92/C 223/15 | Advies over:<br>— het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese onderlinge maatschappij, en<br>— het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese onderlinge maatschappij met betrekking tot de rol van de werknemers . . . . .       | 48        |
| 92/C 223/16 | Advies over:<br>— het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese vereniging, en<br>— het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese vereniging met betrekking tot de rol van de werknemers . . . . .                                 | 52        |
| 92/C 223/17 | Advies over het advies van de Commissie inzake een billijke beloning . . . . .                                                                                                                                                                                                                                                | 57        |
| 92/C 223/18 | Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende wijziging van Richtlijn 89/392/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten betreffende machines . . . . .                                                                                                                          | 60        |

| <u>Nummer</u> | Inhoud (vervolg)                                                                                                                                                                                                                                                                    | Bladzijde |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 92/C 223/19   | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende wijziging van Verordening (EEG) nr. 594/91 van 4 maart 1991 met het oog op de versnelde eliminatie van stoffen die de ozonlaag afbreken . . . . .                                                          | 62        |
| 92/C 223/20   | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot vaststelling van handelsnormen voor bepaalde melkvetten en andere vetten dan melkvetten alsmede voor uit plantaardige en dierlijke produkten samengestelde vetten . . . . .                                     | 64        |
| 92/C 223/21   | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad inzake de instelling in de Franse Overzeese Departementen, op de Canarische Eilanden, in Madeira en de Azoren, van een versterkte steunregeling ten behoeve van de oprichting van producentenorganisaties . . . . . | 67        |
| 92/C 223/22   | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende specifieke maatregelen voor bepaalde landbouwprodukten ten behoeve van de Canarische eilanden . . . . .                                                                                                    | 69        |
| 92/C 223/23   | Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende specifieke maatregelen voor bepaalde landbouwprodukten ten behoeve van de Azoren en Madeira . . . . .                                                                                                      | 71        |

## II

*(Voorbereidende besluiten)*

## ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ

**Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de accijnzen op uit landbouwgewassen gewonnen motorbrandstoffen <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/01)

De Raad heeft op 20 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 99 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor economische, financiële en monetaire vraagstukken die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Romoli.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

**1. Inleiding**

1.1. In februari 1988 heeft de Europese Raad de Commissie verzocht alle mogelijkheden na te gaan om het gebruik van landbouwprodukten buiten de voedingssector te vergroten, en om hiervoor voorstellen uit te werken.

1.2. De werkzaamheden van de Commissie waren in eerste instantie op een aantal uiteenlopende gebieden gericht: onderzoek en ontwikkeling, demonstratieprojecten, alsmede de mogelijkheid om op braakgelegd land granen te verbouwen, op voorwaarde dat deze granen voor niet-voedingsdoeleinden worden bestemd.

1.3. Bij de voorbereiding van het derde kaderprogramma van communautaire werkzaamheden op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling (1990-1994) heeft de Commissie vervolgens het gebruik van landbouwprodukten als industriële grondstof en als energiebron in het specifieke programma voor de landbouw en de agro-industrie opgenomen. Bovendien moet volgens het Raadsbesluit van 23 april 1992 <sup>(2)</sup> vooral onderzoek worden gedaan naar „... de industriële exploitatie van de nevenprodukten van de levensmiddelenbereiding en ... de ontwikkeling van nieuwe, schonere industrie- en energietechnieken, die economisch gezien gunstige perspectieven bieden.”

1.3.1. Het Commissievoorstel voor het genoemde specifieke programma voor de landbouw en de agro-industrie is echter volgens een eerder advies van het Comité veeleer algemeen dan doelgericht waardoor „... overlappingen met reeds bestaande onderzoeksprogramma's t.b.v. de land- en bosbouw, de levensmiddelenindustrie en de biotechnologie kunnen voorkomen” <sup>(3)</sup>. Het Comité stelde dan ook vast dat de werkingssfeer van het programma niet duidelijk was vastgelegd.

1.4. Op 13 december 1989 heeft de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement een verslag voorgelegd over het „Gebruik van landbouwgrondstoffen in de niet-voedingssector” [doc. COM(89) 597 def.]. Daarin geeft zij toe dat „onderzoek van het type dat tot dusver op grond van het kaderprogramma wordt gefinancierd ... er niet altijd voor [kan] zorgen dat nieuwe technieken in voldoende mate worden beproefd om ... landbouwers of verwerkers van de uitvoerbaarheid ... ervan te overtuigen”.

1.4.1. Een en ander heeft tot gevolg gehad dat er buiten het kaderprogramma voor onderzoek en technologische ontwikkeling om, een programma is gelanceerd van agro-industriële demonstratieprojecten in allerlei sectoren waar landbouwgrondstoffen worden geproduceerd die vervolgens voor industriële of energiedoeleinden worden verwerkt of die van landbouwgrondstoffen gebruik maken.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 73 van 24. 3. 1992, blz. 6.

<sup>(2)</sup> PB nr. L 117 van 8. 5. 1990, blz. 39.

<sup>(3)</sup> PB nr. C 332 van 31. 12. 1990, blz. 137.



1.4.2. Dank zij dit programma en de grote inzet van belanghebbenden en organisaties uit landbouw en industrie zagen verscheidene voorbereidende projecten het licht.

1.5. In 1989 deed de Commissie het voorstel<sup>(1)</sup> om aan landbouwers die onder de steunregeling ter bevordering van het uit de produktie nemen van bouwland vallen, toestemming te geven om — onder bepaalde voorwaarden — op de aldus braakgelegde grond granen te verbouwen die voor niet-voedingsdoeleinden — en dus voor industriële verwerking — zijn bestemd. In dat geval konden tijdelijk subsidies worden verleend en andere steunmaatregelen worden genomen.

1.5.1. De Raad bekrachtigde dit voorstel op 24 juli 1990 bij Verordening (EEG) nr. 2176/90<sup>(2)</sup>.

## 2. Inhoud van het onderhavige richtlijnvoorstel

2.1. De Commissie heeft het onderhavige voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de accijnzen op uit landbouwgewassen gewonnen motorbrandstoffen [doc. COM(92) 36 def.] op 28 februari 1992 aan de Raad voorgelegd. Het verschil met de hiervoor besproken voorstellen is dat de Commissie in dit geval naar een belastingmaatregel grijpt voor de verwezenlijking van algemene beleidsdoelstellingen en de uitvoering van specifieke maatregelen waaraan in de Gemeenschap prioriteit is verleend.

2.1.1. Er bestaan dan ook raakvlakken tussen de doelstellingen die de Commissie voor ogen heeft met dit voorstel om de accijnzen op uit landbouwgewassen gewonnen motorbrandstoffen te verlagen, en het gemeenschappelijk landbouwbeleid, de volksgezondheid en de milieubescherming, de continuïteit van de energievoorziening en het vervoerbeleid.

2.1.2. Bovendien moet dit voorstel worden gezien tegen de achtergrond van de maatregelen waaraan de Gemeenschap in het vooruitzicht van de voltooiing van de interne markt met ingang van 1 januari 1993 haar goedkeuring hecht.

2.1.3. Het is vooral onderdeel van het streven naar de harmonisatie van de accijnstarieven van minerale oliën [doc. COM(89) 526 def.]. Bovendien wordt daarbij dezelfde benadering gevolgd als bij loodvrije benzine waarvan het gebruik wordt gestimuleerd d.m.v. belastingverlaging [doc. COM(91) 43 def.].

2.2. In het Commissievoorstel wordt gesteld dat „... de op biobrandstoffen geheven accijns in een Lid-Staat niet hoger mag zijn dan 10 % van de accijns in die Lid-Staat op de brandstof die erdoor wordt vervangen ...”.

2.3. Aan het voorstel om een verplichte accijnsverlaging in te voeren, is een nauwgezette kosten/baten-analyse voorafgegaan. De gevolgtrekking daaruit is dat een ingrijpende verlaging van de accijnzen op biobrand-

stoffen — die dan kunnen gaan concurreren met aardolieprodukten — doorslaggevend kan zijn voor het gebruik ervan.

2.3.1. Een toename van het gebruik (als additieven) in benzine en voor dieselmotoren kan ertoe leiden dat biobrandstoffen langzaam maar zeker een grotere plaats op de markt gaan veroveren. De Commissie gaat ervan uit dat „... uiteindelijk ongeveer 5 % van het brandstofverbruik van het wegverkeer met biobrandstoffen [zal worden] gedekt.”

2.4. De geboekte vooruitgang in de technologie en de mogelijkheid grondstoffen te kopen tegen prijzen die dicht bij de wereldmarktprijzen liggen, maken volgens de Commissie<sup>(3)</sup> dat de voorgestelde belastingverlaging toereikend is om de extra kosten te dekken die ontstaan bij de produktie van biobrandstoffen in vergelijking met de kosten voor aardolieprodukten die zij kunnen vervangen, en om de economische, industriële en commerciële risico's waarmee het op de markt brengen van nieuwe produkten gepaard gaat, het hoofd te bieden.

2.5. Dit voorstel beslaat alle uit landbouwgewassen gewonnen motorbrandstoffen, zonder onderscheid naar herkomst of soort landbouw- of plantaardig gewas dat voor de produktie van de betrokken brandstof wordt gebruikt.

2.6. Tenslotte stelt de Commissie voor, een regeling in te voeren waardoor de doelmatigheid van deze maatregel op gezette tijden kan worden gecontroleerd. Zo kan worden nagegaan of het voorgenomen doel er wel mee wordt bereikt.

## 3. Algemene opmerkingen

3.1. Het Comité staat achter het in zijn ogen positieve voorstel van de Commissie om een beleid van lange adem te gaan voeren dat erop is gericht de gebruiksmogelijkheden van landbouwgrondstoffen in de energiesector uit te breiden. Hiermee komt de Commissie tegemoet aan een wens die al lang bij het Comité leeft.

3.2. Op 29 maart 1990 keurde het Comité een initiatiefadvies goed over „Uitbreiding van het gebruik van landbouw- en bosbouwprodukten in de non-foodsector en de energiesector: door onderzoek en technologische innovatie geboden vooruitzichten”. In dat advies wordt de situatie in de sector doorgelicht, worden de ontwikkelingsmogelijkheden onderzocht en de daartoe te vervullen voorwaarden aangegeven.

3.2.1. Het Comité is ermee ingenomen dat de Commissie en de Raad besloten hebben, een agro-industrieel beleid op korte en middellange termijn inzake de gebruiksmogelijkheden van landbouwprodukten buiten de voedingssector te voeren, waarin de eerder door het Comité gedane aanbevelingen worden opgevolgd.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 31 van 9. 2. 1990, blz. 7.

<sup>(2)</sup> PB nr. L 198 van 28. 7. 1990, blz. 6.

<sup>(3)</sup> Zie hiervoor het rapport van de „Forward Studies Unit”: „Biomassa: een nieuwe toekomst” (6. 1. 1992, blz. 27 t/m 29).

3.3. De Commissie levert met deze strategische stellingname een nuttige en noodzakelijke bijdrage aan de oplossing van de aan de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) klevende structurele problemen zonder dat daardoor het evenwicht in de interne en externe betrekkingen van de Gemeenschap aan het wankelen wordt gebracht, aangezien de voordelen van deze richtlijn ongetwijfeld vooral naar de landbouwsector zullen gaan.

3.3.1. Het Comité hecht ook zijn goedkeuring aan de manier waarop de Commissie te werk is gegaan bij het maken van de kosten/baten-analyse van dit voorstel. De Commissie heeft daarbij namelijk niet alleen gekeken naar de fiscale consequenties van de voorgestane nieuwe maatregel, maar ook naar het daaruit voortvloeiende diversifiërende effect op het energieaanbod en de gevolgen ervan voor de continuïteit van de energievoorziening, met de te verwachten geringere afhankelijkheid van de invoer van olie, de mogelijke verbetering van de handelsbalans, alsmede het vooruitzicht dat de betrekkingen met bepaalde onderhandelingspartners van de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT) (de Verenigde Staten met name) beter worden doordat de druk van de EG-uitvoer op de wereldmarkt van landbouwprodukten wordt verlicht.

3.3.2. Ook de risico's als gevolg van mogelijke grote schommelingen van de olieprijs op de wereldmarkt zouden kunnen worden ondervangen door een deel van de landbouwproductie van de Gemeenschap op passende wijze voor energiedoelinden te bestemmen.

3.3.3. Tenslotte is het Comité het met de Commissie eens dat ook het belangrijke probleem van de milieubescherming — waarvoor het gebruik van biobrandstoffen positief kan zijn omdat de balans van de gasemissies in de atmosfeer hierdoor gunstig kan worden beïnvloed — in aanmerking moet worden genomen.

3.4. Wel wil het Comité hier een aantal algemene en bijzondere opmerkingen aan vastknopen. Het hoopt er zo op constructieve wijze toe bij te dragen dat de Commissie haar doel gemakkelijker en efficiënter bereikt.

3.4.1. Om te beginnen vindt het Comité dat het belang en de complexiteit van het voorgestelde structuurbeleid dusdanig zijn dat het niet volstaat hiertoe alleen de belasting op het gebruik van biobrandstoffen te verlagen, hoe wezenlijk en onmisbaar een dergelijke maatregel ook is.

3.4.2. Het gaat hier uiteindelijk om niets meer en niets minder dan het in het leven roepen en verder uitbouwen van een volledig nieuwe productiesector, die een aanzienlijke omvang kan gaan aannemen en waarin tegelijkertijd niet alleen de productie plaatsvindt van specifiek voor gebruik als energiebron bestemde landbouwprodukten, maar tevens een nieuwe industriële activiteit moet worden opgezet voor de verwerking ervan. Bovendien moet het nodige worden gedaan om ervoor te zorgen dat de consument de aldus verkregen eindprodukten ook koopt.

3.4.3. Al deze aspecten vergen een afzonderlijke beschouwing. Er is meer nodig dan alleen een belastingmaatregel. Meer betekent dat er ook begeleidende maatregelen moeten komen die op de verschillende fasen van het productieproces zijn afgestemd. Een en ander wordt in onderstaande paragrafen toegelicht.

3.5. Zonder de indruk te willen wekken dat hiermee alles is gezegd en dat de eisen waaraan deze veelomvattende regeling moet voldoen, volledig zijn belicht, meent het Comité het volgende te moeten opmerken en voorstellen met betrekking tot de situatie van de bij dit initiatief betrokken productiesectoren en de daarbij betrokken problematiek te moeten doen.

### 3.6. *Problematiek m.b.t. de productie van landbouwgrondstoffen die als energiebron worden gebruikt*

3.6.1. Dat dit Commissievoorstel thuishoort in de categorie van maatregelen waarmee de harmonisatie van belastingstelsels wordt beoogd, doet niets af aan de vaststelling dat het uiteraard rechtstreeks verband houdt met de problemen die de structuurhervorming van het GLB (waardoor vraag en aanbod in de Gemeenschap beter op elkaar worden afgestemd) met zich mee brengt.

3.6.2. Er moet in wezen een koppeling tot stand worden gebracht tussen de productie van voor verwerking tot biobrandstoffen bestemde landbouwprodukten en de — tot nu toe zonder succes gebleven — regeling voor het uit de productie nemen van landbouwgrond.

3.6.3. Om die koppeling tot stand te brengen, zou het voorstel voor de gedeeltelijke braaklegging van bouwland, dat nog steeds ter discussie staat, nieuw leven ingeblazen moeten worden door op de krachtens die regeling braakgelegde grond het verbouwen van landbouwprodukten (b.v. granen) toe te staan, op voorwaarde dat de geoogste produkten voor de energiesector worden bestemd.

3.6.4. Een dergelijk besluit zou de bescherming van het milieu ten goede kunnen komen doordat de biomassa „neutraal” is inzake de emissie van kooldioxyde en er tijdens de verbranding van biobrandstoffen geen zwavel- en andere verbindingen vrijkomen.

3.6.5. Aan deze productie zitten nog andere voordelen vast; er kunnen nl. landbouwmethoden worden toegepast waarbij er van meststoffen en onkruidverdelgers spaarzaam gebruik wordt gemaakt.

3.6.6. De keuze van de gewassen die het meest geschikt zijn om voor gebruik in de energiesector te worden verbouwd, is van het grootste belang bij het streven om in de toekomst tot een aanzienlijke inkrimping van de produktiekosten te komen, waardoor het verschil met de produktiekosten van produkten van een andere oorsprong kan worden verkleind.

3.6.7. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, de activiteiten wat betreft onderzoek en ontwikkeling (O & O) op dit gebied te intensiveren (genetische selec-

tie, algemeen biotechnologisch en experimenteel onderzoek) en in landbouwkringen aan de verkregen informatie over nieuwe gewassen en technieken grote bekendheid te geven.

3.6.8. De onderzoeksprogramma's van de Gemeenschap zouden volgens het Comité nog duidelijker dan tot nog toe moeten worden gericht op de selectie, de ontwikkeling en het gebruik van snel groeiende boomsoorten of houtcelluloseplanten die voor energiedoel-einden kunnen worden gebruikt.

3.6.9. Daarnaast adviseert het Comité dat er O&O-projecten worden opgezet die er specifiek op gericht zijn, marginale gronden waar verwerking en woestijnvorming dreigt, weer in gebruik te nemen en te bewerken.

3.6.10. Hier dient te worden gewezen op het vervol-gadvies van het Comité over het gebruik van landbouw-grondstoffen in de niet-voedingssector<sup>(1)</sup>. Daarin wijst het Comité op het gevaar dat plattelandsgebieden als gevolg van het uit de produktie nemen van bouwland in verval raken; dit verschijnsel moet dan ook zoveel mogelijk binnen de perken worden gehouden.

3.6.11. Tenslotte vestigt het Comité de aandacht van de Commissie en de Raad nogmaals op het mogelijke belang van de overdracht, voor zover die nodig is, van de op het gebied van de gebruiksmogelijkheden van landbouwgrondstoffen als energiebron verworven tech-nologieën en kennis naar de landen van Midden- en Oost-Europa, het GOS en in het algemeen de ontwik-kelingslanden.

3.6.12. Dit aspect moet ook door de Commissie wor-den meegenomen in haar overwegingen betreffende de inhoud van de samenwerkingsovereenkomsten met de landen van Midden-Europa en de Baltische staten die momenteel in voorbereiding zijn. De wending die de landbouw van die landen in de toekomst gaat nemen, de noodzaak om de vervuiling van het milieu in de hand te houden en tegen te gaan, en de mogelijkheden om de invoer van de voor die landen nodige aardolie te beperken, kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

### 3.7. *Problemen die ontstaan bij de verwerking van landbouwprodukten voor energiedoel-einden*

3.7.1. De technologieën voor de verwerking van landbouwprodukten tot biobrandstoffen zijn beschik-baar en algemeen verbreid: met name in de Verenigde Staten werden zij al tientallen jaren geleden ontwikkeld en getest.

3.7.2. Het grootste probleem voor deze nieuwe in-dustrie in Europa is, uit de bestaande technologieën de voor de Europese omstandigheden meest geschikte te kiezen.

3.7.3. De Europese bedrijven die in deze sector willen gaan werken, zullen met allerlei vraagstukken worden geconfronteerd: welke landbouwgrondstof zij moeten kiezen voor verwerking (b.v. granen, koolzaad of sui-

kerbieten), welk industrieel procédé het best kan wor-den ontwikkeld en op welke wijze, hoe groot het bedrijf moet zijn en hoe het soepel kan inspelen op de te verwachten seizoenschommelingen in het aanbod van de landbouwgrondstoffen, hoe het probleem van de opslag van de halffabrikaten kan worden opgelost, enz.

3.7.4. Ook het sluiten van contracten (vóór verwer-king met de landbouwers die de voorziening met de landbouwgrondstoffen moeten verzekeren, en na ver-werking met de olie-industrie, die de verwerkte land-bouwgrondstoffen moet afnemen) is voor de verwer-kende bedrijven een aangelegenheid waar veel haken en ogen aan zitten. Een en ander is het onvermijdelijke gevolg van de risico's die het ontstaan van een volledig nieuwe industrie met zich mee brengt.

3.7.5. Een onzekere factor is bovendien de moeilijk-heid om voorspellingen te doen over de ontwikkeling van de landbouwprijzen — die nu veel hoger zijn dan de wereldmarktprijzen — zolang de hervorming van het GLB nog niet is doorgevoerd. Dat komt nog bovenop de onzekerheid omtrent het voorstel om een heffing op energiebronnen in te voeren waarvan de hoogte afhangt van de mate waarin kooldioxyde wordt uitgestoten (de biomassa zou van deze heffing moeten worden uitgesloten).

3.7.6. Het Comité beveelt aan dat de Commissie de nieuwe verwerkende bedrijven door het opstarten van onderzoeks- en demonstratieprojecten gaat steunen. Hierdoor kunnen experimentele en proeffabrieken wor-den opgezet, waarvan de resultaten vervolgens moeten uitmonden in industriële toepassingsmogelijkheden.

### 3.8. *Problemen bij de raffinage en de distributie van biobrandstoffen*

3.8.1. Bij de laatste fase van het verwerkingsproces van de landbouwgrondstoffen, wanneer in het eindpro-duk-t de vermenging met brandstoffen uit olieprodukten plaatsvindt, zijn noodzakelijkerwijs de raffinaderijen en de distributie van olieprodukten betrokken. De proble-men die zich daarbij voordoen, moeten door de olie-industrie zelf worden opgelost.

3.8.2. In deze fase kunnen door de Gemeenschap gesteunde demonstratieprojecten van groot nut zijn. Dergelijke projecten moeten de aardoliebedrijven hel-pen technologieën te ontwikkelen die op de structurele kenmerken en dimensies van de olieraffinaderijen in Europa zijn afgestemd.

3.8.3. Het zou met name mogelijk moeten zijn om bivalente en flexibele raffinaderijen op te zetten voor de produktie van zowel MTBE als ETBE, die geschikt zijn voor de verwerking van tussenprodukten van fos-siele en van plantaardige oorsprong.

3.8.4. Hoe deze op de markt te introduceren benzine het best kan worden samengesteld (optimale formule), is sterk afhankelijk van de milieuwetgeving voor au-toverkeer die de Gemeenschap in de toekomst zal gaan uitvaardigen.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 332 van 31. 12. 1990, blz. 67.

3.8.5. Uit de in de Verenigde Staten opgedane ervaring met de „Clean Air Act” is gebleken dat de vermindering van de uitstoot van vluchtige organische verbindingen (vooral de uiterst giftige, kankerverwekkende aromatische verbindingen) een verandering in de „formule” van benzine vergt.

3.8.6. In deze wet is voor een aantal gebieden waar het gevaar van vervuiling door het autoverkeer uitzonderlijk groot is, de verplichting opgenomen om aan de benzine oxi-verbindingen toe te voegen. Door deze verbindingen wordt het octaangehalte zonder schade voor het milieu verhoogd.

3.8.7. Als gevolg daarvan is in de Verenigde Staten het gebruik van dit soort additieven (o.a. ethanol, ETBE en MTBE) de laatste tijd sterk toegenomen.

3.8.8. Nu het loodgehalte van benzine in overeenstemming met de EG-richtlijnen drastisch is verlaagd, staan de oliemaatschappijen in Europa thans voor het probleem dat zij het octaangehalte van benzine weer op het oude niveau moeten brengen.

3.8.9. De oliemaatschappijen zouden dat kunnen doen door procédés toe te passen waardoor de brandstoffen nog verder worden geraffineerd (alkylering). Daarvoor zijn wel grote investeringen nodig, terwijl de produktiekosten aanzienlijk zouden stijgen.

3.8.10. Het alternatief is dat de oliemaatschappijen het Amerikaanse voorbeeld volgen en als additieven oxydantia van minerale of plantaardige oorsprong gaan gebruiken. Die mogelijkheid is bij de Europese maatschappijen, die de ontwikkelingen al jarenlang volgen, goed bekend.

3.8.11. Daarbij is het ook belangrijk erop te wijzen dat het gevolg van het in de handel brengen van deze nieuwe soorten schonere benzine, nl. een geringere en minder schadelijke uitstoot van vervuilende stoffen, niet alleen geldt voor nieuwe (en dus met een katalysator uitgeruste) auto's, maar ook voor alle auto's die nu al in gebruik zijn.

3.8.12. Ook op een ander terrein is het zaak dat de Europese oliemaatschappijen nauw samenwerken: er moeten rationele oplossingen worden gevonden voor het probleem van de distributie van deze nieuwe benzine-mengsels en van de — ook uit mengsels bestaande — biobrandstoffen voor dieselmotoren.

#### 4. Bijzondere opmerkingen

4.1. In artikel 2 van het Commissievoorstel worden de brandstoffen opgesomd waarop het verlaagde tarief

van toepassing is, nl. ethanol, methanol, plantaardige en gewijzigde plantaardige oliën. Bij ieder produkt wordt het nummer gegeven van de post in de gecombineerde nomenclatuur van het geïntegreerde tarief van de Europese Gemeenschappen.

4.1.1. Het Comité zou willen dat de informatie die de Commissie bij de opgesomde produkten geeft uitgebreider en duidelijker is, omdat deze regeling ook van toepassing is op kleine bedrijven in landbouw en industrie. Het zou bijvoorbeeld wenselijk zijn aan te geven dat de regeling ook geldt voor de voor biobrandstoffen bestemde alcohol die verkregen is uit wijndistillatie, en voor methanol die uit bij de bosbouw gewonnen houtcelluloseprodukten wordt gedistilleerd.

4.2. In artikel 3 van het Commissievoorstel is bepaald dat de op biobrandstoffen te heffen accijns niet hoger mag zijn dan 10 % van de in de betrokken Lid-Staat geheven accijns op ongelode benzine of op dieselolie voor wegvervoer.

4.3. Het Comité wijst de Raad en de Commissie op de noodzaak dat de Lid-Staten zich daadwerkelijk houden aan de regels van het harmonisatieproces voor de accijnzen op olieprodukten [zoals die al door de Commissie zijn voorgesteld in de documenten COM(89) 526 def. en COM(91) 43 def.], en die regels ook daadwerkelijk ten uitvoer leggen. Indien de Lid-Staten in dat opzicht in gebreke blijven, zou zulks ook op het vlak van de fiscale behandeling van biobrandstoffen tot grote ongelijkheden en verschillen leiden.

4.4. In artikel 5 van het Commissievoorstel is een procedure vastgelegd voor de periodieke beoordeling en aanpassing van de voorgestane maatregel. Daarbij moet met name worden gekeken naar de daaraan klevende fiscale, economische, landbouw-, energie-, industriële en milieuaspecten.

4.5. Het Comité meent dat er voor een periodieke herziening van de maatregel wel goede redenen kunnen worden aangevoerd, maar vreest dat een dergelijke bepaling twijfel en onzekerheid doet ontstaan over de continuïteit van de aangekondigde fiscale behandeling van biobrandstoffen. Dit zou potentiële investeerders kunnen afschrikken.

4.6. Het Comité vindt het dan ook belangrijk dat de Raad middels een officiële politieke verbintenis de garantie biedt dat het overeengekomen beleid van fiscale bevoordeling van biobrandstoffen continuïteit vertoont en niet aan een bepaalde tijdsduur gebonden is.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de doorvoer- en de entrepotstatistiek met betrekking tot het goederenverkeer tussen Lid-Staten**

(92/C 223/02)

De Raad heeft op 4 mei 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor economische, financiële en monetaire vraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Giacomelli.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Inleiding

1.1. De totstandbrenging van de interne markt met ingang van 1 januari 1993 zal tot gevolg hebben dat de controles aan de binnengrenzen van de Gemeenschap verdwijnen, en daarmee ook het stelsel waarbij documenten die goederen vergezellen, aan de grens worden ingenomen.

1.1.1. Ten einde de continuïteit van de statistieken van het intracommunautaire handelsverkeer niet in gevaar te brengen, hebben de Lid-Staten een nieuw stelsel voor het verzamelen van gegevens uitgewerkt, het Intrastat-stelsel, dat op 1 januari 1993 van kracht zal worden.

1.2. De kritiek die het Comité in zijn advies ESC 552/89 — SYN 181 van 26 april 1989 <sup>(1)</sup> over de — inmiddels vastgestelde — ontwerp-verordening (EEG) nr. 3330/91 van de Raad betreffende de statistieken van het goederenverkeer tussen Lid-Staten naar voren heeft gebracht, is nog altijd geldig, ofschoon de onzekerheid omtrent de belastingregeling inmiddels is weggenomen; deze kritiek had betrekking op de toepasbaarheid, de betrouwbaarheid en de volledigheid van het voorgestelde Intrastat-stelsel. Desalniettemin kan het Comité instemmen met onderhavig voorstel voor een verordening omdat het voortvloeit uit artikel 31 van de reeds genoemde basisverordening (EEG) nr. 3330/91. Krachtens dit artikel stelt de Raad op voorstel van de Commissie de bepalingen vast die nodig zijn voor het opstellen van andere statistieken dan statistieken van de handel tussen de Lid-Staten.

1.3. In artikel 4 van de basisverordening worden de goederen genoemd waarvoor doorvoerstatistieken worden opgesteld: goederen die vervoerd worden, al dan niet met overlading, via een Lid-Staat zonder aldaar om redenen die niet nauw met het vervoer verband houden, te worden opgeslagen; de goederen kunnen daarbij afkomstig zijn uit EG- of niet-EG-landen. Ook genoemd worden goederen waarvoor entrepotstatistieken worden opgesteld, alsook goederen die vanuit een derde land een douane-entrepot of een vrije zone binnenkomen of verlaten, overeenkomstig artikel 2, lid 2, van Verordening (EEG) nr. 1736/75.

## 2. Algemene opmerkingen

### 2.1. Huidige situatie

De statistieken van het intracommunautaire handelsverkeer berusten thans op gegevens die verstrekt worden in het kader van grensformaliteiten, in vervoersdocumenten en bij controles. Deze formaliteiten, documenten en controles vloeien hoofdzakelijk voort uit een fiscale plicht, namelijk de BTW-aangifte in het kader van het intracommunautaire handelsverkeer. Een en ander hangt samen met het feit dat voorlopig nog wordt vastgehouden aan het beginsel van belastingheffing in het land van bestemming, zodat vooralsnog geen BTW behoeft te worden betaald op de goederen in het land van verzending. Sedert 1 januari 1988 zijn de formaliteiten aanzienlijk vereenvoudigd doordat gebruik wordt gemaakt van het EG-eenhedsdocument, een douaneformulier waarop ook voor de handelsstatistieken van de Lid-Staten benodigde gegevens moeten worden ingevuld. Zo worden ook de EG-goederen in het transitoverkeer, met of zonder verlading, geregistreerd. Al dan niet uit een EG-land afkomstige goederen die een entrepot binnenkomen, worden voor statistische doeleinden geregistreerd krachtens de regeling voor douane-entrepots die is neergelegd in Verordening (EEG) nr. 2503/88 van de Raad van 25 juli 1988.

### 2.2. Situatie na 1992

Met het wegvallen van de grensformaliteiten met ingang van 1 januari 1993 en de verplaatsing van de controle naar de boekhoudingen van de bedrijven, verdwijnt ook de huidige basis voor de intracommunautaire statistiek, namelijk de formaliteiten en documenten die hoofdzakelijk voor de fiscus en in tweede instantie voor statistische doeleinden zijn bestemd. Vanaf dat moment kan niet langer beschikt worden over gegevens betreffende het communautaire doorvoer- en entrepotverkeer, noch over entrepotstatistieken betreffende het handelsverkeer tussen Lid-Staten.

### 2.3. Argumenten voor handhaving van doorvoerstatistieken

2.3.1. Terwijl sommige Lid-Staten geen bijzondere belangstelling aan de dag leggen voor handhaving van

<sup>(1)</sup> PB nr. C 159 van 26. 6. 1989, blz. 16.

de doorvoer- en entrepotstatistieken na 1992, zijn er ook Lid-Staten die hieraan een grote betekenis blijven toekennen. Deze Lid-Staten krijgen in verband met hun geografische ligging een omvangrijk doorgangsverkeer te verwerken; zij moeten daarom beschikken over de nodige infrastructuur om de verkeersstroom te kunnen verwerken, alsook over de nodige overslagfaciliteiten en verbindingen met het land van verzending en het land van bestemming.

2.3.2. Het gaat in het bijzonder om de Benelux-landen en de Bondsrepubliek. Voor de eerstgenoemde groep landen belooft het aandeel van het transitoverkeer naar en van het buitenland in de grote zeehavens ongeveer de helft van het totale zeevervoer, waarbij doorvoer plaatsvindt naar het gehele achterland van West-Europa. Doorvoerstatistieken zijn van belang voor Luxemburg omdat de autoriteiten daar plannen hebben om de luchthaven uit te breiden en er een belangrijke doorvoerhaven van te maken voor het goederenvervoer. Ook de Duitse Noordzeehavens krijgen een omvangrijk transitoverkeer te verwerken, dat echter niet zozeer gericht is op West-Europa maar meer op Oost-Europa; tevens kennen deze havens een belangrijk transitoverkeer/zeevervoer richting Scandinavië.

2.3.3. Frankrijk heeft zich weliswaar niet formeel uitgesproken voor handhaving van statistieken op dit gebied, maar heeft zich toch geïnteresseerd getoond in onderhavig voorstel voor een verordening.

2.3.4. Het staat in ieder geval buiten kijf dat doorvoer- en entrepotstatistieken de betrokken Lid-Staten zeer waardevolle indicaties geven omtrent het volume van het internationale vervoer van en naar de overige Lid-Staten. Aan de hand van deze statistieken kan worden beoordeeld in hoeverre gebruik wordt gemaakt van de infrastructuur, kunnen infrastructuurinvesteringen beter worden gepland, en wordt een grondig inzicht verkregen in de activiteiten van bij de doorvoer ingeschakelde vervoers- en overslagbedrijven.

2.3.5. Het doorvoerverkeer in een bepaalde Lid-Staat kan ook van belang zijn voor de handelspartners die, als zij over dergelijke statistieken beschikken, inzicht kunnen krijgen in de omvang van hun invoer en uitvoer die respectievelijk via de zeehavens en/of de luchthavens in een andere Lid-Staat loopt.

2.3.6. Tot slot kan men aan de hand van doorvoer- en entrepotstatistieken een beeld krijgen van de concurrentiepositie van de zee- en luchthavens.

2.3.7. Het lijkt zaak dat voor de meting van het transitoverkeer specifieke statistieken worden opgesteld. De belangrijkste factoren op dit gebied zijn niet dezelfde als die welke bij in- en uitvoerbewegingen een rol spelen. De economische beslissingen die van invloed zijn op de omvang van het transitoverkeer worden vooral in het buitenland genomen, zodat sprake is van een autonome ontwikkeling die soms geen verband houdt met invoer en uitvoer.

2.3.8. Hieruit volgt dat doorvoerstatistieken alleen aan het gestelde doel kunnen beantwoorden indien hier-

in voldoende gegevens worden verwerkt, o.m. aard en gewicht van de goederen, de tweede vervoerwijze [bij doorvoer is altijd sprake van twee vervoerwijzen, namelijk de vervoerwijze bij binnenkomst (aankomst) en bij verlaten van de betrokken Lid-Staat], de verpakking van de transitogoederen, het gebruik of niet van containers (zie het speciale vakje op het EG-eenheidsdocument), het land van herkomst en het land van bestemming, de plaats van lading/lossing en van overslag, de nationaliteit van de wegvervoerders.

#### 2.4. Grondslag voor de statistieken na 1992

2.4.1. De verwachte toeneming van de handelstransacties na 1992 zal uiteraard ook tot een toeneming van de vraag naar vervoer leiden. Deze toeneming zal op haar beurt leiden tot een stijging van het doorvoer- en transitoverkeer via de Lid-Staten die hiervoor door hun geografische ligging bij uitstek in aanmerking komen. De statistische gegevens over de doorvoer met overslag zouden in dat geval het best kunnen worden verzameld aan de hand van de douaneformulieren, waarvan de gegevens het meest volledig en betrouwbaar zijn en aan de hand waarvan een statistische beschrijving van de vervoersketen had kunnen worden verkregen.

2.4.2. Door de afschaffing van de formaliteiten en daarmee van de douanedocumenten in het intracommunautaire handelsverkeer verdwijnt — althans voor een deel — ook een belangrijke bron van statistische gegevens, niet alleen over de doorvoer, maar ook over de handel tussen de Lid-Staten. In zijn advies ESC 552/89 — SYN 181 van 26 april 1989 over het voorstel voor een verordening betreffende de statistieken van het goederenverkeer tussen de Lid-Staten heeft het Comité deze vrees al tot uitdrukking gebracht. Verordening (EEG) nr. 3330/91 is het resultaat van dit voorstel, maar hiermee zijn niet alle bezwaren van het Comité weggenomen; er is alleen maar een methode uitgewerkt voor statistische waarneming van het intracommunautaire handelsverkeer. Op basis van artikel 31 dient de Raad bij wege van een andere verordening de bepalingen vast te stellen die nodig zijn om te komen tot een regeling voor het verzamelen van gegevens voor het opstellen van doorvoer- en entrepotstatistieken.

2.4.3. Omdat handhaving van de doorvoerstatistieken althans voor een aantal Lid-Staten dus een belangrijk aspect van het intracommunautaire handelsverkeer is, is gezocht naar mogelijkheden om te voorzien in de leemte die zal ontstaan door het wegvallen van de belangrijkste inlichtingenbron, namelijk de douanedocumenten, die immers met ingang van 1 januari 1993 binnen de Gemeenschap zullen worden afgeschaft.

2.4.4. Aangezien er geen EG-douanedocumenten meer zullen zijn voor het zee- en luchtvervoer tussen de Lid-Staten is gesuggereerd dat voor de statistische registratie van het transitovervoer met overslag o.m. mag worden uitgegaan van de vervoersdocumenten, en, in het geval van zeevervoer, van de manifesten. Het manifest is een recapitulerend overzicht van alle goederen die tegelijkertijd door één schip worden vervoerd. Het bevat een aantal gegevens: aantal, merk, nummers

en codes van goederen en colli, namen van verzenders en ontvangers. Per haven van bestemming is er een afzonderlijk manifest voor alle goederen die daar gelost moeten worden. De manifesten worden in de haven van vertrek opgesteld in verscheidene exemplaren, waarvan er één aan de douane wordt verstrekt. Willen manifesten gebruikt kunnen worden voor het opstellen van doorvoerstatistieken in het EG-handelsverkeer, dan moeten daarin een aantal gegevens worden vermeld: Lid-Staat van oorsprong en van bestemming, aard van de goederen, gewicht van de goederen, vervoerwijze na het zeevervoer (tweede vervoerwijze), onderscheid tussen T1-goederen (van EG-herkomst) en T2-goederen (niet van EG-herkomst). De manifesten zouden bovendien ter beschikking van de Lid-Staat van doorvoer moeten worden gesteld.

2.4.4.1. Ofschoon het manifest het meest adequaat lijkt voor de behoeften van de statistiek, mogen de Lid-Staten volgens onderhavige ontwerp-verordening ook van andere informatiedragers gebruik maken, b.v. handelsfacturen, voor zover deze qua inhoud beantwoorden aan de statistische behoeften.

2.4.4.2. In ieder geval ziet het ernaar uit dat een nauwe samenwerking met de douane nodig zal zijn, althans gedurende een overgangsperiode.

2.4.4.3. Het is b.v. bekend dat in de Duitse zeehavens de statistieken worden opgesteld dank zij de medewerking van de douanediens ten. Het staat de Lid-Staten weliswaar vrij om zelf de diensten aan te wijzen die de statistische gegevens kunnen verstrekken, maar het ligt zeer voor de hand dat dit de douanediens ten zullen zijn.

2.4.5. Alhoewel douanedocumenten een betrouwbare informatiebron voor doorvoerstatistieken zijn, wordt naar oplossingen gezocht om de periode waarin de hulp van de douanediens ten nog zal moeten worden ingeroepen, te verkorten. Er wordt aan gedacht om instanties die betrokken zijn bij bewegingen in de havens met elkaar te verbinden via een elektronisch netwerk voor datatransmissie dat zou worden opgezet door de havenautoriteiten, zodat statistische registratie van de scheepsbewegingen en het doorvoer verkeer mogelijk wordt.

2.4.6. Tot slot is ook gedacht aan de mogelijkheid om gegevens voor de doorvoerstatistieken te verkrijgen van de vervoersbedrijven zelf. Daarbij doet zich evenwel de moeilijkheid voor dat deze bedrijven alleen maar op de hoogte zijn van het vervoer dat door hen zelf en binnen hun eigen branche wordt verricht. Doorvoerstatistieken moeten echter de gehele vervoerssector omvatten, terwijl rederijen, wegvervoerbedrijven, binnenschippers en spoorwegmaatschappijen niet op de hoogte zijn van de karakteristieken van door de andere vervoerbranches verrichte vervoersdiensten.

2.4.7. In de toelichting op onderhavig voorstel voor een verordening wordt geconstateerd dat de Gemeenschap thans geen behoefte heeft aan dergelijke statistieken, maar dat diverse Lid-Staten doorvoer- en entrepotstatistieken opstellen of voornemens zijn dit te

doen. In deze ontwerp-verordening wordt, evenals in de reeds genoemde Verordening nr. 3330/91, een nieuw, op rechtstreekse aangifte door de informatieplichtigen gebaseerd systeem voor het verzamelen van gegevens ingevoerd, en worden de te volgen methoden vastgesteld. Deze methoden behelzen een aantal beperkingen ten einde de administratieve belasting van de informatieplichtigen niet te vergroten en te sterke verschillen van land tot land te voorkomen. De regeling heeft betrekking op de te gebruiken informatiedragers, de toe te passen nomenclaturen en de op te geven informatie.

2.4.7.1. In verband met specifieke situaties laat het voorstel de Lid-Staten echter een zekere speelruimte, hoewel de beoogde verlichting van de administratieve lasten niet in het gedrang mag komen.

2.4.7.2. Om die reden worden ook minimumdrempels vastgesteld waaraan de Lid-Staten zich zullen moeten houden. Beneden deze drempels behoeven de informatieplichtigen geen statistische aangifte te doen.

### 3. Bijzondere opmerkingen

#### 3.1. Artikel 3

In dit artikel wordt vastgelegd, voor welke goederen met het oog op het opstellen van doorvoerstatistieken gegevens worden geregistreerd.

#### 3.2. Artikel 4

In dit artikel worden de goederen gedefinieerd waarover gegevens moeten worden verstrekt met het oog op de entrepotstatistieken van een bepaalde Lid-Staat.

#### 3.3. Artikel 5

Krachtens lid 1 van dit artikel mogen informatieplichtigen „reeds voor andere doeleinden vereiste administratieve of handelsdocumenten” gebruiken als drager van de statistische informatie. Met het oog op de standaardisatie mogen de Lid-Staten ook uitsluitend voor statistische doeleinden bestemde dragers invoeren, maar de informatieplichtige mag kiezen van welke drager hij gebruik maakt.

3.3.1. De zeer grote soepelheid van deze bepaling kan verbazing wekken. Het gaat namelijk om registratie van gegevens voor statistische doeleinden, waarvoor normaliter een grotere striktheid vereist is. Daarom was het beter geweest een volledige opsomming te geven van de documenten die als drager gebruikt mogen worden.

#### 3.4. Artikel 6

Lid 2 van dit artikel geeft de Lid-Staten de mogelijkheid om de administratieve belasting van de informatieplichtigen te verlichten door deze last geheel of gedeeltelijk af te wentelen op de administratieve diensten die daartoe de plaats van de informatieplichtigen kunnen innemen.

### 3.5. Artikel 7

Krachtens het eerste streepje van lid 1 is het ten behoeve van de in deze verordening bedoelde statistieken toegestaan, gebruik te maken van andere benamingen of nomenclaturen ter aanduiding van de goederen.

3.5.1. Men kan zich evenwel afvragen of deze verscheidenheid geen belemmering betekent voor de gegevensuitwisseling — hoewel dat geen expliciet doel is van onderhavig ontwerp-verordening — tussen de Lid-Staten die gegevens verzamelen voor doorvoer- en entrepotstatistieken, of zelfs voor het doorgeven van dergelijke gegevens aan Lid-Staten die niet over eigen statistieken beschikken, maar om de in de algemene opmerkingen uiteengezette redenen belangstelling hebben voor de statistieken van hun partners.

### 3.6. Artikelen 8, 9 en 10, lid 1

De hier neergelegde bepalingen lijken te zijn ingegeven door de vereisten in verband met de aard van en het aantal gegevens dat verstrekt moet worden ten behoeve van de doorvoer- en entrepotstatistieken.

### 3.7. Artikel 11

In de algemene opmerkingen is de nadruk gelegd op het specifieke karakter van de statistische registratie van het doorvoerverkeer. De minimumdrempels beneden welke de informatieplicht niet geldt — dit sluit aan bij het streven naar verlichting van de administratieve belasting van informatieplichtigen — zijn waarschijnlijk met de nodige zorgvuldigheid gekozen, alhoewel om de op de laatste bladzijde van het voorstel genoemde redenen geen voorafgaand overleg heeft plaatsgevonden met de sociale partners, waaronder de belangrijkste hierbij betrokken beroepsorganisaties.

## 4. Conclusie

4.1. Doorvoer- en entrepotstatistieken zijn voor sommige Lid-Staten beslist belangrijk en nuttig. Daarom zou men de Commissie in dit voorstel kunnen betichten van een zekere laksheid. De Lid-Staten wordt namelijk veel speelruimte gelaten met betrekking tot de keuze van de informatiedragers, de administratieve belasting van de informatieplichtigen en de aanwijzing van administratieve diensten die voor het verzamelen van de gegevens eventueel de plaats van de informatieplichtigen kunnen innemen.

4.2. In zijn vorige adviezen over de diverse andere voorstellen op dit gebied — onderhavig voorstel is het laatste in de reeks — heeft het Comité het altijd van groot belang geacht dat de waarde en de betrouwbaarheid van statistische instrumenten niet worden aangetast. Het Comité zou graag zien dat onderhavig voorstel recht doet aan dit streven, hoewel verlichting van de administratieve belasting van de informatieplichtigen een doel is dat ook zijn instemming kan wegdragen.

4.3. Tot besluit gaat het Comité ervan uit dat de doorvoer- en entrepotstatistieken zullen beantwoorden aan de algemene vereisten die gelden voor EG-statistieken, en dat zij gebaseerd zullen worden op een hoogwaardig systeem met nauwkeurige en gedetailleerde regels zoals uiteengezet in de „Mededeling van de Commissie betreffende de ontwikkeling van het Europees statistisch systeem”<sup>(1)</sup>.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 47 van 21. 2. 1992, blz. 4.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter*  
*van het Economisch en Sociaal Comité*  
Michael GEUENICH



## Advies over:

- het voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de Lid-Staten betreffende de teruggave van cultuurobjecten die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een Lid-Staat zijn gebracht, en
- het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de uitvoer van cultuurobjecten<sup>(1)</sup>

(92/C 223/03)

De Raad heeft op 24 februari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over voornoemde voorstellen.

De Afdeling voor sociale aangelegenheden, gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 15 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Proumens.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

Het Economisch en Sociaal Comité stemt in met het voorstel voor een richtlijn van de Raad, onder voorbehoud van de hierna volgende opmerkingen en suggesties.

Het verbaast het Comité overigens dat het niet geraadpleegd is over het voorstel voor een verordening betreffende de uitvoer van cultuurobjecten; het formuleert tot slot van dit advies dan ook kritiek op de handelwijze van de Commissie, én een reeks opmerkingen over de tekst zelf.

**1. Voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de teruggave van cultuurobjecten die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de Lid-Staten zijn gebracht**

**1.1. Algemene beginselen**

1.1.1. Het door de Commissie nagestreefde doel is bescherming van de cultuurobjecten van de Lid-Staten tegen onrechtmatig intracommunautair verkeer, nadat het goederenverkeer vanaf 1 januari 1993 volledig vrij zal zijn geworden.

1.1.2. De Commissie is van mening dat, niettegenstaande het fundamentele beginsel van het vrije verkeer van goederen, rekening moet worden gehouden met het specifieke karakter van cultuurobjecten, die niet zonder meer gelijk kunnen worden gesteld met gewone koopwaar.

1.1.3. Het feit dat de Lid-Staten nationale maatregelen kunnen treffen ter bescherming van het nationale kunstbezit overeenkomstig de bepalingen van artikel 36 van het Verdrag, mag echter niet betekenen dat een beroep op dat artikel de verwezenlijking van de interne markt bemoeilijkt.

1.1.4. De Lid-Staten behouden namelijk het recht, krachtens datzelfde artikel 36 van het Verdrag, om hun nationale bezit te omschrijven en beschermende maatregelen vast te leggen, zoals bijvoorbeeld het verplicht stellen van toelatingsbewijzen.

1.1.5. De kwestie van de export van nationale kunstschatten is overigens al in verschillende internationale overeenkomsten behandeld, zoals in de Overeenkomst van de Organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur (UNESCO) van 14 november 1970 en de Europese Overeenkomst van 23 juni 1985 inzake misdrijven met betrekking tot culturele eigendom (van de Raad van Europa). Het ziet er echter niet naar uit dat die overeenkomsten op tijd zullen zijn geratificeerd (d.w.z. vóór 31 december 1992).

1.1.6. In dit verband zij vermeld dat, gezien de moeilijkheden en bezwaren die de Lid-Staten met betrekking tot die overeenkomsten hebben, aan het Internationaal Instituut voor de eenmaking van het privaatrecht (Unidroit) verzocht is een tekst uit te werken die juridisch aanvaardbaar is voor alle partijen. Het blijkt echter dat ook die bepalingen niet voor 31 december 1992 zullen kunnen zijn opgesteld en goedgekeurd.

1.1.7. Bijgevolg is de Commissie dus met de tekst gekomen, waarover het Economisch en Sociaal Comité het onderhavige advies uitbrengt.

1.1.8. Het is zonder meer duidelijk dat de struikelblokken in de voornoemde overeenkomsten en bij de werkzaamheden van Unidroit geleid hebben tot een aantal onduidelijkheden in de tekst van het richtlijnvoorstel; ook in dit voorstel worden niet alle, met name juridische, problemen opgelost die de onrechtmatige uitvoer van cultuurobjecten stelt.

1.1.9. De bepalingen van artikel 10 zullen bijvoorbeeld zeker aanleiding tot talrijke conflicten zijn, over met name:

- de vaststelling en de hoogte van de „billijke vergoeding”,

<sup>(1)</sup> PB nr. C 53 van 28. 2. 1992, blz. 8-11.

- de vraag of de verwerfer had kunnen of moeten weten dat de desbetreffende cultuurgoederen op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van de Lid-Staat zijn gebracht,
- de gelijkwaardigheid van de rechten van de verwerfer bij verkrijging om niet (schenking, erfopvolging) en bij verkrijging onder bezwarende titel (koop).

## 1.2. Algemene opmerkingen

### 1.2.1. Er worden twee termen gebezigd:

- a) nationaal bezit;
- b) cultuurgoederen.

1.2.2. Volgens de huidige tekst van het richtlijnvoorstel zijn cultuurgoederen goederen die deel uitmaken van het nationaal bezit en die tot één van de in de bijlage bij de richtlijn vermelde categorieën behoren.

1.2.3. Die lijst, die het resultaat is van onderhandelingen tussen de Lid-Staten, vormt in feite een eerste compromis.

1.2.4. Er bestaan daarentegen nog andere cultuurgoederen die niet op deze lijst voorkomen en die toch deel uitmaken van het nationale bezit van de Lid-Staten, die geheel vrij zijn in de omschrijving van hun nationaal patrimonium.

1.2.5. Goederen die behoren tot het nationaal kunstbezit en niet voorkomen in de bijlage vallen dus niet onder de onderhavige richtlijn; op die goederen zijn dus niet de bepalingen inzake teruggave en inzake communautaire uitvoervergunningen van toepassing.

1.2.6. De toepasbaarheid van de bepalingen van de artikelen 30 t/m 36 van het Verdrag in het kader van de onderhavige richtlijn moet door de Commissie nog worden toegelicht in een Mededeling.

1.2.7. De Commissie heeft zich met name het recht voorbehouden haar visie op artikel 36 in dit verband te verduidelijken. Het Comité hoopt van harte dat die interpretatie van de Commissie bekend zal worden gemaakt vóór de publikatie van het onderhavige richtlijnvoorstel en het zou gaarne zien dat het daarover werd geraadpleegd of in ieder geval van informatie werd voorzien.

## 1.3. Bijzondere opmerkingen

1.3.1. Afgezien van de in het onderhavige voorstel vastgelegde bepalingen inzake verjaring, zou het probleem van het uiteenlopen van de verjaringstermijnen in het strafrecht van de Lid-Staten (zoals bijvoorbeeld voor heling) moeten worden opgelost. Het zou ongetwijfeld wenselijk zijn, diefstal van cultuurgoederen en van nationaal kunstbezit te beschouwen als een gekwalificeerd delict dat niet verjaart.

1.3.2. Het Comité heeft zich afgevraagd of cultuurgoederen die aan religieuze gemeenschappen, aan privé-musea of aan particulieren toebehoren onder de bepa-

lingen van de voorgestelde richtlijn vallen. Dat lijkt het geval te zijn indien die cultuurgoederen tot de in de bijlage opgesomde categorieën behoren.

1.3.3. Er zij op gewezen dat voor de regeling van de teruggave alleen voorzien is in een procedure tussen Lid-Staten.

1.3.4. Het Comité vraagt zich af of er geen harmonisatie nodig is van rechtsmiddelen als de inbetalinggeving, het recht van voorkoop, het handelsverbod voor nationale musea, welke anders slechts een bron van moeilijkheden of zelfs van conflicten zullen zijn bij de in de onderhavige richtlijn bedoelde procedures.

## 1.4. Opmerkingen bij de bijlage

1.4.1. Als de criteria aan de hand waarvan de waarde van de in de bijlage opgesomde cultuurgoederen wordt bepaald het resultaat zijn van een consensus tussen de Lid-Staten, zou er voor een procedure voor aanpassing van die criteria moeten worden gezorgd, gezien de grote schommelingen in de waarde van die goederen.

1.4.2. Wat kan er worden gedaan om te voorkomen dat verzamelingen (punten 11 en 12) worden ontmanteld ten einde het verkeer van voorwerpen eruit te vergemakkelijken (ook al zou de koper de verzameling weer willen samenstellen door opeenvolgende aankopen).

1.4.3. Wat archieven betreft, lijkt een ouderdom van 50 jaar als criterium niet realistisch. De archieven van een kunstenaar als Magritte of Picasso worden b.v. ipso facto cultuurgoederen bij het overlijden van de kunstenaar, tenzij testamentair anders is bepaald.

1.4.4. De waarden en de ouderdom die in de bijlage genoemd worden en die criteria zijn aan de hand waarvan nationale kunstschaten als cultuurgoederen kunnen worden beschouwd, kunnen twijfelachtig zijn en het Comité plaatst dan ook vraagtekens bij de toepassing ervan.

1.4.5. Het Comité vraagt zich in dit verband namelijk af hoe en door wie de waarderepels worden vastgesteld; verder zouden de definities op bepaalde punten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd.

Bovendien kan de vaststelling van de economische waarde bij de indiening van het verzoek om teruggave ook aanleiding tot geschillen zijn.

## 1.5. Bijzondere opmerking

1.5.1. De medewerking van kunstgalerijen, veilinghuizen of antiquairs is van zeer veel belang, om niet te zeggen onmisbaar om duidelijkheid te verschaffen over overdrachten van cultuurgoederen, en een Europese of zelfs internationale beroepscode zou dan ook uitermate wenselijk zijn.

## 2. Voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de uitvoer van cultuurgooederen

2.1. Hoewel het Economisch en Sociaal Comité niet over dit voorstel is geraadpleegd, meent het, in de context van het richtlijnvoorstel dat over dezelfde cultuurgooederen gaat, zijn verbazing over deze gang van zaken te moeten uitspreken en commentaar te moeten leveren. Het Comité zou met het voorstel kunnen instemmen, maar zou dan wel een aantal opmerkingen willen formuleren.

### 2.2. Algemene opmerkingen

2.2.1. Terwijl de Commissie van oordeel is dat cultuurgooederen vanwege hun specifieke kenmerken niet zonder meer gelijk kunnen worden gesteld met koopwaar, baseert zij haar voorstel voor een verordening toch op artikel 113 van het Verdrag, dat deel uitmaakt van hoofdstuk 4 „de handelspolitiek”.

2.2.2. Het Comité is van mening dat artikel 100 A geschikter zou zijn geweest en zowel het Parlement als het ESC in de gelegenheid zou hebben gesteld zich over dit belangrijke onderwerp uit te spreken; tenslotte is het nationaal bezit aan cultuurgooederen iets dat alle Europese burgers aangaat.

### 2.3. Bijzondere opmerkingen

2.3.1. Er zij met nadruk op gewezen dat het in het onderhavige voorstel voor een verordening uitsluitend gaat om de export van cultuurgooederen naar derde landen (terwijl het in het voorstel voor een richtlijn gaat om onrechtmatig goederenverkeer tussen de Lid-Staten).

2.3.2. Het Comité wil met name blijven stilstaan bij het volgende:

- de definitie van cultuurgooederen is in dit voorstel niet gelijk aan de definitie in het richtlijnvoorstel en de verwijzing naar een lijst kan tot moeilijkheden leiden b.v. wat de waarden betreft,
- m.b.t. de criteria van de bijlage geldt hetzelfde commentaar als in paragrafen 1.4.4 en 1.4.5 is geformuleerd.

2.3.3. Ten einde een beter toezicht te waarborgen op de uitvoer van de in het onderhavige voorstel voor een verordening bedoelde cultuurgooederen, stelt het Comité voor een certificaat in te voeren dat wordt afgegeven door de bevoegde autoriteiten en dat altijd bij het cultuurgood moet blijven, zodat de oorsprong van het goed ook na eigendomsoverdrachten (door verkoop, schenking, inbetalinggeving, voorkoop) altijd bekend blijft. Natuurlijk is het Comité zich wel bewust van de moeilijkheden die een dergelijke procedure zou kunnen opleveren. Het desbetreffende certificaat zou echter niet mogen worden gebruikt voor fiscale doeleinden, want dat is niet het beoogde doel.

2.3.4. Zou het niet opportuun zijn de specifieke competentie van de douane te gebruiken om de geldigheid van uitvoervergunningen te beoordelen?

2.3.5. Het zou in dit verband dan ook wenselijk zijn een aantal douaneambtenaren bij te scholen, nu hun huidige taken worden ingekrompen of geheel verdwijnen.

2.3.6. Hoe staat het met de vergunningen voor tijdelijke uitvoer naar derde landen, b.v. voor tentoonstellingen, met name wat de teruggaveprocedures betreft in geval van in gebreke blijven van de tijdelijke invoerder?

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over de mededeling van de Commissie aan de Raad — Aanvullende sociale-zekerheidsregelingen: de rol van bedrijfspensioenregelingen in de sociale bescherming van de werknemers en de gevolgen daarvan voor het vrij verkeer**

(92/C 223/04)

De Commissie heeft op 6 september 1991 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over de bovengenoemde mededeling van de Commissie aan de Raad.

De Afdeling voor sociale aangelegenheden, gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 15 mei 1992 goedgekeurd. Rapportrice was mevrouw Maddocks.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297<sup>e</sup> Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met meerderheid van stemmen (bij 7 onthoudingen) is goedgekeurd.

## **1. Algemene opmerkingen**

1.1. De mededeling van de Commissie vormt een welkome eerste grondslag voor de discussie over de noodzaak om nauwere samenwerking tussen de Lid-Staten op het vlak van aanvullende (d.w.z. bedrijfs-) pensioenregelingen en het behoud of de overdracht van pensioenrechten te stimuleren. Deze regelingen, die de diverse ervaringen en benaderingen van overheid en beroepskringen in de verschillende Lid-Staten weerspiegelen, zullen de komende tijd ongetwijfeld in hun verscheidenheid en complexiteit blijven bestaan, en waarschijnlijk nog worden uitgebreid (en moeten door de Commissie aan een nader onderzoek worden onderworpen). Al te grote verschillen, die als gevolg van de te verwachten veranderingen in de nationale pensioenvoorzieningen (waaronder ook aanvullende voorzieningen) waarschijnlijk nog zullen toenemen, kunnen de economische en sociale samenhang in de EG evenwel in gevaar brengen en vormen nu al een hindernis voor het vrije verkeer van werknemers met het oog op „1992”.

1.2. Het Comité erkent dat er in de Lid-Staten behoefte is aan een juridisch kader waardoor de verworvenheden en individuele rechten van de aangeslotenen worden beschermd en dat er op EG-niveau voor betere officiële coördinatie op dit terrein gezorgd moet worden. Een dergelijke coördinatie dient de wettelijke regelingen uiteraard aan te vullen en niet uit te hollen, en dient in dit verband aangegane verbintenissen en bestaande voorkeuren te respecteren.

1.3. Waar het in eerste instantie om gaat, is dat iedere werknemer over de mogelijkheid moet beschikken, in een andere Lid-Staat te gaan werken zonder dat hij verlies van reeds verworven rechten op bedrijfspensioenvoorzieningen hoeft te vrezen, en in zijn nieuwe betrekking verdere vergelijkbare rechten moet kunnen verwerven, voor zover dergelijke regelingen bestaan. In het actieprogramma bij het Europees Sociaal Handvest werd op het ontbreken van communautaire voorschriften op dit punt gewezen. De Commissie zou dus de nodige beleidsinitiatieven moeten nemen.

1.4. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, de onderstaande opmerkingen betreffende een mogelijke coördinatie van bedrijfspensioenregelingen en het verkrijgen en het gebruik van daaraan verbonden rechten en overdrachtsmogelijkheden in de hele Gemeenschap, in overweging te nemen.

## **2. Bijzondere opmerkingen**

### *2.1. Communautaire en nationale bevoegdheden*

2.1.1. In artikel 51 van het EEG-Verdrag en in de Verordeningen (EEG) nrs. 1408/71 en 574/72 wordt voorzien in de coördinatie van wettelijke sociale-zekerheidsregelingen en pensioenregelingen en worden de nationale overheden verplicht, de periode dat iemand in een andere Lid-Staat werkt gelijk te stellen met de tijd dat hij in eigen land werkzaam is geweest en te verzekeren dat de pensioenen in de gehele Gemeenschap worden uitbetaald. Alhoewel het optellen van tijdvakken van arbeid m.b.t. aanvullende pensioenregelingen nog niet is geregeld, lijkt artikel 51 deze mogelijkheid niet uit te sluiten.

2.1.2. Volgens het Commissiedocument is evenwel een andere benadering vereist. De Commissie redeneert dat de „exporteerbaarheid” van aanvullende pensioenvoorzieningen als zodanig (d.w.z. de betaling van uitkeringen) in ieder geval geen bijzondere problemen oplevert en dat daarom officiële coördinerende maatregelen niet op hun plaats zijn. Wel een probleem is, aldus nog steeds de Commissie, de verwerving en het behoud van aanvullende pensioenrechten die in de gehele Gemeenschap vergelijkbaar en overdraagbaar zijn.

2.1.3. Het Comité is zich bewust van de problemen en hindernissen die uit de weg moeten worden geruimd om dit kernvraagstuk te kunnen oplossen. Hierbij gaat het om:

— de sterk uiteenlopende nationale stelsels van sociale zekerheid in de afzonderlijke Lid-Staten, waarin in het algemeen de vorm, en in elk geval de verenigbaarheid, van aanvullende bedrijfspensioenregelingen is vastgelegd,

- de sterk uiteenlopende nationale belastingregelingen in de afzonderlijke Lid-Staten waar het gaat om belasting op inkomen dat voor het afdragen van premies aan een pensioenfonds wordt gebruikt, belasting op inkomen dat door bedrijfspensioenfondsen wordt verkregen, op overdrachtswaarden en op forfaitaire bedragen die in de plaats van (een gedeelte van) een pensioen en lopende pensioenbetalingen worden uitgekeerd.

2.1.4. Het Comité acht het teleurstellend dat de Commissie het kernvraagstuk weliswaar identificeert, maar geen enkele aanpak voor de oplossing ervan voorstelt. Het erkende doel, om in de gehele EG vergelijkbare overdrachtswaarden en aanverwante rechten tot stand te brengen, veronderstelt immers het bestaan van een officieel coördinatie-instrument, willen dergelijke rechten worden gewaarborgd en in de gehele Gemeenschap op efficiënte wijze worden toegekend. (Het alternatief zou betekenen dat men zich zou „redden” met ad-hoc-oplossingen.) Met andere woorden, het Comité is van mening dat er behoefte is aan een coördinerende EG-kaderregeling voor bedrijfspensioenstelsels naar analogie van de bestaande voorschriften m.b.t. wettelijke pensioenregelingen. De Commissie zou nogmaals kunnen bekijken of artikel 51 van het EEG-Verdrag een geschikte rechtsgrondslag voor een dergelijke kaderregeling vormt. Mocht dit niet het geval zijn, dan zou wellicht in een eerste fase van artikel 118 gebruik kunnen worden gemaakt.

2.1.5. Een officieel communautair rechtskader voor de coördinatie van nationale wettelijke regelingen, dat op adequate actuariële adviezen berust, zou een logisch uitgangspunt en goede katalysator zijn voor het geleidelijk tot stand brengen van vergelijkbare overdrachtswaarden en voorwaarden op transnationale basis in de Gemeenschap.

2.1.6. Voor het opzetten van een dergelijk rechtskader zou om te beginnen kunnen worden bekeken welke geschikte procedures er i.v.m. overdraagbaarheid bestaan, en worden nagegaan hoe een en ander op een multinationale basis zou kunnen worden toegepast. Dit zou waarschijnlijk het eenvoudigst kunnen worden getest aan de hand van regelingen op basis van kapitalisatie, aangezien deze berusten op een bestaand kapitaal, zodat overdrachtswaarden kunnen worden berekend. Een tweede onderzoeksterrein — ofschoon de overdracht van rechten hier nog weinig gebruikelijk is — vormen degelijk gefinancierde en bij voorkeur door een overheidswaarborg gedekte repartitiestelsels die door grote organisaties worden beheerd (zoals b.v. in Frankrijk) en die berusten op een „puntstelsel” waarmee rechten kunnen worden berekend. Systemen die werken met op inkomsten gebaseerde boekhoudkundige reserves van ondernemingen, die niet door activa zijn gewaarborgd, zijn waarschijnlijk te gecompliceerd en wellicht te onberekenbaar om bij een gecoördineerd overdrachtssysteem, vooral op transnationaal niveau, te worden betrokken.

2.1.7. Bij dit bestuderen van reeds bestaande geschikte procedure zou de Commissie voorts moeten proberen

grensoverschrijdende aansluiting bij groepsregelingen mogelijk te maken, met name voor multinationale bedrijven en het groeiende aantal bedrijven met vestigingen in verschillende landen van de Gemeenschap. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan, na te gaan of de vorm en regels kunnen worden uitgewerkt van een standaard „Europees bedrijfspensioenstelsel”, eventueel als bijlage bij het statuut van de Europese vennootschap. Doel hiervan zou zijn, dat „Europese” ondernemingen (zoals deze in het statuut zijn gedefinieerd) een dergelijk stelsel kunnen invoeren waardoor hun werknemers in alle Lid-Staten verzekerd zijn. De Lid-Staten zouden dergelijke stelsels dan moeten erkennen en steunen, en zij zouden met name op een consequente, met de standaardregels overeenstemmende fiscale behandeling moeten toezien.

2.1.8. Transnationale regelingen in het bedrijfsleven zouden eveneens onder de loep moeten worden genomen. Een gemeenschappelijk pensioenstelsel voor zeevlieden die werkzaam zijn op schepen welke in het voorgestelde Europese scheepsregister zijn opgenomen, zou b.v. als model kunnen dienen.

2.1.9. De tweede levensverzekeringsrichtlijn (619/90/EEG) evenals de ontwerp-richtlijn betreffende vrijheid van beheer en de belegging van de gelden van instellingen voor pensioenvoorziening [doc. COM(91) 301 def. — SYN 363] en andere EG-maatregelen ter liberalisering van het kapitaalverkeer zouden de financiering van pensioenstelsels door één enkele multinationale werkgever en de grensoverschrijdende aansluiting bij bedrijfspensioenstelsels óók eenvoudiger moeten maken.

## 2.2. Vereenvoudiging van de verwerving van pensioenrechten

2.2.1. In haar tekst wijst de Commissie erop dat het vereiste minimumaantal dienstjaren voor de verwerving van recht op een aanvullend (bedrijfs-)pensioen van Lid-Staat tot Lid-Staat sterk verschilt en dat werknemers die vaak van baan veranderen, met name personen die grensarbeid verrichten of van een Lid-Staat naar een andere verhuizen, hierdoor worden benadeeld. Het Comité vindt dat verwervingsperiodes en wachttijden via de nationale wetgevingen tot een minimum zouden moeten worden beperkt, vooral waar het om kapitalisatiestelsels gaat. De Commissie zou de Lid-Staten hiervoor bepaalde streefcijfers kunnen voorstellen.

2.2.2. Het Comité heeft bij herhaling benadrukt dat deeltijdwerkers en tijdelijke werknemers volgens dezelfde criteria dezelfde rechten op aansluiting bij een bedrijfspensioenregeling zouden moeten verkrijgen als werknemers met een volledige betrekking. Zowel het Sociaal Handvest als de ontwerp-richtlijn over „bijzondere arbeidsbetrekkingen en -voorwaarden” — die beide de goedkeuring van het Comité hebben weggedragen — hebben dit beginsel onderstreept. Aangezien het Comité zijn standpunt met betrekking tot dit onderwerp reeds heeft bepaald, zou het onderhavige advies zich moeten beperken tot een aantal praktische problemen betreffende de verwerving van bedrijfspensioenrechten door deeltijdwerkers en tijdelijke werknemers en betref-

fende het behoud en de „overdraagbaarheid” van deze rechten in de gehele Gemeenschap:

- Voor personen die regelmatig deeltijdwerk verrichten, zou het geen probleem moeten zijn om op pro-ratabasis aan een bedrijfspensioenregeling deel te nemen, en aldus voorzieningen te genieten die met die voor full-time werknemers overeenkomen. Er zouden dezelfde verwervingsperioden en wachttijden moeten gelden, en overdrachtswaarden of pensioen-„punten” zouden ook op dezelfde wijze moeten worden berekend.
- Bij tijdelijke krachten (incl. uitzendkrachten) ligt de zaak ingewikkelder, aangezien hun dienstverband bij een bepaalde werkgever vaak van kortere duur is dan de vereiste minimumdiensttijd. Werknemers die op basis van telkens hernieuwde contracten voor een bepaalde duur werkzaam zijn, zouden deze tijdvakken echter moeten kunnen cumuleren. Het uiteindelijke aantal dienstjaren waarover zij een pensioen ontvangen, zou dan worden berekend op basis van de samengestelde tijdvakken. Het zal wellicht enigszins problematisch zijn, het als grondslag voor het pensioen te hanteren salaris te berekenen van werknemers die zijn aangesloten bij een stelsel waarin het pensioen als percentage van het laatste salaris wordt berekend; voor dergelijke werknemers verdient een stelsel waarbij voor de berekening van het pensioen wordt uitgegaan van een aangepast gemiddeld, op een pensioen recht gevend salaris, wellicht de voorkeur. Voor personen die sporadisch en voor allerlei verschillende werkgevers werkzaam zijn, zouden de wetgevingen van de Lid-Staten moeten voorzien in individuele, overdraagbare pensioenregelingen waartoe de werkgevers kunnen bijdragen, en in een fiscale behandeling die niet ongunstiger is dan voor bedrijfspensioenregelingen.

2.2.3. Werknemers die voor een relatief korte periode worden gedetacheerd of uitgeleend voor een andere betrekking of in een andere Lid-Staat, zouden aangesloten moeten kunnen blijven bij hun eigen bedrijfspensioenregeling of zich moeten kunnen aansluiten bij een multinationale regeling, zoals bedoeld in paragrafen 2.1.7 en 2.1.8.

2.2.4. Zelfstandigen die over de grenzen heen arbeid verrichten of opdrachten aannemen, dienen te worden aangemoedigd naar de gunstigste pensioenregeling b.v. een particuliere (overdraagbare) pensioenregeling, uit te kijken.

### 2.3. Behoud of overdracht van pensioenrechten

2.3.1. Voor werknemers die aanvullende pensioenrechten hebben verworven, is het mogelijk, een bepaald bedrag aan activa in een kapitalisatiestelsel te behouden of dit naar een ander stelsel over te dragen. Een dergelijke regeling zou eveneens kunnen worden opgezet voor solide gefinancierde repartitiestelsels die op een „puntensysteem” berusten (zie paragraaf 2.1.5). In beide gevallen zou bij het behoud of de overdracht van rechten waarschijnlijk echter geen rekening kunnen worden gehouden met toekomstige loonsverhogingen. Boven-

dien kunnen er problemen rijzen i.v.m. dubbele belastingheffing. Ook dient aandacht te worden besteed aan het feit dat er adequate informatie over overdrachtswaarden gegeven en billijke actuariële normen vastgesteld moeten worden (misschien door een EG-comité van deskundigen?).

2.3.2. Wat de eerstgenoemde problemen betreft, wijst het Comité erop dat een werknemer die is aangesloten bij een op een kapitalisatiestelsel of een puntenstelsel gebaseerde pensioenregeling, bij het verlaten van het bedrijf na afloop van de minimale periode voor het verwerven van pensioenrechten naar keuze de gestorte premies in het fonds moet kunnen laten en bij zijn pensionering een uitkering moet kunnen ontvangen, dan wel deze tegen een redelijke waardeberekening moet kunnen meenemen naar het pensioenfonds van zijn nieuwe werkgever of naar een particuliere pensioenverzekering. In het eerste geval zou de waarde van de behouden uitkering moeten worden gekapitaliseerd of — indien nodig — worden opgetrokken om de inflatie tussen de datum van vertrek en die van pensionering te compenseren, alhoewel het wellicht realistisch is hieraan een zekere limiet te stellen (b.v. 5 % per jaar). In het tweede geval zou de waarde van de behouden uitkering moeten worden berekend aan de hand van de tot het vertrek betaalde premies plus de rente daarvan.

2.3.3. Wat het fiscale aspect betreft, heeft het Comité reeds vastgesteld (zie paragraaf 2.1.3) dat de enorme verschillen tussen de belastingstelsels van de Lid-Staten één van de grootste belemmeringen vormen voor de overdracht van pensioenrechten van het ene land naar het andere, en dringt het erop aan dat de Commissie maatregelen neemt om de regelingen in dezen op Gemeenschapsniveau te coördineren en stroomlijnen.

2.3.4. In verband met de noodzakelijk geachte adequate en betere informatie merkt het Comité op dat de berekening van individuele overdrachtswaarden een bijzondere complexe aanleg is. Personen die bij de bovengenoemde stelsels zijn aangesloten, zouden het recht moeten hebben om b.v. eens per jaar desgewenst, of bij hun vertrek op de hoogte te worden gesteld van de overdrachtswaarde van hun tot dan toe verworven rechten.

2.3.5. Bij al deze zaken zijn billijke actuariële normen van essentieel belang. In het geval van kapitalisatiestelsels zou de actuaaris bij de berekening van de waarde van rechten die uit een fonds worden overgedragen, niet van andere normen mogen uitgaan dan bij de berekening van rechten bij overdracht in dat fonds worden gehanteerd.

### 2.4. Follow-up en toezicht

2.4.1. Het Comité verzoekt de Commissie dringend om dit eerste discussiestuk, na degelijk overleg en raad, te laten volgen door een meer beleidsgericht voorstel voor maatregelen en betere coördinatie in de EG. Maatregelen voor het opheffen van belemmeringen van de transnationale mobiliteit, voor coördinatie van en controle op de ontwikkelingen en voor het evalueren van de invloed van EG-wetgeving zouden in dit verband zeer welkom zijn.

2.4.2. Als er eenmaal voor coördinatie gezorgd is, zou een procedure voor het indienen van klachten (b.v. een ombudsman) kunnen worden ingevoerd, om te

verzekeren dat de overdrachtswaarden en pensioenuitkeringen op billijke en consequente wijze worden berekend.<sup>(1)</sup>

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

### **Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake de hygiëne van levensmiddelen<sup>(1)</sup>**

(92/C 223/05)

De Raad heeft op 6 februari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Gardner.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

#### **1. Inleiding**

1.1. Het Comité heeft bij tal van gelegenheden op dit voorstel aangedrongen en het is hiermee daarom ingenomen, alhoewel het helaas zo laat komt: het had samen met de talrijke ontwerp-verordeningen inzake gezondheidsvoorschriften voor produkten van dierlijke oorsprong moeten worden ingediend.

1.2. Centraal in het voorstel staat artikel 3, waarin hygiënenormen gedurende het gehele productie- en distributieproces en in het bijzonder risicoanalyses en kritische controlepunten [*Hazard Analysis and Critical Control Points* (HACCP)] worden voorgeschreven. Dit houdt in dat de producent naar de onderdelen van zijn proces moet kijken en de kritische punten moet opsporen waar de hygiëne risico loopt, en de controlemaatregelen hierop dient te concentreren.

1.3. In het voorstel worden de goede hygiënische praktijken in de EG ook in verband gebracht met de in de Codex Alimentarius opgenomen internationale gedragscode en de EN 29000-normen.

#### **2. Algemene opmerkingen**

Bij al deze positieve factoren is het geen goede zaak dat onder verticale richtlijnen of verordeningen vallende levensmiddelen van de werkingssfeer worden uitgesloten. Aangezien deze teksten dikwijls een aantal afwijkingen van gezondheidsvoorschriften inhouden en vaak ook niet HACCP voorschrijven, blijft er voor de consument toch een ernstig risico. Om die reden heeft het Comité er in zijn adviezen over recente voorstellen voor verticale verordeningen<sup>(2)</sup> op aangedrongen dat deze richtlijn en HACCP op alle levensmiddelen van toepassing zijn, dus ook op onder deze verticale ontwerp-verordeningen vallende levensmiddelen. Het Europees Parlement ging met zijn standpunt ook in die richting.

##### **2.1. Beschrijving van HACCP**

2.1.1. HACCP is een in de gehele levensmiddelenbranche toepasbare beheers- en controlemethode waarmee veiligheidsrisico's, met name in verband met microbiologische, chemische en fysische contaminanten, kunnen worden vermeden. Daartoe moeten deze risico's op objectieve wijze worden opgespoord en moet worden vastgesteld op welke punten kan worden gecontroleerd

<sup>(1)</sup> PB nr. C 24 van 31. 1. 1992, blz. 11.

<sup>(2)</sup> PB nr. C 327 van 30. 12. 1989; PB nr. C 124 van 21. 5. 1990; PB nr. C 84 van 2. 4. 1990; PB nr. C 332 van 31. 12. 1990.

of zij al dan niet aanwezig zijn. Via een HACCP-onderzoek wordt vastgesteld onder welke omstandigheden een bepaald produkt moet worden vervaardigd en hoe het op een veilige manier naar het verkooppunt kan worden gebracht. Tot het onderzoek behoren:

- het verzamelen van informatie over de toegepaste wijze van produktie, verwerking, vervaardiging, verpakking, opslag, transport, distributie, hanteren, verkoop en ge- of verbruik,
- het systematisch identificeren en onderzoeken van mogelijke risico's op basis van de informatie die via bovengenoemde procedure is verzameld,
- het vaststellen van de punten waar risico's die een aanzienlijk gevaar voor de gezondheid van de consument vormen, kunnen worden opgespoord. Dit zijn de „kritische controlepunten”. Het kan hierbij gaan om grondstoffen, materialen, produktie-omgevingen, methodes of procédés die voor de produktie van voedsel voor menselijke consumptie worden gebruikt,
- het opstellen van streefcijfers en maxima, aan de hand waarvan kan worden nagegaan of het produkt op een bepaald „kritisch controlepunt” aan de eisen voldoet. Voor ieder „kritisch controlepunt” worden specifieke criteria opgesteld en worden toezichtsprocedures vastgelegd die garanderen dat er voortdurend controle plaatsvindt,
- het definiëren van maatregelen die moeten worden genomen als uit de controles blijkt dat de resultaten op een „kritisch controlepunt” niet in overeenstemming zijn met de eisen.

2.1.2. HACCP en de Europese normen van de EN 29000-reeks (= ISO 9000) vallen onder dezelfde preventieve benadering en hebben betrekking op het systematisch vermijden van risico's door de nodige aandacht aan opzet en toegepaste methodes te schenken. HACCP moet worden toegepast op bestaande en geplande procédés, om de veiligheid ervan te beoordelen en eventueel aanbevelingen voor verbetering te verkrijgen.

## 2.2. Gezondheid en veiligheid op het werk

Het Comité onderstreept dat er een nauw verband is tussen gezondheid en veiligheid op het werk en levensmiddelenhygiëne. Het dringt er daarom bij de Commissie en de Lid-Staten op aan bijzondere aandacht aan dit aspect te besteden.

## 3. Bijzondere opmerkingen

### 3.1. Vijfde Overweging

Zou als volgt moeten luiden:

„Overwegende dat ter bescherming van de volksgezondheid en om hygiëne en gezondheid van bepaalde levensmiddelen te garanderen, criteria, incl. microbiologische criteria, moeten worden vastgesteld volgens op wetenschappelijke grondslag aanvaarde algemene principes.”

De redenen hiervoor zijn dat:

- a) niet alleen micro-organismen, maar ook schadelijke insecten hieronder moeten vallen;
- b) controle vaker geschiedt door tijd/temperatuurnormen dan via microbiologische metingen.

### 3.2. Achtste Overweging

Deze passage dient te worden verduidelijkt. De EN 29000-serie heeft niet specifiek betrekking op hygiëne. Het gaat hier om een beheersysteem of het streven naar kwaliteitsgarantie.

### 3.3. Twaalfde Overweging

Deze overweging zou als volgt moeten luiden:

„Overwegende dat de Commissie in kennis moet worden gesteld van de voor de officiële controle op voedselhygiëne bevoegde instanties van de Lid-Staten, teneinde een hoog beschermingsniveau te garanderen.”

### 3.4. Artikel 1.2

Dit lid dient te worden gewijzigd. Volgens de huidige formulering heeft het voorstel niet betrekking op verticale richtlijnen of verordeningen, zelfs wanneer deze afwijkingen van normale gezondheidsvoorschriften geven. Ter bescherming van de consument dienen alle levensmiddelen onder deze hygiënevoorschriften te vallen, met uitzondering van een zeer gering aantal bijzondere gevallen waarin een afwijking geen risico voor de gezondheid oplevert. (Bijvoorbeeld op zee bereide garnalen die zonder gevaar met zeewater i.p.v. drinkwater kunnen worden gewassen).

3.4.1. Artikel 1.2 zou daarom als volgt moeten luiden:

„Deze richtlijn vormt een aanvulling op c.q. primeert over specifieke EG-regelingen als deze afwijkingen mogelijk maken die de hygiëne of de veiligheid van levensmiddelen in gevaar zouden kunnen brengen.”

3.4.2. Deze wijziging zou stroken met het voorstel voor een verticale raamverordening<sup>(1)</sup> over gezondheidsvoorschriften voor produkten van dierlijke oorsprong. Artikel 1.2 van dat voorstel luidt als volgt:

„De bepalingen van deze verordening zijn van toepassing onverminderd toekomstige horizontale gezondheidsvoorschriften voor levensmiddelen.”

### 3.5. Artikel 2

3.5.1. Hieraan dienen twee definities te worden toegevoegd:

- „« levensmiddelen »: deze omvatten ook dranken,
- « gezond voedsel »: levensmiddelen die uit het oogpunt van hygiëne geschikt voor de menselijke consumptie zijn.”

<sup>(1)</sup> PB nr. C 327 van 30. 12. 1989.



## 3.5.2. Aan de voetnoot dient te worden toegevoegd:

„schoolkantines, «fast-food»- en andere (ook kleine) restaurants”.

## 3.6. Artikel 3.1

Het laatste deel van de zin dient als volgt te luiden:

„..., hanteren en verkoop moeten op nauwgezette, hygiënische en voorzichtige wijze plaatsvinden.”

## 3.7. Artikel 3.2

Hieraan dient een als volgt luidende zin te worden toegevoegd:

„Van deze aanpak dient gebruik te worden gemaakt om er op doeltreffende wijze voor te zorgen dat alle geproduceerde levensmiddelen gezond zijn; hiertoe dient de HACCP-techniek te worden toegepast.”

## 3.8. Artikel 3.3

Ter verduidelijking zou de zin als volgt moeten worden aangevuld:

„Levensmiddelenbedrijven moeten de in de bijlage van deze richtlijn vermelde hygiënische voorschriften voor levensmiddelen naleven; deze voorschriften dienen uitsluitend te worden toegepast als zij de hygiëne en de gezondheid van levensmiddelen ten goede komen.”

## 3.9. Artikel 3.4 (nieuw)

„De vormgeving van en de werkomgeving in levensmiddelenbedrijven dienen zodanig te zijn dat de gezondheid en veiligheid van werknemers is gewaarborgd.”

## 3.10. Artikel 4

Om ervoor te zorgen dat ook insecten e.d. onder deze bepaling vallen, dient de zin als volgt te worden gewijzigd:

„Voor levensmiddelen kunnen criteria, waaronder microbiologische criteria, worden vastgesteld ten behoeve van de hygiëne en gezondheid van levensmiddelen volgens de procedure ....”

## 3.11. Artikel 5.2

De Commissie dient dit punt te verduidelijken. Een van de problemen is dat het Europees Comité voor normalisatie (CEN) momenteel over weinig kennis inzake levensmiddelenhygiëne beschikt; hierin dient verbetering te komen.

## 3.12. Artikel 5.4

Om te zorgen voor een zelfde niveau van hygiëne in alle Lid-Staten, dient de eerste zin als volgt te worden aangevuld:

„...te voldoen aan artikel 3, en ervoor te zorgen dat via in bedoelde documenten neergelegde uniforme eisen een uniform minimumniveau van hygiëne in de levensmiddelenbranche in de Lid-Staten tot stand komt.”

## 3.13. Artikel 6

Teneinde te verduidelijken dat de verantwoordelijkheid bij de ondernemer ligt, dient het volgende te worden toegevoegd:

„De ondernemers dragen de verantwoordelijkheid voor het naleven van de voorschriften. De bevoegde instanties houden hierop toezicht; de ondernemers blijven evenwel verantwoordelijk voor de betrouwbare controle van de hygiëne.”

## 3.14. Artikel 7

3.14.1. Het Comité is van mening dat voorschriften inzake de hygiëne van levensmiddelen als de Commissie nu voorstelt, alleen resultaat hebben als er in de gehele Gemeenschap adequate en doeltreffende controles zijn. Daarom acht het Comité het een goede zaak dat naar Richtlijn 89/397/EEG inzake de controle van levensmiddelen wordt verwezen. De toepassing van deze Richtlijn is een absoluut noodzakelijke voorwaarde voor de doeltreffende bevordering van hygiëne van levensmiddelen. Nog steeds bestaan er grote verschillen t.a.v. de controle op levensmiddelen in de Gemeenschap. Het Comité zal zich hierover uitspreken in zijn advies over „Aanvullende maatregelen inzake de officiële controle op levensmiddelen”<sup>(1)</sup>. Mogelijkheden en middelen van de nationale controle-instanties moeten ten minste op een uniform minimumniveau worden gebracht.

3.14.1.1. De Commissie dient aan de Raad, het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité regelmatig verslag uit te brengen over de resultaten van deze controles en van de scholing in voedselhygiëne, zowel ten behoeve van de levensmiddelenbranche als van de bevoegde nationale instanties.

3.14.2. Niettemin zou artikel 7 als volgt moeten worden aangevuld:

„De Lid-Staten zorgen ervoor dat de bevoegde instanties in de gehele Gemeenschap op uniforme wijze controles uitvoeren, zodat uitsluitend veilige levensmiddelen op de markt worden gebracht.”

## 3.15. Artikel 8.1

3.15.1. De voorwaarden voor een dergelijke maatregel moeten nauwkeuriger worden omschreven, zodat zij in de gehele Gemeenschap uniform worden toegepast. De laatste twee regels zouden als volgt moeten luiden:

„... vernietigen en het desbetreffende bedrijf zelfs kunnen sluiten totdat de hierdoor geproduceerde levensmiddelen gezond zijn.”

3.15.2. Zo is het duidelijk dat de onderneming pas weer kan gaan produceren wanneer het produkt veilig is.

## 3.16. Bijlage, I.1 c)

Het einde van de zin moet als volgt luiden:

„... plagen, schimmels, insecten of andere dieren.”

<sup>(1)</sup> PB nr. C 51 van 26. 2. 1992.

3.17. *Bijlage I II.1 f)*

Deze zin moet als volgt luiden:

„Werkvlakken moeten glad en gemakkelijk te reinigen zijn en ophoping van ziektekiemen of voedselresten hierop moet onmogelijk zijn. Zij moeten van niet-toxisch materiaal vervaardigd zijn.”

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende bepalingen inzake het bezit van en de handel in specimina van in het wild levende dier- en plantesoorten<sup>(1)</sup>**

(92/C 223/06)

De Raad heeft op 14 januari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Roseingrave.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Inleiding

1.1. Sinds 1984 wordt de handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantesoorten geregeld bij Verordening (EEG) nr. 3626/82 van de Raad.

1.1.1. Op basis van acht jaar ervaring met het reguleren van de handel d.m.v. voornoemde verordening en gezien de wijziging van de instandhoudingsvooruitzichten van vele soorten, wordt nu een verordening voorgesteld houdende bepalingen met betrekking tot het bezit van en de handel in specimina van in het wild levende dier- en plantesoorten<sup>(2)</sup>.

1.2. De voorgestelde verordening houdt een uitbreiding in van de bepalingen van de CITES-Overeenkomst<sup>(3)</sup> (1973), ten einde (1) beperkingen en tekortkomingen die op het ogenblik een belemmering vormen voor natuurbehoud, weg te nemen, (2) de bestaande verordening bij te stellen en aan te passen in het licht van nieuwe technische en wetenschappelijke gegevens

en (3) de voorwaarden te harmoniseren met het oog op de voltooiing en het goed functioneren van de interne markt. Stringenter maatregelen die in sommige Lid-Staten getroffen zijn, moeten vóór 1993 in de EG-wetgeving zijn verwerkt.

1.3. In de voorgestelde verordening wordt een communautaire raamregeling ontworpen voor de handel in in het wild levende dier- en plantesoorten, maar het is desalniettemin een omvangrijk en ingewikkeld document. De bedoeling van de raamregeling is dat de Commissie en de instanties die in de Lid-Staten op de naleving moeten toezien snel en flexibel kunnen reageren en dat wordt voorkomen dat er een groot aantal aparte wettelijke regelingen wordt getroffen voor problemen die bepaalde soorten stellen. De Commissie wordt bijgestaan door een comité dat haar adviseert over wijziging van de bijlagen, die bepalend zijn voor het beschermingsniveau dat voor de afzonderlijke soorten geldt. In de verordening worden soorten gerangschikt over vijf bijlagen.

## 1.4. Bijlagen

1.4.1. Bijlage A omvat soorten, waarvan het bezit geregeld wordt en het verhandelen wordt verboden, die — in bijlage I bij de CITES-Overeenkomst zijn opgenomen (en als zodanig door de Gemeenschap zijn erkend), namelijk:

<sup>(1)</sup> PB nr. C 26 van 3. 2. 1992, blz. 1.

<sup>(2)</sup> Doc. COM(91) 448 def.

<sup>(3)</sup> CITES = *Convention on International Trade in Endangered Species* (Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantesoorten) — PB nr. L 384 van 31. 12. 1982.

- verhandelde soorten die met uitsterven worden bedreigd,
- daaraan (stam)verwante soorten,
- (hoofdzakelijk inheemse) soorten waarvan het onttrekken aan de natuur of het verhandelen verboden is op grond van andere communautaire regelgeving.

Er zijn invoer- en uitvoervergunningen en CITES-certificaten voor vereist.

1.4.2. Bijlage B omvat soorten, waarvan het bezit en het verhandelen wordt geregeld, die

— in bijlage II van de CITES-Overeenkomst zijn opgenomen (en die door de Gemeenschap zijn erkend en niet in bijlage A bij deze verordening zijn opgenomen), namelijk:

- soorten uit CITES-bijlage I die niet in bijlage A zijn opgenomen,
- soorten waarvan het voortbestaan plaatselijk wordt bedreigd of waarvan de algemene getalsterkte onvoldoende dreigt te worden,
- soorten die een onmisbare rol vervullen voor de instandhouding van de in de bijlagen A en B opgenomen soorten,
- soorten die zeer veel op in de bijlagen A en B opgenomen soorten gelijken,
- soorten waarvan het verhandelen door andere communautaire voorschriften wordt gereglementeerd,
- zeer kwetsbare soorten,
- soorten waarvan de introductie in de EG een ecologische bedreiging vormt.

Er zijn invoer- en uitvoervergunningen voor vereist of een bewijs dat de specimens op wettige wijze zijn verkregen.

1.4.3. Bijlage C omvat soorten, waarvan het bezit en het verhandelen wordt geregeld, die

- in bijlage III van de CITES-Overeenkomst zijn opgenomen (en die door de Gemeenschap zijn erkend en niet in bijlagen A of B bij deze verordening zijn opgenomen),
- in CITES-bijlage II zijn opgenomen (en niet in de bijlagen A of B zijn opgenomen).

Er zijn invoer- en uitvoervergunningen voor vereist of een bewijs dat de specimens op wettige wijze zijn verkregen.

1.4.4. Bijlage D omvat de soorten waarvan het bezit en het verhandelen wordt geregeld, die

- in bijlage III van de CITES-Overeenkomst zijn opgenomen (en niet in bijlage C bij deze verordening voorkomen), namelijk:
- soorten die niet in de bijlagen A, B en C zijn opgenomen, waarvan het verhandelen een nadelige invloed zou kunnen hebben op hun instandhoudingsvooruitzichten,

- daarmee nauw verwante of gelijkende soorten,
- alle niet als „tam” gekwalificeerde dieren.

Er zijn invoer- en uitvoervergunningen voor vereist of een bewijs dat de specimens op wettige wijze zijn verkregen.

1.4.5. Bijlage E omvat soorten, waarvan het bezit en het verhandelen wordt geregeld, die

— in een bepaalde Lid-Staat inheems zijn en die in die Lid-Staat speciale bescherming behoeven.

## 2. Algemene opmerkingen

2.1. Het Comité erkent dat het reguleren van de handel in bepaalde soorten en een gedetailleerde taxonomische indeling van soorten aanzienlijke voordelen op sociaal-economisch gebied én op het vlak van de instandhouding kunnen opleveren. In het Commissievoorstel wordt aangegeven hoe een dergelijke reglementering tot stand zal worden gebracht.

2.2. Het Comité stemt in met het voorstel van de Commissie. Het beaamt dat het nodig is deze nieuwe verordening uit te vaardigen en op uniforme wijze ten uitvoer te leggen in de EG, zodat in het wild levende dier- en plantesoorten adequaat kunnen worden beschermd tegen de nadelige effecten van de huidige omvang van de handel en van een toekomstige toename daarvan op hun „instandhoudingsvooruitzichten”. Het Comité stemt met name in met een uniforme toepassing van handelswetten en het vermijden van interpretatieverschillen m.b.t. de CITES-Overeenkomst in de verschillende Lid-Staten, wat de twee belangrijkste doelstellingen zijn van de verordening met het oog op een doeltreffend functioneren van de interne markt. Wel maakt het Comité enig voorbehoud.

2.3. De verordening is een ambitieus opgezet en zeer technisch document. Bij zorgvuldige lezing komen lacunes aan het licht, waarvan in sommige situaties misbruik zou kunnen worden gemaakt, maar aangezien het om een raamregeling gaat, zouden die moeilijkheden wel eens meer schijnbaar dan reëel kunnen zijn, met name indien er zorg voor wordt gedragen dat beschermende criteria worden vastgelegd, waaraan strikt en op uniforme wijze de hand wordt gehouden.

2.4. De verordening dient, in de zin van de CITES-Overeenkomst, beslist tot handelsactiviteiten beperkt te blijven. Een algemeen verbod van enkel het bezit door individuele personen lijkt moeilijk afdwingbaar. Het Comité adviseert derhalve de bepalingen inzake bezit en vervoer in de Gemeenschap slechts van toepassing te doen zijn indien handelsoogmerken worden nagestreefd. De voorgestelde beperkingen van de in- en uitvoer dienen te worden gehandhaafd.

2.5. De algemene aanpak die in de verordening tot uitdrukking komt, verdient ondersteuning, maar sommige van de voorgestelde procedures komen als hinder-

lijk en onnodig bureaucratisch over. De Commissie zou er, volgens het Comité, voor moeten zorgen dat de Verordening (1) wordt gebruikt als instrument voor (a) toezicht op en (b) bevordering van de legale handel en (2) dat er anderzijds een afschrikkende werking vanuit gaat op de illegale handel in andere soorten.

### 3. Bijzondere opmerkingen

#### 3.1. Artikel 3 (toepassingsgebied)

3.1.1. Het Comité stelt vast dat artikel 3, lid 2, c, (ii), kan worden gebruikt om habitats te beschermen indien een bepaalde bedreigde dier- of plantesoort absoluut nodig is voor een specifieke integrale biotische component van de habitat.

3.1.2. Het Comité acht het niet juist soorten die door het verhandelen daadwerkelijk in hun voortbestaan worden bedreigd, te zamen met duizenden gangbare soorten in één categorie onder te brengen. Er dienen ondubbelzinnige criteria te worden vastgelegd voor het aanduiden van de soorten die onder deze verordening moeten vallen.

#### 3.2. Artikel 4 (binnenbrengen van specimens in de Gemeenschap)

3.2.1. Het beginsel dat een uitvoervergunning van een derde land geen automatische garantie is voor een invoervergunning in de EG, is van groot belang. De Gemeenschap acht zich dus verantwoordelijk voor het beheersen van haar „gebruik” van soorten en kan onderhandelen over exportquota's met uitvoerende landen in het licht van de instandhoudingsvooruitzichten van de desbetreffende soort. De Commissie zou het wenselijk kunnen achten dergelijke zaken ook op een breder internationaal vlak, bijvoorbeeld in het kader van CITES, aan de orde te stellen, zodat kan worden voorkomen dat onnodig vele duidelijk tegenstrijdige classificaties worden gehanteerd.

#### 3.3. Artikel 8 (afwijzing van aanvragen voor vergunningen en certificaten)

3.3.1. Effectieve harmonisatie van de controles binnen de Gemeenschap is een belangrijke doelstelling van de onderhavige verordening, maar het is niet helemaal duidelijk hoe goed dat doel in de praktijk zal worden bereikt. Dit artikel gaat over afwijzing van aanvragen door een Lid-Staat in omstandigheden waarin een dergelijke aanvraag elders klaarblijkelijk wel zou zijn toegewezen. Dit betekent dat in de desbetreffende Lid-Staat de facto striktere criteria kunnen gelden. Dergelijke feiten moeten de Commissie worden gemeld, maar het is onduidelijk of de Commissie andere mogelijkheden heeft dan erop aan te dringen dat de strengere voorwaarden in de ene Lid-Staat worden versoepeld teneinde deze in overeenstemming te brengen met die in de andere Lid-Staten, om zo in te staan voor een uniforme toepassing van de handelswetgeving.

#### 3.4. Artikelen 11 en 12 (afwijkingen)

3.4.1. De situatie met betrekking tot identificatiemethoden en procedures voor het afgeven van vergunningen en certificaten voor afzonderlijke specimens dient te worden verduidelijkt.

#### 3.5. Artikel 21 (plaatsen van invoer, uitvoer en doorvoer)

3.5.1. In aanmerking genomen dat er een wettelijk kader zal komen voor een strengere controle op de handel, vraagt het Comité zich af hoe dat toezicht in de praktijk geregeld zal worden. De middelen van de Lid-Staten zijn beperkt. Douanebeambten die met het wegvallen van de binnengrenzen minder verantwoordelijkheden zullen krijgen, zouden kunnen worden belast met de controle van en het toezicht op de handel. Aangezien er minder interne controle zal zijn, zal er meer verantwoordelijkheid worden gelegd op de schouders van ambtenaren die posten bekleden aan de buitengrenzen van de EG. Ten einde de betrokken personen in staat te stellen de nieuwe functies naar behoren te vervullen, dient voor adequate bijscholingsprogramma's te worden gezorgd. Het Comité juicht de door het DG XXI opgezette cursussen voor inspecteurs toe, maar wijst op de omvang en het ingewikkelde karakter van de te vervullen taken. Zelfs professionele biologen zullen niet altijd zonder meer in staat zijn alle in de bijlagen bij de verordeningen vermelde soorten vlot te identificeren. Dit is met name van belang bij het opsporen van soorten die onder valse benaming zouden kunnen worden ingevoerd.

#### 3.6. Artikel 23 (controle op de uitvoering en onderzoek naar inbreuken)

3.6.1. Het is niet duidelijk of er bij de tenuitvoerlegging van de verordening rekening zal kunnen worden gehouden met akkoorden die gesloten zijn met bepaalde branches over de naleving van andere wettelijke voorschriften. De onderhavige verordening zou b.v. vanaf 1993 in werking kunnen treden, maar de bonthandelaars worden niet geacht voor 1995 de verordening inzake de invoer van bont<sup>(1)</sup> na te leven.

#### 3.7. Artikel 26 (sancties)

3.7.1. Het Comité geeft toe dat het een belangrijke vernieuwing van het communautaire recht zou betekenen, indien de Commissie in het voorstel voor een verordening gedetailleerde dwangmaatregelen zou opnemen. Het Comité meent niettemin dat de Commissie de Lid-Staten ertoe zou moeten aanzetten sancties op te leggen die in verhouding staan tot de ernst van de overtreding en die van dien aard zijn dat illegale handel wordt tegengegaan; illegale handel zou immers kunnen ontstaan omdat de sanctieregelingen van sommige Lid-Staten de betrokken personen onvoldoende afschrikken.

3.7.2. De Commissie zou moeten nagaan of het wenselijk is de verordening zodanig te wijzigen dat ook cargadoors wettelijk aansprakelijk kunnen worden ge-

<sup>(1)</sup> Verordening van de Raad (EEG) nr. 3254/91 — PB nr. L 308 van 9. 11. 1991.

steld voor de invoer, uitvoer of wederuitvoer van specimens naar en uit de EG, waarmee nog een extra controlemogelijkheid van illegaal vervoer van flora en fauna zou worden geschapen. Het zou anders kunnen voorkomen dat de autoriteiten een lading in beslag nemen die door de geadresseerde wordt geweigerd en waarvoor niemand meer verantwoordelijk kan worden gesteld. Dat is natuurlijk een onbevredigende situatie.

### 3.8. Artikel 28 (de wetenschappelijke studiegroep)

3.8.1. Er wordt voortaan zeer veel verantwoordelijkheid gelegd bij de wetenschappelijke studiegroep (artikel 28). Het Comité betreurt dat de Commissie niet nauwkeuriger is ingegaan op de samenstelling van de groep en de kwalificaties van de leden ervan. Het is niet duidelijk hoe kwesties betreffende de bescherming van of handel in soorten aan de orde kunnen worden gesteld met het oog op een herindeling van een soort in de bijlagen. Het Comité dringt er bij de Commissie op aan regelingen te treffen en voorwaarden te creëren opdat dit orgaan in een doeltreffend netwerk kan samenwerken met andere wetenschappelijke instanties, zoals de CITES-experts, en met commerciële instellingen, ten einde te allen tijde voor een snel antwoord te kunnen zorgen en, zonodig, te kunnen profiteren van adviezen en informatie.

### 3.8.2. Artikel 29 (Comité)

Het Economisch en Sociaal Comité stemt in met het voorstel om een uit vertegenwoordigers van de Lid-Staten samengesteld comité op te richten.

### 3.9. Bijlagen

3.9.1. De bijlagen vormen een zeer belangrijk onderdeel van de verordening. De indeling/herindeling van soorten in een bepaalde bijlage valt onder de verantwoordelijkheid van de Commissie, die zich daarbij laat adviseren door de wetenschappelijke studiegroep. Het Comité stemt er volledig mee in dat alle soorten worden ingedeeld overeenkomstig de in de verordening vastgelegde criteria, zodat de handel gereguleerd kan worden en hierop toezicht kan worden uitgeoefend. Het is echter minder duidelijk welk criterium precies van toepassing is op welke soort. In het onderhavige voorstel<sup>(1)</sup> wordt alleen de CITES-indeling aangegeven waar het van pas komt. Het Comité acht het juist bij elk genoemd taxon, het artikel (en het lid) waaronder het is opgenomen in de bijlage te vermelden.

<sup>(1)</sup> Doc. COM(91) 448 def. — SYN 370.

3.9.2. De samenstelling van de bijlagen zou verder kunnen worden verduidelijkt door de niet-wetenschappelijke benamingen in iedere taalversie van de verordening op te nemen [zoals het geval is met de bijlagen bij Verordening (EEG) nr. 3626/82]. De nationale autoriteiten zouden de juiste niet-wetenschappelijke benamingen moeten verschaffen. De wetenschappelijke, Latijnse, benamingen hebben evenwel voorrang.

3.9.3. Tussen Lid-Staten en andere staten is de handel in een aantal soorten die in het land van herkomst als schadelijk worden beschouwd en waarop, in sommige gevallen, andere communautaire rechtsvoorschriften van toepassing zijn, op het ogenblik wettelijk toegestaan. Enkele van die soorten, b.v. de muskusrat (*Ondrata zibethicus*), worden opgesomd in bijlage B. Er zijn ook soorten opgenomen die in het land van herkomst soms worden afgemaakt om de omvang van de populatie in de hand te houden en waarin in de EG op het ogenblik gehandeld wordt (b.v. vijf soorten Macropodid marsupials). Om deze handel te beschermen en aangezien het tegengaan van de handel voor die soorten niet noodzakelijk of op dit moment niet aan de orde is, zou misschien overwogen kunnen worden nog een bijlage te maken met „beheerde” soorten. Die bijlage zou dan ondermeer een aantal van de soorten welke nu in bijlage B zijn opgenomen (artikel 3, lid 2, d) moeten bevatten. Ook zouden er soorten jachtwild in moeten worden opgenomen, waarvan de vangst en het bezit in sommige Lid-Staten wettelijk zijn toegestaan. Op de in die nieuwe bijlage opgenomen soorten zouden de handelsbepalingen van toepassing moeten zijn die nu gelden voor de soorten die zijn opgenomen in bijlagen C en D, d.w.z. er is een invoerverklaring en een exportvergunning vereist of een bewijs dat de specimens op legale wijze werden verkregen. Bijlagen A en B zouden zo meer overeenkomen met de bijlagen 1) en 2) bij de CITES-Overeenkomst. De invoer van de in de nieuwe bijlage opgenomen soorten zou op die manier beter in overeenstemming zijn met de instandhoudingsvooruitzichten van die soorten en de intracommunautaire invoer van en handel in op wettelijke wijze verkregen specimens zou daardoor minder worden vertraagd. De beginselen betreffende de introductie van specimens in de EG (artikel 4) zouden door deze verandering niet worden aangetast en soorten zouden, indien nodig, ook weer uit de nieuwe bijlage kunnen worden geschrapt.

3.10. Tot slot zij opgemerkt dat de Commissie ervoor zou moeten zorgen dat alle Lid-Staten die de CITES-Overeenkomst nog niet hebben geratificeerd, dat alsnog doen.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende eerste wijziging van Richtlijn van de Raad 88/344/EEG van 13 juni 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake het gebruik van extractiemiddelen bij de productie van levensmiddelen en bestanddelen daarvan <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/07)

De Raad heeft op 22 januari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Gardner.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Inleiding

1.1. Extractiemiddelen zijn nodig bij de bereiding van vele soorten levensmiddelen, bijvoorbeeld voor de:

- a) extractie van na uitpersing in zaden achtergebleven vetresiduen;
- b) extractie van aromatische essences uit aromatische planten;
- c) verwijdering van alkaloiden uit koffie en thee.

1.2. Om het juiste resultaat te verkrijgen, zijn over het algemeen zeer specifieke extractiemiddelen nodig.

1.3. De bestaande Richtlijn inzake deze extractiemiddelen diende na raadpleging van het Wetenschappelijk Comité voor de menselijke voeding (SCF) in 1991 opnieuw te worden gezien. De Commissie heeft haar plicht dus tijdig vervuld. Het Comité stemt in met het Commissievoorstel, op voorwaarde dat aan de volgende opmerkingen aandacht wordt besteed:

## 2. Bijzondere opmerkingen

### 2.1. Artikel 1.1

2.1.1. Door het schrappen van artikel 1.2 van de Basisrichtlijn wordt het gebruik van trichloorethyleen verboden in gevallen waarin het gebruik van deze stof thans nog is toegestaan, hoewel het SCF in zijn in 1991 uitgebrachte advies een uitspraak hierover expliciet tot 1995 heeft opgeschort.

2.1.2. Trichloorethyleen wordt voor het extraheren van vet gebruikt, in plaats van het licht ontvlambare hexaan. De beschermingsvoorzieningen tegen brand zijn echter zodanig verbeterd, dat het gebruik van hexaan minder bezwaarlijk is geworden. Het Comité kan derhalve met het verbod instemmen, maar vindt wel dat het bedrijfsleven enige tijd dient te worden gegeven om apparatuur te kunnen aanpassen (minstens 12 maanden).

### 2.2. Artikel 1.3

2.2.1. Hierin is bepaald dat eventuele wijzigingen moeten worden vastgesteld overeenkomstig een procedure waarin advies wordt uitgebracht door een raadgevend comité. Het ESC gaat met het principe van een comité akkoord. Het ziet echter liever dat de Commissie wordt bijgestaan door een regelingencomité, zoals in Richtlijn 88/388/EEG inzake aroma's is bepaald voor wijzigingen m.b.t. oplos- en verdunningsmiddelen.

2.2.1.1. In gevallen die voor de consument van belang zijn, dienen ter zake kundige instanties zoals de Consumentenadviesraad, het Raadgevend Comité voor levensmiddelen, enz. te worden geraadpleegd voordat een besluit wordt genomen.

2.2.1.2. Omdat in de toekomst wellicht nieuwe oplosmiddelen worden ontwikkeld, moet in de Engelse versie in het begin van artikel 1.3 a) („Amendements in the Annex necessary to take account of progress in scientific and technical knowledge on the use of the solvents...”) het woord „the” vóór „solvents” worden geschrapt.

### 2.3. Artikel 1.4 a)

2.3.1. Dit voorstel is niet het aangewezen middel om het gebruik van aceton te beperken, en wel om de volgende redenen:

- i) het voorstel heeft artikel 100 A (vrij verkeer en consumentenbescherming), en niet artikel 43 [gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)] als rechtsgrondslag;
- ii) het voorstel betreft een wijziging van de Richtlijn inzake extractiemiddelen, en niet inzake oplosmiddelen die voor andere doeleinden, zoals raffinage, worden gebruikt;
- iii) het verbod dient geen zinnig doel, omdat hetzelfde resultaat kan worden bereikt door andere polaire oplosmiddelen uit Groep I te gebruiken.

2.3.2. Het tweede streepje moet daarom worden geschrapt. Een eventuele beperking van het gebruik van

<sup>(1)</sup> PB nr. C 11 van 17. 1. 1992, blz. 5.

deze stof dient in de bepalingen betreffende olijfolie te worden ondergebracht.

#### 2.4. Artikel 1.4 b)

2.4.1. Dit lijkt aanvaardbaar, op wellicht één punt na: dichloormethaan wordt gebruikt om bijzondere aromatische extracten uit met name de bast van de kassie- en van de kaneelboom, vanillestokjes en tonkabonen te extraheren. De jaarlijkse produktie van deze extracten is echter erg laag, en er zou ruim tienduizend keer minder dichloormethaan in de levensmiddelen achterblijven dan in cafeïnevrije thee en koffie. Tenzij het SCF bezwaar aantekent, mogen residuen van deze stof daarom voorkomen zolang de huidige detectiegrens van 50 µg/kg in het eindprodukt in consumptievorm niet wordt overschreden.

#### 2.5. Artikel 1.4 c)

2.5.1. Cyclohexaan, één van de in deel III voorkomende extractiemiddelen, wordt geschrapt omdat het SCF niet tijdig over geschikte gebruiksveiligheidstests kon beschikken. Het Comité betreurt dat de industrie zo laat op de vraag van het SCF heeft gereageerd.

2.5.2. Dit extractiemiddel wordt speciaal gebruikt voor de produktie van een zeer beperkt aantal aroma's. Het Comité heeft vernomen dat de industrie en het SCF onlangs overeenstemming over een testprocedure hebben bereikt; het SCF zal in 1992 gebruiksveiligheidstests uitvoeren. Het gebruik van cyclohexaan moet daarom in 1992 toegestaan blijven, en daarna alléén als het SCF de resultaten van de tests aanvaardbaar acht.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

### **Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot vaststelling van communautaire procedures inzake verontreinigingen in levensmiddelen <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/08)

De Raad heeft op 2 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Gardner.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

#### **1. Inleiding**

1.1. Met contaminanten in levensmiddelen worden verontreinigingen bedoeld die in het algemeen in het milieu aanwezig zijn en in levensmiddelen terechtkomen zonder met opzet hieraan te worden toegevoegd. Bij contaminanten kan het gaan om agentia als zware metalen (lood, koper, enz.) die van nature in de bodem voorkomen, radioactieve straling van mineralen in diepere aardlagen, giftige schimmels (mycotoxinen), en polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) die uit rook afkomstig zijn.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 57 van 4. 3. 1992, blz. 11.

1.2. Contaminanten in levensmiddelen zijn er altijd al geweest, maar de aard ervan verandert steeds. Vroeger vormde bijvoorbeeld de verontreiniging van water door loden buizen een groot probleem. Tegenwoordig zijn er veel problemen met nitraten. Bovendien kunnen contaminanten de laatste jaren m.b.v. geavanceerde technieken worden opgespoord, terwijl dit vroeger niet mogelijk was. Regelgeving is alleen noodzakelijk als het om toxicologisch significante hoeveelheden gaat. Ieder land kent op dit terrein weer andere voorschriften, die vaak een historische achtergrond hebben. Het Comité is het ermee eens dat harmonisatie met het oog op de komende interne markt dus noodzakelijk is.

## 2. Algemene opmerkingen

Het voorstel heeft betrekking op contaminanten in toxicologisch onaanvaardbaar geachte hoeveelheden, en het bevat ten aanzien hiervan voorschriften welke door het Wetenschappelijk Comité voor de menselijke voeding (SCF) zijn aanbevolen. Het berust dus op een feitelijke, voor alle Lid-Staten transparante benadering; om deze reden hecht het Comité — behoudens enkele bijzondere opmerkingen — zijn goedkeuring aan het voorstel.

## 3. Bijzondere opmerkingen

### 3.1. Artikel 3, lid 3

Deze bepaling veronderstelt dat er altijd een enkele referentiemethode voor analyse is. In veel gevallen kent men niet één, maar verschillende gelijkwaardige methoden (vaak afhankelijk van de beschikbare middelen en uitrusting). De tekst na het tweede en het derde streepje dient daarom als volgt te worden gewijzigd:

„— grenswaarden voor analytische opsporing die door middel van algemeen beschikbare methoden kunnen worden vastgesteld,

— een verwijzing naar één of meer methode(n) voor monsterneming en analyse.”

3.1.1. Ter wille van de uniformiteit dient te worden voorzien in een lijst van toegestane methoden. Dit dient te geschieden via de in artikel 8 genoemde procedure, en er dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande en geteste methoden, zoals methoden van de AOAC (vereniging van officiële chemische analisten), de ISO (Internationale Organisatie voor normalisatie), enz.

### 3.2. Artikel 6, lid 2

Om voor transparantie te zorgen en te voorkomen dat er eventueel secundaire belemmeringen voor het intracommunautaire handelsverkeer ontstaan, zou aan het einde van de zin het volgende moeten worden toegevoegd:

„na zo nodig overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 te hebben gehandeld.”

### 3.3. Artikel 8

Overeenkomstig de bepalingen van dit artikel zou een raadgevend comité worden opgericht, dat zo nodig gedetailleerde bepalingen uitwerkt. Dit zou een regelingencomité moeten zijn.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH



**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot oprichting van een Europese Drugswaarnemingspost en van een Europees Netwerk voor informatie over drugs en drugsverslaving (Reitox) <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/09)

De Raad heeft op 11 februari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Gómez Martínez.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Inleiding

1.1. De Europese Raad heeft op 13 en 14 december 1990 in Rome op basis van een aanbeveling van het Europees Comité ter Bestrijding van Drugs (CELAD) het Europees Plan ter bestrijding van drugs goedgekeurd. In dit plan wordt voorgesteld een Europese Drugswaarnemingspost op te richten.

1.2. Het is de bedoeling dat deze waarnemingspost op Europees niveau objectieve, betrouwbare en vergelijkbare informatie gaat verschaffen aan de hand waarvan dan de nodige maatregelen kunnen worden genomen om het illegale drugsgebruik, de illegale drugsproductie en de illegale drugshandel terug te dringen.

1.3. Daarbij zal aan de volgende aspecten prioriteit worden verleend:

- a) terugdringen van de vraag naar drugs;
- b) nationale en communautaire beleidsstrategieën;
- c) internationale samenwerking en herkomst van de verhandelde drugs;
- d) drugshandel;
- e) drugseconomie.

1.4. Het Comité stemt in met het voorstel om een Europese Drugswaarnemingspost en een Europees Netwerk voor informatie over drugs en drugsverslaving op te richten en er op die manier voor te zorgen dat de Lid-Staten voortaan gezamenlijk (i.p.v. individueel, zoals tot nog toe het geval was) maatregelen kunnen nemen om de vraag naar drugs terug te dringen en de illegale drugshandel te bestrijden.

1.4.1. Het zou wel graag zien dat bij het opstellen van de definitieve tekst van de verordening met de volgende algemene en bijzondere opmerkingen rekening wordt gehouden.

## 2. Algemene opmerkingen

2.1. Drugsverslaving is op zich al een bijzonder ernstig probleem, maar draagt in sommige gevallen ook bij tot de verspreiding van zeer gevaarlijke ziekten als AIDS en hepatitis en eist dan ook vele dodelijke slachtoffers, vooral onder jongeren.

2.1.1. De problemen i.v.m. drugsverslaving liggen evenwel niet uitsluitend op het vlak van de volksgezondheid; vooral vanuit sociaal-economisch oogpunt zijn de gevolgen van drugsverslaving — voor de gezinnen en de samenleving als geheel — uitermate ernstig.

2.2. Coördinatie op communautair en internationaal niveau — in het kader van een brede aanpak van de gehele drugsproblematiek — vormt een welkome aanvulling op de inspanningen die de Lid-Staten ieder afzonderlijk leveren om de drugsproductie en de illegale vraag naar en het aanbod van drugs en psychotrope stoffen terug te dringen.

2.3. In eerdere adviezen <sup>(2)</sup> betuigde het Comité reeds zijn volledige instemming met de intensivering van de strijd tegen de ernstige misdrijven die met de drugshandel samenhangen, omdat deze aanzienlijke gevolgen hebben voor de menselijke waardigheid en de lichamelijke integriteit van de gebruikers, onder wie zich een hoog percentage jongeren bevindt.

2.4. Om de vraag naar drugs tegen te gaan, is een preventief beleid nodig met de volgende speerpunten:

- a) de steden moeten weer leefbaar worden gemaakt;
- b) op scholen en universiteiten moet voorlichting en onderwijs over volksgezondheid worden gegeven;
- c) er moet een vrijetijdsbestedingsbeleid worden ontwikkeld, met name gericht op jongeren;
- d) er moeten economische en sociale maatregelen worden genomen om nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen;

<sup>(1)</sup> PB nr. C 43 van 18. 2. 1992, blz. 2.

<sup>(2)</sup> PB nrs. C 159 van 17. 6. 1991 en C 332 van 31. 12. 1990.

- e) er moet een doeltreffend reïntegratiebeleid worden uitgestippeld, waarbij discriminatie van ex-verslaafden wordt tegengegaan en hulpverleners worden gesteund.

2.5. Om de verspreiding van relevante informatie te vergemakkelijken, zou de waarnemingspost ook aandacht moeten schenken aan de discussies over de voordelen nadelen van een repressief dan wel tolerant drugsbeleid. Het Comité is namelijk van mening dat alle bestaande opvattingen ter zake dienen te worden bestudeerd om doeltreffende criteria voor de bestrijding van drugsverslaving en de daarmee gepaard gaande problemen te kunnen formuleren.

2.5.1. De manier waarop het drugsprobleem in de afzonderlijke Lid-Staten wordt aangepakt, kan eveneens als een goed uitgangspunt voor de werkzaamheden van de waarnemingspost dienen.

2.5.2. In de waarnemingspost zullen ook ervaringen worden uitgewisseld betreffende de toegepaste behandelingsmethoden, die per land en per regio verschillen.

2.6. Ook al zijn drugstransporten in sommige Lid-Staten het gemakkelijkst te onderscheppen in havens, in luchthavens en zelfs op open stranden, toch mag de strijd tegen de illegale drugshandel de totstandbrenging van een Europa zonder binnengrenzen niet in de weg staan. In zo'n ruimte is het wel noodzakelijk dat de samenwerking tussen douane en politie, zowel op nationaal als op communautair niveau, wordt verbeterd.

2.6.1. Het is tevens raadzaam dat de waarnemingspost de ervaringen van met drugszaken belaste douane- en politiebeambten bestudeert en deze vergelijkt met die van collega's uit andere Lid-Staten.

2.6.2. Het Comité verzoekt voorts na te gaan of het niet mogelijk is om na de afschaffing van de binnengrenzen de douanebeambten met hun specifieke ervaring en capaciteiten een taak te geven op het gebied van drugspreventie en drugsbestrijding.

### 3. Bijzondere opmerkingen

3.1. Het Commissievoorstel sluit weliswaar nauw aan bij de richtsnoeren van de Europese Raad, maar

zal volgens het Comité niettemin weinig zoden aan de dijk zetten omdat voorrang wordt verleend aan terugdringing van de vraag in plaats van beperking van het aanbod.

3.1.1. In de eerste overweging bij het voorstel wordt namelijk naar voren gebracht dat „de taken (van de waarnemingspost) niet alleen de sociale en de gezondheids- maar ook andere aspecten in verband met drugs dienen te bestrijken, met inbegrip van drugshandel en de bestrijding ervan”.

3.1.2. In de negende overweging is sprake van „informatie ... met behulp waarvan de Gemeenschap en de Lid-Staten de nodige maatregelen ter bestrijding van het verbruik, de produktie en de verhandeling van drugs zullen kunnen nemen...”.

3.1.3. In de elfde overweging wordt gesteld dat „informatie over de sociale en de gezondheidsaspecten (...) de hoogste prioriteit onder de werkzaamheden van de waarnemingspost dient te krijgen”. Deze idee, waarop in de twaalfde overweging wordt voortgebouwd, is in tegenspraak met de eerdere overwegingen.

### 3.2. Artikel 3 — Prioritaire werkerterreinen

In verband met het voorgaande dienen de woorden „in afnemende orde van belangrijkheid” te worden geschrapt.

### 3.3. Artikel 7 — Raad van bestuur

3.3.1. Het verdient de voorkeur in de Raad van bestuur plaats in te ruimen voor niet één, maar twee vertegenwoordigers per Lid-Staat, zodat de twee ter zake bevoegde ministers, namelijk die van Volksgezondheid en die van Binnenlandse Zaken/Justitie, er beiden zitting in kunnen nemen.

3.3.2. Gezien de gevolgen van het drugsprobleem voor de maatschappelijke en arbeidsverhoudingen, zou ook het Comité op een adequate manier bij de werkzaamheden van de Raad van bestuur moeten worden betrokken.

3.3.3. Om dezelfde reden zou het Comité ook het algemeen jaarverslag over de activiteiten van de waarnemingspost toegezonden moeten krijgen.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische produktiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwprodukten en levensmiddelen <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/10)

De Raad heeft op 27 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor landbouw en visserij, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 opgesteld. Rapporteur was de heer Gardner.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Inleiding

1.1. Biologische landbouw wordt omschreven als een landbouwmethode waarbij geen kunstmest of chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt.

1.2. De EEG-verordening is iets minder streng; daarin is namelijk bepaald dat een zeer beperkt gebruik van anorganische meststoffen en bestrijdingsmiddelen is toegestaan. Voorts zijn in de verordening de methoden opgenomen waaraan de producenten zich dienen te houden; deze komen overeen met de methoden die thans door de biologische landbouwers worden gehanteerd.

1.3. Woorden als organisch, biologisch, ecologisch, enz. zijn uitstekend geschikt voor reclamedoeleinden, omdat gesuggereerd wordt dat de hiermee aangeduide produkten beter, natuurlijker en gezonder zijn dan „gewone” produkten, en dat deze laatste op de een of andere manier van lagere kwaliteit zijn.

1.4. Over het algemeen is het verschil tussen biologisch en „normaal” geteelde levensmiddelen te klein om via controles te kunnen worden vastgesteld. Daar veel consumenten echter van mening zijn dat biologisch geproduceerd voedsel gezonder is, zijn zij bereid de aanzienlijk hogere prijzen te betalen. De produktiekosten zijn hoger omdat bij biologische produktiemethoden de oogsten geringer zijn en er ten gevolge van ongedierte en ziekte meer verloren gaat.

## 2. Controlestelsels

2.1. Aangezien controles op het eindprodukt geen betrouwbaar resultaat opleveren, voorziet de verordening in controlestelsels. Controlestelsels voor EG-produkten moeten worden goedgekeurd door de bevoegde nationale autoriteiten en/of door particuliere instanties die onder toezicht van nationale autoriteiten controles mogen uitvoeren.

2.2. Derde landen die produkten naar de Gemeenschap uitvoeren, dienen gelijkwaardige stelsels en re-

gelingen uit te werken, die door de EG vóór 24 juni 1992 moeten worden goedgekeurd. Aangezien dit nog niet is gebeurd, zou de invoer vanaf die datum moeten worden gestopt.

## 3. Het Commissievoorstel

3.1. De Commissie wil dat importeurs van de leveranciers uit derde landen het bewijs krijgen dat het produkt in kwestie volgens EG-voorschriften is geteeld en op gelijkwaardige wijze is gecontroleerd. Deze procedure geldt voor een periode van drie jaar, maar kan worden verlengd indien het derde land niet in staat is tijdig officiële procedures vast te stellen.

## 4. Opmerkingen

4.1. Het controlestelsel voor de invoer uit derde landen is minder stringent dan dat voor EG-produkten. Aan beide stelsels kleeft het grote bezwaar dat het eindprodukt niet betrouwbaar kan worden getest.

4.2. Momenteel tracht het Internationaal Verbond van verenigingen voor biologische landbouw (IFOAM) een internationale goedkeuringsinstantie in het leven te roepen die alle keuringssystemen op wereldniveau moet gaan beoordelen. Zo'n instantie zou tot een geloofwaardigere controle op uit derde landen ingevoerde produkten kunnen bijdragen.

## 5. Aanbevelingen

5.1. Het Comité is van mening dat het onderhavige voorstel momenteel het hoogst haalbare is. Wel wil het de volgende aanbevelingen doen:

5.1.1. De thans voorgestelde verordening mag niet langer dan drie jaar gelden, en moet vervolgens in het licht van de situatie op dat moment worden herzien.

5.1.2. De importeur moet de in artikel 9 van Verordening (EEG) nr. 2092/91 bedoelde controlerende in-

<sup>(1)</sup> PB nr. C 74 van 25. 3. 1992, blz. 9.

stantie van zijn land kunnen bewijzen dat de ingevoerde produkten voldoen aan voorwaarden die gelijkwaardig zijn aan de produktie- en controlevoorschriften van de EG. Aan de bevoegde autoriteiten van de Lid-Staat moet worden gemeld of de controlerende instantie de produkten al dan niet heeft goedgekeurd.

5.1.3. De Commissie moet dringend een methode ontwikkelen waarmee kan worden getest of produkten daadwerkelijk op biologische wijze zijn geteeld. Dit kan gebeuren in het kader van communautaire onderzoekprojecten als AAIR (onderzoekprogramma voor de landbouw en de agro-industrie).

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 426/86 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector van op basis van groenten en fruit verwerkte produkten<sup>(1)</sup>**

(92/C 223/11)

De Raad heeft op 7 mei 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor landbouw en visserij, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Gardner.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

Het Comité stemt in met het voorstel, omdat hiermee de bestaande Verordening wordt aangepast aan de meetmethode die thans in de praktijk wordt gehanteerd.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

<sup>(1)</sup> PB nr. C 116 van 7. 5. 1992, blz. 10.

## Advies inzake het verslag 1991 van de Commissie aan de Raad en het Parlement over het gemeenschappelijk visserijbeleid

(92/C 223/12)

De Raad heeft op 12 december 1991 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen inzake het verslag 1991 van de Commissie aan de Raad en het Parlement over het gemeenschappelijk visserijbeleid.

De Afdeling voor landbouw en visserij, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Silva.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

### 1. Inleiding

1.1. Overeenkomstig Verordening (EEG) nr. 170/83 dient de Commissie een verslag op te stellen over het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB). Zij heeft tot voldoening van het Comité van deze gelegenheid gebruik gemaakt om de balans op te maken van het GVB in de periode 1983-1990 en de algemene beleidslijnen uit te stippelen voor de toekomst van de visserijsector en de hiermee verband houdende activiteiten.

1.1.1. Dit initiatief komt goed gelegen, aangezien de huidige politieke omstandigheden zich goed lenen voor een diepgaande discussie over deze bedrijfstak. De visserijsector heeft de afgelopen jaren nl. ingrijpende veranderingen ondergaan die de randvoorwaarden aanzienlijk hebben gewijzigd: de invoering van exclusieve economische zones, die gepaard is gegaan met een drastische wijziging van de mogelijkheden van en de voorwaarden inzake de toegang tot de visbestanden, de verschillende uitbreidingen van de Gemeenschap naar het noorden en naar het zuiden toe, de achteruitgang van de bestanden, enz.

1.2. Het visserijbeleid vormt het resultaat van moeilijke uitgewerkte en ingewikkelde politieke compromissen en van lange en niet minder moeilijke diplomatieke inspanningen. Thans is het zaak, de interne structuur van deze beleidssector aan te passen, zodat zijn voortbestaan wordt gewaarborgd en zijn ontwikkeling kan worden versterkt. Het staat buiten kijf dat een evenwichtig en verstandig beheer een conditio sine qua non voor de economische levensvatbaarheid van deze sector is.

1.2.1. De groeiende betekenis van de visserijsector moet terdege worden benadrukt en gewaardeerd, niet alleen waar het gaat om de bijdrage van de sector tot het bruto intern produkt, maar ook met het oog op de geografische concentratie hiervan en het belang van de activiteiten in de toeleverende en de verwerkende sector.

1.3. In zijn advies over de Mededeling van de Commissie aan de Raad en aan het Parlement over het gemeenschappelijk visserijbeleid <sup>(1)</sup> heeft het Comité

met instemming gereageerd op het initiatief van de Commissie om het standpunt van de sociale partners te toetsen voordat de voorschriften betreffende het gehele gemeenschappelijk visserijbeleid voor de periode 1993-2002 werden voorgesteld.

1.3.1. Het „Verslag 1991 van de Commissie aan de Raad en aan het Parlement over het gemeenschappelijk visserijbeleid” is in grote mate op genoemde mededeling gebaseerd, en de opmerkingen van het Comité in zijn tijdens de 289e Zitting van 26 september 1991 goedgekeurde advies ter zake zijn dus in grote lijnen nog steeds van toepassing.

### 2. De visserij in de Gemeenschap van 1983 tot 1990

#### 2.1. TAC's (totale toegestane vangst) en indeling in nationale quota

2.1.1. Bij het vastleggen van de TAC's wordt helaas maar al te vaak meer van politieke dan van wetenschappelijke overwegingen uitgegaan. Het gevolg is dat de TAC's niet in overeenstemming zijn met de wetenschappelijke rapporten die ten grondslag liggen aan de opstelling hiervan.

2.1.1.1. Dit zou de reden kunnen zijn waarom het instandhoudingsbeleid schipbreuk heeft geleden en zo goed als geen effect heeft gesorteerd.

2.1.2. Anderzijds zou ook het ontbreken van begeleidende maatregelen van sociaal-economische aard ertoe hebben kunnen bijgedragen dat de betrokken beroeps-kringen deze situatie, die hun belangen op middellange en lange termijn schaadt, toch hebben aanvaard.

#### 2.2. Relatieve stabiliteit

2.2.1. In Verordening (EEG) nr. 170/83 is de juridische grondslag gelegd voor een systeem van beheer en evenwichtige exploitatie van de biologische reserves van de zee d.m.v. vangstbeperkingen. Hierin wordt voorzien in de opdeling van de TAC's in nationale quota, waarmee iedere Lid-Staat een relatieve stabiliteit

<sup>(1)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75

op het stuk van de exploitatie van de verschillende vissoorten wordt geboden en tegelijkertijd rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van de regio's die bijzonder afhankelijk zijn van de visserij. Uitgaande van dit beginsel worden voorts de vangsten van de verschillende vissoorten procentueel verdeeld aan de hand van een verdeelsleutel die nog t/m 1992 van toepassing is. Op basis van dit beleid heeft iedere Lid-Staat — ongeacht de toevallige factoren die inherent zijn aan het systeem — een minimale zekerheid wat de hem jaarlijks toegekende quota betreft.

2.2.2. De visserijsector dient, evenals alle andere sectoren, op de hoogte te zijn van de voor de sector relevante juridische, economische, technische en sociale randvoorwaarden. De visserij is op grond van haar zeer specifieke kenmerken onderworpen aan een hele reeks imponderabilia, met name de weersomstandigheden, het feit dat de bestanden van de afzonderlijke vissoorten in de verschillende leeftijdsgroepen aan sterke schommelingen onderhevig zijn — waarvoor ten dele nog geen wetenschappelijke verklaring is gevonden —, en ook de gevolgen van de aantasting van het aquatisch milieu, die de sector niet geheel in de hand heeft.

2.2.3. Het is daarom volstrekt noodzakelijk dat de ontwikkeling van alle factoren die van invloed kunnen zijn op het produktieniveau van alle vissoorten en in alle gebieden evenwichtig verloopt, zodat de activiteit van de communautaire visserijvloot niet in het gedrang komt. Het beginsel van de relatieve stabiliteit vormt ook een belangrijk element bij besluiten op het stuk van investeringen.

2.2.4. Het Comité is er principieel voorstander van, dit beginsel te handhaven, al zou een en ander moeten worden aangepast aan de ontwikkeling die sinds 1983 heeft plaatsgevonden.

### 2.3. *Gelijke toegang*

2.3.1. De problemen in verband met de toegang tot de visgronden zijn het moeilijkst op te lossen. De vrije toegang van de communautaire vissers tot de visserijzones van de Gemeenschap is een basisbeginsel dat moet worden bekrachtigd.

2.3.2. De afwijkingen van het beginsel van vrije toegang tot de 12-mijlszone, die zijn vastgelegd in artikel 6 van Verordening (EEG) nr. 170/83, vormen een compromis dat na lange en moeizame onderhandelingen tot stand is gekomen. Deze afwijkingen hebben de toepassing van dit beginsel gevrijwaard. Deze combinatie — beginsel en afwijkingen — wordt over het algemeen aanvaard door de beroepskringen. Tevens vormt een en ander een bescherming voor de kleine plaatselijke gemeenschappen die daardoor hun traditionele visserijactiviteit konden voortzetten.

### 2.4. *Shetland Box*

2.4.1. Alhoewel er geen bezwaren zijn tegen de handhaving van het voor dit gebied geldende stelsel, lijkt

deze eerder het resultaat te zijn van een politiek compromis dan wel van biologische overwegingen. Deze stelling wordt helaas bevestigd door de stand van bepaalde vissoorten als kabeljauw, schelvis, enz.

### 2.5. *Structuurbeleid*

2.5.1. Gezien de nog steeds bestaande overcapaciteit in de Gemeenschap lijkt het structuurbeleid geen succes te zijn geweest. De ambitieuze doelstelling om de visserijsector op rationele wijze te ontwikkelen ten einde de vissers een adequate levensstandaard te bieden, is niet verwezenlijkt.

2.5.2. Het structuurbeleid is één van de aspecten van het gemeenschappelijk visserijbeleid waaraan de komende jaren meer aandacht moet worden geschonken.

### 2.6. *Visserijvloot — Meerjarige oriëntatieprogramma's (MOP's)*

2.6.1. Het Comité is van mening dat door middel van de MOP's een wezenlijke bijdrage kan worden geleverd tot het bereiken van een beter evenwicht tussen visvoorraden en vangstcapaciteit, hoewel de tot dusverre bereikte resultaten nog niet geheel bevredigend zijn. Door de MOP's kon vooral een beter beeld worden verkregen van de verschillende visserijvlooten, hun kenmerken en mogelijkheden.

2.6.2. De doeltreffendheid van de MOP's gaat er in het algemeen op vooruit, aangezien meer bekend is over de samenstelling van de visserijvlooten. Tevens zorgen zij ervoor dat de Lid-Statens en de beroepskringen zelf niet alleen maar oog hebben voor vernieuwing, maar ook voor de capaciteit van de vloot.

2.6.3. Ook op dit gebied lijkt het ontbreken van een sociale dimensie er aanzienlijk toe te hebben bijgedragen dat de beoogde doelstellingen niet zijn verwezenlijkt. Alhoewel een inkrimping van de vloot uiteraard een weerslag heeft op de werkgelegenheid, werden geen voorstellen gepresenteerd om de sociale gevolgen te kunnen ondervangen.

### 2.7. *Middellandse-Zeegebied*

Het Comité steunt de Commissie in haar streven om een gezamenlijk stelsel in te voeren waarmee met het oog op een rationeel beheer van de bestanden een algemeen beleid van samenwerking tussen de Lid-Statens die aan de Middellandse Zee grenzen tot stand moet worden gebracht.

### 2.8. *Exclusieve economische zone*

De invoering van een exclusieve economische zone (EEZ) in het noordelijke gedeelte van de Atlantische Oceaan was ongetwijfeld het belangrijkste onderdeel van het gemeenschappelijk visserijbeleid. Deze maatre-

gel heeft er beslist toe bijgedragen dat de Europese gedachte en opbouw werden bevorderd zodat een gezamenlijk beheer van de visbestanden mogelijk werd.

### 2.9. *Betrekkingen met derde landen*

De Gemeenschap is zowel wat de voorziening met visserijprodukten voor consumptiedoeleinden betreft als wat de toegang tot de visbestanden aangaat, afhankelijk van derde landen. Deze dubbele afhankelijkheid is de afgelopen jaren nog toegenomen doordat de markt voor visserijprodukten is gegroeid en de visvoorraden verder zijn geslonken. Er moeten derhalve met derde landen visserijovereenkomsten worden gesloten, en die gaan in het gemeenschappelijk visserijbeleid een steeds belangrijkere plaats innemen.

### 2.10. *Handelsbeleid*

2.10.1. Het Comité constateert met voldoening dat ook de Commissie van mening is<sup>(1)</sup> dat de door de Gemeenschap vastgelegde beginselen voor de handel met derde landen verduidelijkt en beter nageleefd moeten worden. Zoals reeds is benadrukt, komen de op bepaalde visserijprodukten toegepaste lagere douanetarieven — die het resultaat zijn van in een ander verband genomen politieke besluiten — niet de visserijsector zelf ten goede, maar wel andere sectoren van de Gemeenschap die niets met visserij te maken hebben.

2.10.2. Aangaande de voorziening van de communautaire markt<sup>(2)</sup>, die wat bepaalde visserijprodukten betreft met tekorten kampt, wijst het Comité er eens te meer op dat het beginsel van de communautaire preferentie in acht moet worden genomen. Tegelijkertijd moeten onderzoekprogramma's worden gesteund die erop gericht zijn het gebruik van overschotten van de Gemeenschap dan wel van produkten die nog niet in toereikende mate geëxploiteerd worden, te bevorderen.

## 3. *Beleidsideeën voor het gemeenschappelijk visserijbeleid voor de periode 1993 t/m 2002*

### 3.1. *Algemene opmerkingen*

3.1.1. De door de Commissie in het onderhavige verslag voorgestelde beleidsideeën kunnen principieel de goedkeuring van het Comité wegdragen.

3.1.2. In het verslag wordt de nadruk gelegd op het fundamentele belang van de instandhouding van de visbestanden. Dit beginsel is volledig ingepast in de EG-wetgeving en de Conventie van de Verenigde Naties over het Zeerecht, en wordt hierin als prioriteit beschouwd.

3.1.3. Met het oog op een duurzame ontwikkeling van deze belangrijke economische activiteit en het voortbestaan van de hiervan afhankelijke bevolkings-

groepen — en dus ook van het sociaal-economische bestel in de kustgebieden van de Gemeenschap — moet volgens het Comité alles in het werk worden gesteld om de doeltreffendheid van het gemeenschappelijk visserijbeleid te verhogen. Het gemeenschappelijk visserijbeleid maakt immers wezenlijk deel uit van het Europese maritieme patrimonium.

3.1.4. Voorts herhaalt het Comité zijn instemming met de inspanningen van de Commissie met het oog op een algemene aanpak van het gemeenschappelijk visserijbeleid en meer samenhang en synergie tussen de verschillende sectoren.

3.1.5. Ook zij er nogmaals op gewezen dat in het kader van de gemeenschappelijke ordening van de markten een nieuw dynamisch beleid noodzakelijk is t.a.v. de beginselen die van toepassing zijn op de betrekkingen met derde landen en op het handelsbeleid<sup>(3)</sup>.

3.1.6. Op het gebied van de besluitvorming moet voor meer transparantie worden gezorgd zodat de sociaal-economische partners op de hoogte zijn van alle aspecten die hierbij een rol spelen. Ook zouden zij door de Commissie moeten worden betrokken bij de voorbereiding en het verloop van de belangrijke internationale onderhandelingen.

3.1.7. Het beheer van de verschillende onderdelen die samen het gemeenschappelijk visserijbeleid vormen, ligt geheel in handen van de Commissie, hetgeen niet wenselijk geacht wordt. Bij toepassing van het subsidiariteitsbeginsel, waarbij alle betrokken partijen hun deel van de verantwoordelijkheid ten aanzien van het gezamenlijke doel dragen, wordt er daarentegen voor gezorgd dat allen beter en op efficiëntere wijze bij het beleid worden betrokken, hetgeen voorwaarde is voor het welslagen van het gemeenschappelijk visserijbeleid.

### 3.2. *Beheer van de bestanden*

3.2.1. De grootste problemen waarmee de vissers in de Gemeenschap te kampen hebben, zijn de beschikbare visbestanden in de communautaire wateren en hun toegang tot de visgronden van derde landen.

3.2.2. Er dient voor een sterkere integratie van de factor milieubescherming in het gemeenschappelijk visserijbeleid te worden gezorgd, vooral wat het beheer van de biologische hulpbronnen betreft, daar deze bijzonder afhankelijk zijn van milieufactoren.

3.2.3. Alhoewel de achteruitgang van de visbestanden niet uitsluitend te wijten is aan de visserij, is er duidelijk sprake van zeer intensieve bevissing<sup>(4)</sup>. Dit zou ertoe kunnen leiden dat de vangsten van de vissers achteruitgaan, hetgeen zowel voor de reders als voor de bemanningen nadelig is. Een goed beheer van de bestanden is daarom absoluut noodzakelijk.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 5.1 t/m 5.2 en paragrafen 6 t/m 6.3.2.

<sup>(2)</sup> Doc. SEC(91) 2288 def. van 8. 1. 1991, punt 2.3.4.1.

<sup>(3)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75.

<sup>(4)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 2.3 t/m 2.3.2.1.

3.2.4. Kennis omtrent het niveau en de ontwikkeling van de visbestanden in de communautaire wateren is van uitermate groot belang en vormt een van de wezenlijke elementen van het beheersbeleid. Gezien het belang van deze kennis, moeten er meer middelen worden uitgetrokken voor onderzoek op dit gebied.

3.2.5. Ter aanvulling van het beleid inzake de aanpassing van de vangstcapaciteit aan de beschikbare visbestanden is het Comité er — zoals het al eerder heeft benadrukt — voorstander van het TAC- en het quotastelsel, zij het met enkele correcties, te handhaven. Er dienen maatregelen te worden genomen om ervoor te zorgen dat TAC's en quota in acht worden genomen.

3.2.5.1. Het Comité wijst erop dat de Commissie in het onderhavige verslag instemt met de vaststelling van meerjaren-TAC's en multispecies-TAC's, hetgeen een realistischer beheer mogelijk maakt. Hierop had het Comité al eerder aangedrongen<sup>(1)</sup>.

3.2.5.2. Het Comité wijst er in dit verband op dat multispecies-TAC's en -quota voor meer flexibiliteit zorgen, omdat hierbij TAC's en quota voor verschillende soorten gegroepeerd worden. Via dit systeem behoeft de vangst op alle soorten niet te worden verboden wanneer voor slechts één van de vissoorten het subquotum is opgebruikt.

3.2.6. Er zou ook in andere maatregelen kunnen worden voorzien, b.v. het vastleggen van voorschriften ten aanzien van:

- a) de visserijperiode en het aantal visdagen;
- b) het aantal schepen, de grootte en het motorvermogen hiervan;
- c) de apparatuur waarmee wordt gevestigd.

3.2.6.1. Beperking van de visserijperiode is één van de mogelijke oplossingen. Indien de visserij voor korte tijd wordt stopgezet, kan dit er evenwel toe leiden dat op andere dagen intensief wordt gevestigd, ook wanneer dit vanuit veiligheidsoverwegingen af te raden is.

3.2.6.2. Indien er te veel bepalingen betreffende de kenmerken van schepen komen, kan dit averechtse gevolgen hebben. Ook op dit gebied bestaat het gevaar dat de schepen alleen maar worden aangepast aan de voorschriften en niet aan de behoeften van de visserijactiviteit in de praktijk. Mocht dit het geval zijn, zou dit de veiligheid zeker niet ten goede komen.

3.2.6.3. Het mag niet zo zijn dat door de communautaire wetgeving dan wel door de criteria die voor de steunverlening worden toegepast, onveilige vissersboten of gevaarlijke visserijmethodes worden bevorderd.

3.2.6.4. Tegelijkertijd zouden ook de nationale of regionale autoriteiten op het gebied van het beheer van de bestanden een nog grotere rol moeten gaan vervullen. Er zouden b.v. regionale meerjarige oriëntatieprogramma's kunnen worden opgesteld waarin voor een bepaal-

de regio of sector de capaciteit van de vloot en algemene beperkingen van motorvermogen en brutoregister-ton worden vastgelegd. Dit zou ook kunnen betekenen dat, wanneer de vloot te groot is, geen nieuwe schepen meer worden toegelaten. De capaciteit van de vloot zou dan worden afgestemd op de visstand.

3.2.6.5. De technische beheersmaatregelen zijn altijd al een moeilijke kwestie geweest. Deze mogen er namelijk niet toe leiden dat de noodzakelijke technologische vooruitgang wordt belemmerd. De technische maatregelen dienen eenvoudig en gemakkelijk controleerbaar te zijn, en moeten vooraf in samenwerking met de betrokken kringen worden beproefd.

3.2.6.6. In het onderzoek zou de nadruk moeten komen te liggen op selectiviteit zodat de vissers de beschikking krijgen over selectiever vistuig<sup>(2)</sup>. Op het stuk van het beheer van de visbestanden is de verleiding groot om alles tot in het detail te willen regelen. De reglementering kent echter grenzen:

- controles zijn moeilijk uit te voeren,
- de kosten van controle op zee zijn zeer hoog,
- het risico bestaat dat de technische ontwikkeling wordt belemmerd dan wel dat de wetgeving door de technische vooruitgang snel achterhaald is.

3.2.6.7. Een aantal eenvoudige, maar effectieve — zij het onvolkomen — maatregelen verdienen de voorkeur boven een gecompliceerd pakket maatregelen die moeilijk in praktijk te brengen zijn en door de vissers niet worden nageleefd.

### 3.2.7 Vergunningen

3.2.7.1. Vergunningen moeten worden beschouwd als een middel om een beeld te krijgen van de visserijactiviteit en de regelingen te doen naleven. Een vergunningstelsel zou pas na overleg met de beroepskringen ingevoerd mogen worden. Aan een dergelijk stelsel zou kunnen worden gedacht t.a.v. gevoelige gebieden, mocht dit gezien de ernst van de situatie vereist zijn.

3.2.7.2. De visbestanden vormen een gemeenschappelijk goed en mogen daarom niet aan personen worden toegewezen. Het Comité verwerpt de mogelijkheid, een vergunningstelsel in te voeren waarbij de vergunningen verhandeld zouden kunnen worden.

3.2.7.3. Bij invoering van een vergunningstelsel moet in ieder geval tegelijkertijd gezorgd worden voor een sociaal-economisch plan. Zodra de aanvaardbare visserij-activiteit en de vangstcapaciteit vastliggen, is het zaak van de Lid-Staten de hun toegekende vergunningen te beheren.

### 3.2.8 Industriële visserij

Het Comité betreurt dat in het Verslag 1991 aan de Raad en het Parlement over het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, waarin de situatie van de visbestanden

<sup>(1)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 2.4 t/m 2.4.6.1.

<sup>(2)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 2.5 t/m 2.5.2.1.



centraal staat, niet wordt ingegaan op deze vorm van visserij die op andere dan voor menselijke consumptie bestemde soorten gericht is. Een en ander vormt een leemte, temeer daar de weerslag van deze op de produktie van vismeel gerichte visserij op de visbestanden aanzienlijk is <sup>(1)</sup>.

### 3.2.9. Recreatievisserij

Het Comité is van mening dat maatregelen moeten worden genomen ten einde te voorkomen dat de beroepskringen te maken krijgen met oneerlijke concurrentie door recreatievisserij. Gezien het feit dat de beschikbare bestanden achteruit gaan, dient deze vorm van visserij aan voorschriften te worden onderworpen.

### 3.2.10. Controle

Het Comité is het ermee eens dat de Commissie en de Lid-Staten over doeltreffende middelen moeten beschikken om op alle gebieden van het gemeenschappelijk visserijbeleid controles te kunnen uitvoeren <sup>(2)</sup>. Daarom zou de medewerking van controleurs uit andere Lid-Staten in nationale controleteams, zoals dit ook op andere gebieden gebeurt, moeten worden bevorderd.

## 3.3. Structuren

3.3.1. Ook het structuurbeleid is een middel om de bestanden te beheren. Aanpassing van de capaciteit van de visserijvloot aan de beschikbare vangsthoeveelheden is de hoeksteen van het beheersbeleid. Hieraan moet voorrang worden verleend. Hoe sneller het evenwicht van de visbestanden wordt hersteld, des te meer kan de sector van de vernieuwing van de bestanden profiteren. De aanpassing van de visserijactiviteit en van de vlootcapaciteit moet deel uitmaken van een algemeen plan waarin met name ruim aandacht wordt besteed aan de sociale aspecten. Dit is in het Verslag 1991 nog niet het geval.

3.3.2. Bij de steunverlening moet ook worden gekeken naar de moeite die sommige Lid-Staten doen om hun MOP's in acht te nemen.

3.3.3. Meer nog dan andere beheersmaatregelen, die eventueel moeten worden aangepast aan de technische vooruitgang op visserijgebied dan wel moeilijk controleerbaar zijn, is toezicht op de ontwikkeling van de vloot de meest doeltreffende maatregel om de voortzetting van de visserijactiviteit te verzekeren.

3.3.3.1. Alhoewel de toegepaste criteria niet compleet zijn (motorvermogen, brutoregisterton) kan het systeem van de MOP's toch, indien het wordt nageleefd (wat in sommige Lid-Staten nog niet het geval is), tot aanvaardbare resultaten leiden.

3.3.3.2. Een goed doordacht pakket maatregelen voor het beheer van de visbestanden kan er samen

met maatregelen van structurele aard toe bijdragen de stabiliteit van de sector te verhogen.

3.3.4. In het zogenaamde „Gulland-verslag” wordt voorgesteld, de communautaire vloot met gemiddeld 40 % in te krimpen. Het Comité wijst er evenwel nogmaals op dat hierbij een gedifferentieerde aanpak nodig is. Een eventuele inkrimping van de vloot kan alleen maar plaatsvinden op basis van een gedetailleerd onderzoek naar de afzonderlijke vloten en hun respectieve vangstcapaciteit.

## 3.4. Sociaal beleid

3.4.1. Het Comité benadrukt nogmaals dat het ontbreken van een sociale dimensie in het communautaire visserijbeleid een ernstige leemte vormt <sup>(3)</sup>. De in het „Verslag 1991” <sup>(4)</sup> genoemde oplossingen betreffende de aanpassing van de visserijactiviteit aan de beschikbare vangsthoeveelheden, die bedoeld zijn om een stabiel en verstandig gebruik van de bestanden te waarborgen, zijn niet mogelijk zonder dat voor een echte sociale dimensie wordt gezorgd. Het Comité herhaalt de eisen op het gebied van het sociaal beleid die het in zijn vorige adviezen naar voren heeft gebracht.

3.4.2. Met het oog op een grotere sociaal-economische samenhang constateert het Comité met voldoening dat in het kader van het structuurbeleid en de hervorming van de structuurfondsen ten behoeve van de regio's die bijzonder afhankelijk zijn van de visserij, een nieuwe doelstelling 6 in het leven is geroepen. Deze doelstelling is erop gericht, herstructureringen te vergemakkelijken en de economische en sociale gevolgen hiervan te verzachten.

### 3.4.3. Opleiding en communicatie

3.4.3.1. Het beheer van de visbestanden is een kernpunt van het visserijbeleid. De tijd is voorbij waarin de sector zonder kon. Het is uiterst belangrijk dat:

- de toekomstige vissers van dit besef doordrongen zijn. Daarom moet worden gezorgd voor een adequate opleiding waarin het gebruik van audiovisuele middelen centraal staat,
- het toekomstige leidinggevende personeel over de nodige kennis beschikt omtrent het gemeenschappelijke beheersbeleid,
- de huidige verantwoordelijken en de kapiteins voldoende zijn voorgelicht; de Commissie zou een communicatiebeleid moeten voeren om de genomen besluiten te verantwoorden, de bewustwording te bevorderen en initiatieven en discussies te stimuleren.

3.4.3.2. Gezien de specifieke en grote risico's die met het beroep van visser zijn verbonden, zou dit pas uitgeoefend mogen worden nadat de betrokkene een minimale, verplichte opleiding heeft gevolgd. Deze opleiding zou moeten gaan over veiligheid, gevaren op

<sup>(1)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 2.6 t/m 2.6.2.1.

<sup>(2)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75, paragrafen 2.7 t/m 2.7.4.1.

<sup>(3)</sup> PB nr. C 339 van 31. 12. 1991, blz. 75.

<sup>(4)</sup> Doc. SEC(91) 2288 def.

zee, gebruik van veiligheidsvoorzieningen en eerste hulp bij ongeval. Deze opleiding zou met andere aspecten aangevuld kunnen worden.

3.4.3.3. Het Comité verwijst nogmaals naar zijn opmerkingen in advies ESC 126/92 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid aan boord van vissersschepen.

#### 3.4.4. Begeleidende maatregelen op sociaal gebied

3.4.4.1. De inkrimping van de visserijvloot zal vanzelfsprekend gevolgen hebben voor de werkgelegenheid. Zoals de Commissie erkent, zal de capaciteit van de vloot in de toekomst nog sterker worden verminderd, en in sommige sub-sectoren zelfs drastisch.

3.4.4.2. Het Comité heeft in vroegere adviezen reeds aangedrongen op invoering van begeleidende maatregelen op sociaal gebied ten einde de gevolgen van de herstructurering van de sector en de inkrimping van de vloot te kunnen opvangen. De Commissie heeft in het kader van Verordening (EEG) nr. 4028/26 een pakket voorstellen in deze richting voorgelegd, die destijds echter helaas niet door de Raad werden goedgekeurd.

3.4.4.3. Het Comité is van mening dat de Commissie en de Lid-Staten deze sociale problemen zouden moeten oplossen en maatregelen zouden moeten nemen om de gevolgen hiervan te verzachten.

Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

### 3.5. *Visserij-overeenkomsten met derde landen*

3.5.1. De Gemeenschap heeft door middel van visserij-overeenkomsten het chronische tekort aan visserij-producten weten te verminderen en de traditionele activiteiten van de EG-vloot kunnen behouden. Hierdoor kon het wankel evenwicht op de interne markt worden bewaard en de vissers een zekere mate van inkomensstabiliteit worden geboden.

3.5.2. Ten behoeve van zowel de werkgelegenheid als de voorziening van de communautaire markt zou — met name in de huidige periode waarin de sector met grote problemen geconfronteerd wordt — waar mogelijk de voorkeur moeten worden gegeven aan de zgn. overeenkomsten van de eerste generatie.

3.5.3. Anderzijds zou de Gemeenschap er, in de geest van de nieuwe Conventie van de Verenigde Naties inzake het Zeerecht, in de met derde landen gesloten overeenkomsten van met name de tweede generatie voor moeten zorgen dat hierdoor een voor de vissers en de bevolking van de betrokken landen gunstige economische en sociale ontwikkeling wordt bevorderd.

### 3.6. *Financiering*

Het Comité is het eens met de Commissie dat de financiële maatregelen met het oog op de oplossing van de problemen waarmee het gemeenschappelijk visserij-beleid geconfronteerd wordt, moeten zijn afgestemd op de vastgelegde doelstellingen. Het visserijbeleid moet op zowel intern als extern vlak de in de huidige omstandigheden noodzakelijke dynamiek krijgen.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over de mededeling van de Commissie „Nieuwe uitdagingen voor maritieme industrieën”**

(92/C 223/13)

Het Economisch en Sociaal Comité heeft op 17 december 1991 besloten overeenkomstig artikel 20 (derde alinea) van het Reglement van Orde een vervoladvies op te stellen over de bovengenoemde mededeling.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Arena.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

**1. Inleiding**

Dit advies vormt een aanvulling op het advies over de mededeling van de Commissie „Het industriebeleid in een door concurrentie gekenmerkte open context”<sup>(1)</sup>.

1.1. Het Comité heeft zich de laatste jaren meermaals met de problematiek rond de „maritieme industrieën” beziggehouden<sup>(2)</sup> en kan op dit vlak terugblikken op een vlotte en vruchtbare samenwerking met de Commissie. Het betreurt evenwel dat de Commissie het niet nodig heeft geacht het Comité al bij het „doorlichten” van deze vanuit sociaal-economisch oogpunt zo belangrijke sector om advies te vragen.

1.1.1. Met dit advies wil het Comité een bijdrage leveren aan de werkzaamheden van het „Forum van Maritieme Industrieën”, die nog tot oktober zullen duren.

**2. Algemene opmerkingen**

2.1. Het Comité stelt met voldoening vast dat de Commissie vastbesloten is om in het nieuwe industriebeleid ook voor de maritieme sector een plaats in te ruimen getuige deze eerste aanzet tot het uitwerken van een strategie om de achteruitgang van de maritieme industrieën in de Gemeenschap een halt toe te roepen en het concurrentievermogen van deze sector te verbeteren.

Positief vindt het met name het voorstel om een discussieforum op te richten waarin de diverse betrokken partijen met hun specifieke ervaringen en ideeën kunnen nagaan welke maatregelen moeten worden genomen om de nagestreefde doelstellingen te kunnen verwezenlijken.

2.2. Helaas wordt in de mededeling te weinig aandacht geschonken aan de talrijke sociale implicaties van de voorgestelde strategie; dit gebrek aan belangstelling voor de sociale problematiek blijkt trouwens ook uit de samenstelling van de werkgroepen van het Forum. Bovendien heeft het Comité zo zijn twijfels over de aangegeven „factoren voor het concurrentievermogen” van de diverse sectoren — en met name die welke aan internationale concurrentie blootstaan — alsmede over de in verband daarmee voorgestelde „actiepunten”.

2.3. Voor het eerst wordt dus een „globale” strategie voorgesteld om de ontwikkeling van de diverse onderdelen van de Europese maritieme sector te stimuleren. Al te lang heeft men zich beperkt tot maatregelen ter bescherming van de een of andere deelsector, waarvan geen noemenswaardige verbetering van het internationale concurrentievermogen van de betrokken deelsector — laat staan een ingrijpende algemene structuurverbetering — te verwachten viel.

2.4. In dit verband moet worden gewezen op de onderlinge afhankelijkheid van de diverse deelsectoren alsmede op het synergie-effect dat daarvan kan uitgaan, ook al lopen de belangen van de verschillende deelsectoren niet altijd parallel. Een omvangrijke EG-vloot fungeert voor de scheepsbouw- en scheepsreparatiebedrijven en hun toeleveranciers als een interne markt. In alle landen hebben deze bedrijven hun ontwikkeling van oudsher vooral aan de rederijen en de *off-shore*-industrie te danken. Verder heeft de scheepvaartsector behoefte aan een uitgebreid scala van gespecialiseerde financiële, juridische, verzekerings- en makelaarsdiensten. Ten slotte zijn de arbeidskrachten in de Europese maritieme sector een bron van ervaring en vakbekwaamheid, die absoluut in stand moet worden gehouden temeer daar een en ander uiteindelijk ook de activiteiten aan de wal en in de havens ten goede komt.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 40 van 17. 2. 1992.

<sup>(2)</sup> Zie de volgende adviezen: Advies over de mededeling „Op weg naar een gemeenschappelijk vervoerbeleid — vervoer over zee” (PB nr. C 207 van 18. 8. 1986); Advies over minimumeisen voor schepen die gevaarlijke of verontreinigende goederen in verpakte vorm vervoeren en die de zeehavens van de Gemeenschap in- of uitvaren (PB nr. C 329 van 30. 12. 1989); Advies over steunverlening aan de scheepsbouw (PB nr. C 68 van 16. 3. 1987); Advies over steunverlening aan de scheepsbouw (PB nr. C 332 van 31. 12. 1990); Advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid (PB nr. C 339 van 31. 12. 1991); Advies over positieve maatregelen voor het zeevervoer (PB nr. C 56 van 7. 3. 1990); Advies over de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde groepen overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen tussen scheepvaartondernemingen (PB nr. C 69 van 18. 3. 1991).

2.5. Door het feit dat de internationale crisis in de scheepvaartsector blijft aanslepen en de Gemeenschap in het kader van haar mededingingsbeleid vrijwel alleen maar oog heeft voor de voltooiing van de interne markt, zijn de bedrijven in de maritieme sector zich als het ware van de buitenwereld gaan afsluiten. De ingrijpende herstructureringsmaatregelen in de diverse Lid-Staten hebben weliswaar tot een daling van de kosten per eenheid produkt geleid, maar hebben ook tot gevolg gehad dat honderdduizenden arbeidsplaatsen verloren zijn gegaan.

2.6. Men is in de Gemeenschap eindelijk tot het besef gekomen dat de positie van de Europese maritieme sector op wereldvlak sterk is verslechterd en dat deze sector zelfs niet meer in staat is in de behoeften van de Gemeenschap zelf te voorzien. Dit is een verontrustende ontwikkeling, aangezien het hier om een strategische sector gaat en er dus niet alleen economische belangen op het spel staan.

2.7. Voor deze geleidelijke verslechtering van de concurrentiepositie zijn verscheidene oorzaken aan te geven; deze hangen vooral samen met twee deelsectoren die rechtstreeks op de internationale markten opereren, nl. de rederijen en de scheepsbouwbedrijven. De Europese rederijen — die toch al met grotere fiscale, sociale en administratieve lasten te kampen hebben — moeten niet alleen het hoofd bieden aan de gevolgen van de invoering van technologische innovaties en kwalitatieve verbeteringen door een aantal concurrenten, maar ondervinden bovendien nadeel van de protectionistische maatregelen (b.v. reservering van vracht voor eigen reders) en de oneerlijke praktijken waarmee tal van landen hun eigen vloot bevoordelen. De scheepswerven van hun kant moeten opboksen tegen de concurrentie van werven in landen waar de arbeidskosten en de arbeidsvoorschriften niet te vergelijken zijn met die in Europa (b.v. in Korea) of waar min of meer verdoken steunregelingen bestaan [die duidelijk vrucht afwerpen, zoals blijkt uit het feit dat de onderhandelingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) over de opheffing van concurrentievervalsende praktijken in de scheepsbouwsector nog steeds niet zijn afgerond].

2.7.1. Hét voorbeeld bij uitstek is in dit verband Japan. Dit land beschikt over een moderne en volledig door eigen scheepswerven gebouwde vloot en heeft ook de controle over een aantal schepen die onder een andere vlag varen en vaak elders — in nog goedkopere landen — zijn gebouwd. Heel deze vloot staat ten dienste van een sterk geïntegreerde en op de export gerichte economie, waarin alle mogelijke synergie-effecten ten volle worden benut. Vandaag de dag wordt echter vrijwel algemeen aangenomen dat het „Japanse model” een ondermijnend effect heeft gehad op het onderlinge vertrouwen waarop het vrijhandelssysteem gebaseerd is.

## 2.8. De EG-vloot

2.8.1. Als grootste handelsmogendheid ter wereld kan de EG niet lijdzaam blijven toezien hoe het met

haar eigen vloot steeds verder bergafwaarts gaat, aangezien het lot hiervan zoals gezegd bepalend is voor het reilen en zeilen van het gehele zeevervoer en de talrijke sectoren die daarvan afhankelijk zijn.

2.8.1.1. Nu de totstandkoming van één grote Europese markt (met de daarbij behorende fysieke infrastructuur, wettelijke bepalingen en dienstverlenende activiteiten) steeds dichterbij komt en ook de ontwikkelingen in Oost-Europa nieuwe handelsperspectieven openen, is dit meer dan ooit het geval. Bovendien zal ook de alsmar toenemende internationalisering van de markten (men denke in dit verband o.m. ook aan de snelle uitbreiding en consolidering van de twee andere blokken, nl. de Stille-Oceaanregio en Noord- en Zuid-Amerika) een aanzienlijke weerslag hebben in de vervoerssector (aanpassingen op organisatorisch en op technologisch gebied).

2.8.1.2. Daar komt nog bij dat de gehele wereldvloot aan een grondige modernisering toe is als gevolg van het feit dat vanaf het midden van de jaren '70 tot bijna aan het eind van de jaren '80 maar weinig in nieuwe schepen is geïnvesteerd. Dit geldt met name voor de EG-vloot, die gemiddeld ouder is dan de rest van de wereldvloot.

2.8.2. De concurrentiepositie van de Europese reders komt bovendien nog eens extra onder druk te staan door het feit dat zij bepaalde regels en voorschriften in acht dienen te nemen die niet overal in de wereld worden toegepast, hoewel dat eigenlijk wel het geval zou moeten zijn.

2.8.2.1. Vandaar de sterke afname van de tonnage van de EG-vloot (en bijgevolg van het aantal werknemers in deze sector) en het „gesjoemel” met „tweede” scheepsregisters, die op hun beurt tot concurrentiedistorsies binnen de Gemeenschap leiden.

2.8.3. Hier is een pragmatische aanpak vereist, die erop moet zijn gericht de exploitatiekosten van de rederijen te drukken, zonder dat zulks nadelige gevolgen heeft voor de arbeidsomstandigheden (met name de veiligheid). Daarbij moet worden uitgegaan van de voorstellen die het Comité in een vorig advies naar voren heeft gebracht<sup>(1)</sup>.

2.8.4. De voorstellen die de Commissie tot dusverre naar voren heeft gebracht, gaan niet ver genoeg. Van de kant van de reders wordt nog steeds uitgekeken naar de indiening en goedkeuring van een alomvattend pakket maatregelen (maatregelen van fiscale aard, van financiële aard, m.b.t. de nationaliteit van de bemanning, op het vlak van de beloning en van de arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, enz.) dat ook het door de Commissie voorgestelde EUROS-register werkelijk aantrekkelijk (en dus concurrerend) moet maken. Het Comité dringt er dan ook bij de Commissie op aan daar ernstig werk van te maken.

2.8.4.1. Verder zou moeten worden gezorgd voor een efficiënt instrumentarium voor het financieren — met

<sup>(1)</sup> Advies over positieve maatregelen voor het zeevervoer (PB nr. C 56 van 7. 3. 1990).

financiële steun van de Gemeenschap — van de bouw van nieuwe schepen ter vervanging van verouderde schepen en voor het doen slopen van verouderde vaartuigen.

## 2.9. De scheepsbouw en de scheepsuitrustingsindustrie

2.9.1. Ook voor de communautaire scheepsbouwsector, die eveneens op de internationale markt opereert, is een sterke EG-vloot van essentieel belang. De afgelopen 15 jaar heeft de Europese scheepsbouw een grote inspanning geleverd om zijn productiecapaciteit te verminderen en te herstructureren. Hoewel de produktiviteit daardoor is toegenomen en bovendien nu naar verhouding meer hoogwaardige schepen worden geproduceerd, hebben de communautaire scheepswerven nog steeds overheidssteun nodig om te kunnen blijven „mee-draaien”. Van die steun kan pas worden afgezien wanneer de voornaamste andere scheepsbouwnaties (met name Japan en Korea) hun eigen steunregelingen afschaffen (van groot belang zijn in dit verband de desbetreffende onderhandelingen in OESO-verband, waar de Verenigde Staten de grote pleitbezorgers van zijn) en wanneer de onontkoombare integratie tussen de verschillende scheepsbouwbedrijven binnen de diverse Lid-Staten resultaten begint op te leveren.

2.9.1.1. De EG mag dus nog niet op haar mededingingsbeleid alléén vertrouwen, maar moet een positief industriebeleid uitwerken om haar scheepsbouwindustrie te steunen.

2.9.1.2. De steunverlening aan de communautaire scheepsbouwsector stoelt op twee beginselen, nl. doorzichtigheid en degressiviteit. De Commissie zou zich evenveel moeite moeten getroosten om te bereiken dat deze beginselen ook buiten de Gemeenschap worden toegepast.

2.9.2. Dat er te veel schepen zijn is beslist niet de schuld van de communautaire scheepswerven: sinds 1975 is de productiecapaciteit (bedrijfsinstallaties en vooral arbeidskrachten) met ongeveer 60 % afgenomen, zodat deze nu nog slechts ongeveer één vijfde van de totale wereldcapaciteit bedraagt. De Gemeenschap heeft in haar richtlijnen de toekenning van steun steeds gekoppeld aan de voorwaarde dat de productiecapaciteit strikt onder controle wordt gehouden. Dit beleid lijkt niet van invloed te zijn geweest op de beslissingen van de Europese reders, die meer dan de helft van hun bestellingen nu bij werven buiten de Gemeenschap plaatsen.

2.9.3. Zorgwekkend is echter dat, nu de wereldvraag naar schepen weer toeneemt, de scheepsbouwsector in landen als Japan en in mindere mate Korea (goed voor resp. ongeveer 50 % en iets meer dan 15 % van de wereldvraag) weer expansionistische neigingen begint te vertonen. Het gevaar van een monopolisering van het aanbod van schepen is dus bepaald niet denkbeeldig, met alle mogelijke gevolgen vandien voor de Europese reders.

2.9.4. Er wordt weleens beweerd dat de Europese scheepsbouwsector — gelet op zijn comparatief voordeel wat de bouw van complexere scheepstypes betreft — alles op de toepassing van spits technologieën moet zetten. Nu zijn geavanceerde technologieën weliswaar een belangrijk concurrentiewapen, maar dit neemt niet weg dat een dergelijke opvatting van weinig inzicht en realiteitszin getuigt, zoals trouwens ook uit het Commissiedocument kan worden opgemaakt. Ook de grootste producent ter wereld ontbreekt het immers beslist niet aan spits technologieën!

2.9.5. De communautaire scheepsbouwsector moet een einde maken aan de sterke versnippering van de beschikbare productiecapaciteit en meer streven naar het verkrijgen van schaalvoordelen (een van de voornaamste concurrentietroeven van de Aziatische scheepswerven). Mede om die reden is het meer dan ooit zaak de samenwerking tussen de Europese ondernemingen te bevorderen; pas sinds enkele jaren vallen er op een aantal terreinen [onderzoek en ontwikkeling (O & O), ontwerp, aankoop, milieubescherming, productie van scheepsmotoren] interessante samenwerkingsinitiatieven waar te nemen.

2.9.6. Tegelijkertijd moet de Gemeenschap krachtadiger optreden tegen de grote scheepsbouwproducenten in Azië om dezen ertoe te bewegen hun productie onder controle te houden in de periode waarin de steunverlening aan de Europese scheepsbouwsector geleidelijk aan wordt teruggeschroefd. Op die manier moet worden voorkomen dat de zo gevreesde discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van schepen en scheepsruimte opnieuw de kop opsteekt, waardoor de beschikbare scheepsruimte weer gedeeltelijk onderbenut zou blijven. Verder zou de modernisering van de wereldvloot gepaard moeten gaan met het slopen van verouderde schepen. Hierbij valt in de eerste plaats te denken aan de zgn. „substandaardschepen”. Dit zou uiteraard ook de veiligheid van de betrokken zeelui en de bescherming van het zeemilieu ten goede komen.

2.9.7. Ook de toeleveringsbedrijven zouden met elkaar moeten samenwerken, aangezien de prijs van buiten de scheepswerven gefabriceerde onderdelen meer dan 50 % van de totale kostprijs van de schepen uitmaakt en de toeleveringssector bijgevolg mede van invloed is op het concurrentievermogen van de communautaire scheepsbouw. Het grootste probleem — vooral bij een geringere productie — is wellicht het heterogene karakter van de bedrijven in de toeleveringssector. Dit houdt niet alleen verband met de aard en omvang van deze ondernemingen, maar ook met het feit dat bij veel van deze bedrijven slechts een miniem deel van de productie voor de scheepsbouwsector bestemd is. Daarbij komt nog de zeer complexe materie van de standaardisering van de produkten, met name van die welke aan specifieke veiligheidseisen moeten voldoen.

2.9.8. De reders en scheepsbouwers, maar ook de vertegenwoordigers van de talrijke en sterk uiteenlopende soorten toeleveringsbedrijven (voor het grootste deel kleine en middelgrote ondernemingen) zouden dan ook gezamenlijk de toekomstige behoeften aan scheeps-

ruimte moeten vaststellen en in het licht daarvan een gemeenschappelijke strategie moeten uitwerken. Ook met het oog op de produktie van technologieën ter bescherming van het zeemilieu en de exploitatie van de rijkdommen van de zee is een goed inzicht in de te verwachten ontwikkelingen op het gebied van de zeescheepvaart van groot belang.

## 2.10. De bescherming van het zeemilieu

2.10.1. De laatste jaren gaan er steeds meer stemmen op om het milieu beter te beschermen. Het is dan ook de hoogste tijd dat de bevoegde nationale en internationale instanties concrete maatregelen nemen. Hoewel de oorzaken van de verontreiniging van het zeemilieu voornamelijk aan land moeten worden gezocht (industriële activiteiten, steden, landbouwchemicaliën, enz.), maakt de publieke opinie zich toch vooral bezorgd over de incidentele of systematische lozingen van koolwaterstoffen of giftige stoffen in zee.

2.10.2. In de Europese wateren is de kans op verontreiniging door koolwaterstoffen en allerlei — van de meest uiteenlopende soorten industriële bedrijven afkomstige — chemicaliën bijzonder groot. Dit hangt voornamelijk samen met de enorme energiebehoeften van Europa, de toename van het olietankerverkeer, de verouderende wereldvloot (meer dan 85 % van de huidige tankschepen van meer dan 150 000 ton dateert van vóór 1980, en dus van vóór de van krachtwording van de nieuwe normen inzake scheiding van laadruimten) en het vrij grote aantal „substandaardschepen” (een verschijnsel dat niet los kan worden gezien van de scheepsregisterproblematiek).

2.10.3. Deze materie vertoont tal van aspecten (juridische, organisatorische, technische, economische, verzekeringstechnische, enz.). Bovendien zijn de huidige plannen ter bestrijding van de verontreiniging van de zee nog plannen van de „eerste generatie”, hoewel de mogelijkheden voor verbetering legio zijn, vooral dank zij de vooruitgang van wetenschap en techniek (met name waar het gaat om telecommunicatie-, controle- en scheepsapparatuur).

2.10.3.1. De bescherming van het zeemilieu is een internationale en zelfs wereldwijde aangelegenheid en vereist dan ook een breed opgezette internationale samenwerking. In het verleden is evenwel gebleken dat een en ander niet altijd even vlot verloopt. Dit verklaart bijvoorbeeld waarom de Verenigde Staten in 1990 een *Oil Pollution Act* hebben goedgekeurd, waarin wordt bepaald dat na juni 1990 gebouwde tankers alleen nog tot de Amerikaanse wateren worden toegelaten als zij van een dubbele romp zijn voorzien. Deze wet is uiteraard van invloed geweest op de recente voorschriften van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO), die in 1995 (strengere controles op bestaande schepen) en 1996 (voorschriften voor de bouw van nieuwe schepen) in werking treden.

2.10.4. Het is absoluut noodzakelijk dat de Gemeenschap en de Lid-Staten deze voorschriften ter bescherming van het zeemilieu en ter verbetering van de veiligheid van de zeescheepvaart strikt naleven. Met het oog

daarop dienen zij, via het opzetten en financieren van de nodige projecten, te zorgen voor een efficiënt geïntegreerd preventie-, sanctie- en premiesysteem (toezicht- en interventiesysteem, specifieke haveninstallaties en -uitrusting, enz.).

## 2.11. Het onderzoek naar en de exploitatie van de rijkdommen van de zee

2.11.1. De exploitatie van de rijkdommen van de zee (energiebronnen, mineralen, biologische hulpbronnen, enz.) vereist een rationele aanpak, waarbij men terdege dient te beseffen dat al deze activiteiten een weerslag kunnen hebben op het delicate evenwicht van het zeemilieu en waarbij met alle belangen rekening moet worden gehouden, ook al zijn deze soms niet met elkaar in overeenstemming te brengen (exploitatie/instandhouding).

2.11.2. In de Europese visserijsector blijkt duidelijk — beter dan in welke andere deelsector dan ook — hoe moeilijk (en dus ook noodzakelijk) het is om het streven naar een verdere uitbouw van de maritieme industrieën en dat naar een goed beheer van de natuurlijke hulpbronnen met elkaar in overeenstemming te brengen. Niettegenstaande de pogingen van de Gemeenschap om werk te maken van de instandhouding van de visbestanden vormt overbevissing momenteel toch een ernstig probleem. Dit is te wijten aan drie factoren, nl. de invoering van steeds verfijnderde apparatuur voor het opsporen van scholen vissen, de verbetering van de technische prestaties van de schepen en de alsmaar efficiënter wordende vangstsystemen.

2.11.3. Het lijkt dus de hoogste tijd om de gehele visserijvloot van de Gemeenschap — waarvan een gedeelte trouwens toch al aan vernieuwing toe is in het kader van een zgn. *scrap and build*-strategie — te herstructureren om de capaciteit ervan te verminderen. Dit rationaliseringsproces kan gepaard gaan met maatregelen ter bevordering van de aquacultuur en ter verbetering van de visserij-installaties aan de wal; met het oog hierop moeten wel de nodige financiële middelen ter beschikking worden gesteld en passende structurele maatregelen worden genomen, aangezien de visserijsector vanuit sociaal-economisch oogpunt een zeer kwetsbare bedrijfstak is, met name in sommige regio's van de Gemeenschap.

2.11.4. Op het vlak van het oceanografisch onderzoek heeft de Gemeenschap zich tot nog toe vrijwel alleen maar voor zuiver wetenschappelijk onderzoek geïnteresseerd (de winning van aardolie buiten beschouwing gelaten). Wil zij het bedrijfsleven voor de rijkdommen van de zee interesseren, dan moet zij absoluut kiezen voor een multidisciplinaire aanpak en moet zij de nodige onderzoekprogramma's opzetten om de ontwikkeling van specifieke technologieën voor het beheer en de rationele exploitatie van de rijkdommen van de zee (andere dan die welke bij de oliewinning op zee worden toegepast, hoewel deze eveneens bruikbaar zijn) te stimuleren.

2.11.5. Wat de mogelijke industriële ontwikkelingen op middellange termijn aangaat, valt o.m. te denken

aan de bouw van schepen en apparatuur voor oceanografisch onderzoek (waarbij ook gebruik kan worden gemaakt van technologieën uit de militaire sfeer) en aan de overheveling van industriële activiteiten of diensten van het land naar de zee of naar kustgebieden (b.v. opwekking van energie, opslag van energieproducten en andere stoffen, verbranding van afval, enz.).

## 2.12. *De havens*

2.12.1. Al jaren geleden heeft de opkomst van de elektronica, de informatica, enz. gezorgd voor revolutionaire veranderingen op het vlak van de scheepvaart en het havenbeheer, hoewel de situatie nog lang niet te vergelijken is met die in b.v. de luchtvaart. De laatste jaren is vooral vooruitgang geboekt bij het ontwikkelen van verkeersleidingssystemen (*Vessel Traffic Systems* of „VTS-systemen”) voor de scheepvaart in bepaalde al dan niet druk bevaren zones waar de kans op ongevallen het grootst is.

2.12.2. Meer in het algemeen kan men stellen dat terwille van de veiligheid en de efficiency — en dus van de kwaliteit — van het zeevervoer meer spoed zou moeten worden gezet achter de vaststelling van uniforme normen, voorschriften en procedures voor alle havens in de Gemeenschap; nu gelden nog steeds de meest uiteenlopende regelingen, ook op juridisch vlak. Als er meer uniformiteit zou komen, zouden ook de typische verschillen tussen de haveninfrastructuur in het Middellandse-Zeegebied en die in Noord-Europa kleiner worden. Een meer homogeen havennetwerk zou beslist een goede zaak zijn: het zou o.m. ook het intermodale vervoer ten goede komen (minder tijd- en geldverlies door voortdurend overladen en betere aansluitingen op het wegen- en spoorwegnet en op de binnenwateren) en zou het ook mogelijk maken sommige congestiegebieden te ontlasten (waartoe ook de uitbouw van het cabotage-systeem zou kunnen bijdragen). Het spreekt vanzelf dat dit alles de nodige wetgevende initiatieven en structuurmaatregelen vereist om het goederenvervoer zo snel en goedkoop mogelijk te laten verlopen (waarvoor uiteraard voldoende financiële middelen moeten worden uitgetrokken, ook door de Gemeenschap).

2.12.3. Om de risico's voor het zeemilieu te beperken (een doelstelling waaraan zwaar wordt getild, o.m. vanwege de enorme omvang van de huidige schepen) komt het er niet alleen op aan de installaties aan boord van de schepen zelf te verbeteren (zoals b.v. de installaties voor het ontgassen van olietankers en het behandelen van spoelwater en ander afval), maar is het ook zaak het toezicht aan de wal en in de havens te intensiveren en striktere sancties in te voeren om misbruiken te voorkomen c.q. te bestraffen.

## 2.13. *Onderzoek en ontwikkeling*

2.13.1. De Commissie beschouwt het inspelen op de technologische vooruitgang — in de vorm van procesinnovatie en produktinnovatie — terecht als een van de voornaamste voorwaarden om het concurrentievermogen van de maritieme industrieën in de Gemeenschap

blijvend te kunnen verbeteren. Wel mag het innovatieve karakter van de produkten geen nadelige invloed hebben op de prijs en de veiligheid. Om deze sector geavanceerde know-how ter beschikking te kunnen stellen, moet echter het nodige onderzoek worden gedaan. Dit vereist op zijn beurt dat:

- een „bewustmakingscampagne” wordt opgezet en wordt gezorgd voor voldoende coördinatie tussen de diverse onderzoekcentra en onderzoeksprogramma's van de Gemeenschap,
- een „kaderprogramma” met bijbehorende financiële regeling wordt uitgewerkt om grootschalige O & O-projecten (niet alleen fundamenteel, maar ook „pre-industrieel” onderzoek) mogelijk te maken en tevens te zorgen voor de absoluut noodzakelijke continuïteit.

2.13.2. In dit verband vestigt de Commissie er terecht de aandacht op dat de Japanse regering momenteel enorme bedragen investeert in O & O-programma's inzake „oceaantechnologie”. Die bedragen (bijna 300 miljoen ecu per jaar) liggen een stuk hoger dan het bedrag dat volgens schattingen in de Gemeenschap wordt uitgetrokken.

## 2.14. *De menselijke factor*

Van essentieel belang voor de veiligheid en de efficiëntie in de scheepvaart is de menselijke factor, want 80 % van de ongevallen op zee blijken aan menselijk falen te wijten te zijn. Men dient ervan uit te gaan dat het inzetten van een goed opgeleide bemanning de veiligheid en dus ook de efficiëntie ten goede komt. In het kader van het havenstaattoezicht moet nog méér aandacht worden geschonken aan de sociale problematiek in het algemeen en aan de opleidingsproblematiek in het bijzonder. Met name veiligheid en talenkennis moeten daarbij de nodige aandacht krijgen. Het gaat niet aan dat de rederijen, om kosten te kunnen besparen, goedkope arbeidskrachten uit derde landen in dienst nemen. Kostenbesparingen moeten in de eerste plaats via technologische innovatie en lagere rentepercentages worden nagestreefd. Ten slotte is het ook zaak dat de Gemeenschap maatregelen neemt om de scheepvaart van de nodige arbeidskrachten te voorzien en om de scheepskapiteins de juridische bescherming te verschaffen die zij nodig hebben om de veiligheid van hun schepen te kunnen garanderen.

## 3. *Conclusies*

3.1. De Commissie heeft met deze mededeling de basis gelegd voor een project waarbij enorme belangen op het spel staan, gezien het effect van een efficiënt functionerende maritieme sector op de concurrentiepositie van de Europese economie. Zij geeft echter niet aan met welke concrete uitdagingen de maritieme industrieën in de Gemeenschap geconfronteerd worden en op welke manier de problemen het beste kunnen worden aangepakt.

3.2. Mede vanwege de omvang en complexiteit van deze problematiek zou het Forum — waarop om begrijpelijke redenen nu al door de meest uiteenlopende kringen druk wordt uitgeoefend — zich op duidelijke en realistische doelstellingen moeten richten. Daarbij moet ook het belang van de menselijke factor voor de veiligheid en efficiency van de scheepvaart juist worden ingeschat.

3.3. Volgens het Comité is het in de allereerste plaats zaak na te gaan hoe het momenteel staat met de efficiency en het concurrentievermogen van elk van de diverse deelsectoren, en met name van die welke op de wereldmarkt opereren.

3.4. Verder is het ook absoluut noodzakelijk een aantal prioritaire doelstellingen vast te leggen en een concrete regeling uit te werken om deze te verwezenlijken (waarbij ook moet worden bepaald wie de kosten van een en ander moet dragen). Daarbij moet naar een harmonische ontwikkeling van de diverse deelsectoren worden gestreefd en moet uiteraard voor iedere deelsector de meest geschikte aanpak worden gekozen (rekening houdend met de belangen van de Gemeenschap of de betrokken Lid-Staat, met de mate waarin de sector in kwestie met de andere sectoren is verweven, enz.). Ten slotte dient de Gemeenschap zich bij de internationale onderhandelingen over deze problematiek nog méér in te spannen om de bestaande concurrentiedistorsies uit de wereld te helpen.

3.5. Het Comité wijst er nogmaals op dat in het kader van het economisch beleid een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds de algemene beleidsstrategie en anderzijds de concrete middelen om het nagestreefde doel te verwezenlijken, en met name de mededingingsregels [zie in dit verband zijn advies over de Mededeling van de Commissie „Het industriebeleid in een door concurrentie gekenmerkte open context”<sup>(1)</sup>]. Als in de toekomst het concurrentievermogen van de maritieme sector werkelijk bepalend moet zijn voor de toekomst van het „maritieme Europa”, gaat het door de Commissie voorgestelde beleid niet ver genoeg. De maatregelen in kwestie zijn namelijk ontoereikend om de bedrijven in deze sector op korte en middellange termijn in staat te stellen „met gelijke wapens” te concurreren met de bedrijven in de rest van de wereld, gelet op het feit dat de concurrentieregels op de internationale markten vaak met voeten worden getreden.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 40 van 17. 2. 1992.

3.5.1. Daarom is het onder de huidige omstandigheden noodzakelijk dat, ter aanvulling van het mededingingsbeleid, een specifiek beleid wordt uitgewerkt of specifieke maatregelen worden genomen om de Europese scheepvaart en scheepsbouw te steunen.

3.6. Het Comité pleit verder ook voor meer duidelijkheid omtrent de concrete verdeling van de bevoegdheden tussen de Gemeenschap en de Lid-Staten binnen het kader van het zgn. „subsidiariteitsbeginsel”. Met steun alléén zijn de betrokken bedrijven niet gediend; zij hebben veeleer behoefte aan een industriebeleid dat, d.m.v. coördinatie en financiële steunverlening, de ondernemers in staat stelt hun bedrijf te consolideren en nieuw leven in te blazen, en zulks in een sfeer van toenemende samenwerking tussen de diverse sectoren onderling en binnen elke sector afzonderlijk.

3.7. In de allereerste plaats echter moet er in deze bedrijfstak een radicale mentaliteitsverandering komen. Door de al te lang aanslepende crisis in deze sector zijn honderdduizenden arbeidsplaatsen verloren gegaan (voornamelijk in de minst ontwikkelde regio's van de Gemeenschap), is de gemiddelde leeftijd van de werknemers in de betrokken bedrijven aanzienlijk toegenomen en zijn de meest bekwame jongeren hun heil gaan zoeken in andere bedrijfstakken (de zgn. „groeisectoren”). Van een echte „sociale dimensie” valt in het Commissiedocument echter maar weinig te bespeuren. De Commissie denkt alleen maar aan beroepsopleidingsprogramma's om het toenemende gebrek aan arbeidskrachten in de maritieme sector te kunnen ondervangen; dergelijke programma's zijn uiteraard óók noodzakelijk, maar als de Gemeenschap haar maritieme sector werkelijk wil helpen moet zij ook aan de „sociale dimensie” van haar beleid de nodige prioriteit toekennen.

3.8. Daarbij moet ook aan de veiligheid van de betrokken arbeidskrachten en aan de bescherming van het zeemilieu worden gedacht. Dit is wellicht veel meer een kwestie van mentaliteit en professionele aanpak dan van technologische kennis. Als er voor schepen en havens niet opnieuw adequate veiligheidsvoorschriften komen en als deze niet strikt in acht worden genomen, zouden de risico's voor de in economisch, historisch en ecologisch opzicht zo waardevolle Europese kusten en, daarmee samenhangend, de uitgaven voor het herstel van de aangerichte milieuschade weleens enorm kunnen toenemen.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH



**Advies over:**

- het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, en
- het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap met betrekking tot de rol van de werknemers <sup>(1)</sup>

(92/C 223/14)

De Raad heeft op 26 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 100 A en 54 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over de voornoemde voorstellen.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Ramaekers.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met meerderheid van stemmen (9 stemmen tegen, 9 onthoudingen) is goedgekeurd.

- I. De Afdeling stemt met de ontwerp-verordening betreffende het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap (SCE) in, maar wenst hierover het volgende op te merken:

**1. Inleiding**

1.1. Het onderhavige Commissievoorstel voor een verordening van de Raad betreffende het statuut van de SCE is een concreet bewijs van het belang dat de Europese instellingen aan deze economische sector hechten en een erkenning van het specifieke karakter van coöperatieve vennootschappen.

1.2. Over de coöperatieve sector heeft het Europees Parlement verscheidene resoluties goedgekeurd (Rapport-Mihr in 1982, Rapport-Avgerinos in 1987) en heeft het Economisch en Sociaal Comité enige tijd geleden een aantal adviezen uitgebracht: advies van 28 september 1989 <sup>(2)</sup> over de bijdrage van de coöperatieve sector tot de regionale ontwikkeling; advies van 28 maart 1990 <sup>(3)</sup> over het voorstel voor een verordening betreffende het statuut van de Europese vennootschap, waarin het Comité herinnerde aan de noodzaak om voor coöperaties een facultatief en subsidiair rechtsinstrument in te voeren; advies van 19 september 1990 <sup>(4)</sup> waarin een aantal essentiële verlangens werden uitgesproken t.a.v. het statuut van de toekomstige Europese coöperatieve vennootschap. In het onderhavige Commissiedocument wordt de betekenis van de coöperatieve sector binnen de gemeenschappelijke markt in uitermate positieve zin onderstreept.

1.3. Coöperaties vervullen niet alleen een belangrijke sociale functie, zij hebben ook een totale omzet van 370 miljard ecu en tellen 63 miljoen leden in de hele Gemeenschap.

1.4. Dank zij hun specifiek en facultatief statuut zullen deze vennootschappen een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot de verwezenlijking van het Europa van de burgers — voorwaarde voor de sociale samenhang, zonder welke de interne markt niet kan slagen.

1.5. Het Comité acht het van het grootste belang dat de drie ontwerp-verordeningen betreffende de statuten van de Europese vereniging, de Europese onderlinge maatschappij en de Europese coöperatieve vennootschap gelijktijdig worden behandeld en vastgesteld.

1.6. Het Comité dringt aan op handhaving van een zijns inziens essentieel beginsel, nl. van de zgn. „passerelles”. Dit houdt in dat elk van deze drie Europese rechtsvormen door een nationale vereniging, onderlinge waarborgmaatschappij of coöperatie kan worden opgericht.

1.7. Aangezien de in de verordeningen te regelen materie evolueert, dienen hierin volgens het Comité soepele herzieningsmogelijkheden te worden ingebouwd, zodat b.v. de volledige opsommingen in de bijlagen kunnen worden bijgewerkt.

1.8. Aangezien in de ontwerp-verordening op tal van punten naar nationale wetgeving wordt verwezen, zou het volgens het Comité een goede zaak zijn als de Commissie haar vergelijkende analyse van deze nationale wetgevingen voortzet.

**2. Standpunt van het Economisch en Sociaal Comité**

2.1. Het Comité heeft in zijn advies van 19 september 1990 zijn standpunt t.a.v. het statuut van de SCE uiteengezet.

2.2. In dat advies (dat zonder stemmen tegen, bij drie onthoudingen, werd goedgekeurd) sprak het Comité t.a.v. de Europese coöperatieve vennootschap zes verlangens uit:

<sup>(1)</sup> PB nr. C 99 van 21. 4. 1992, blz. 17-37.

<sup>(2)</sup> PB nr. C 298 van 27. 11. 1989, blz. 59.

<sup>(3)</sup> PB nr. C 124 van 21. 5. 1990, blz. 34.

<sup>(4)</sup> PB nr. C 332 van 31. 12. 1990, blz. 81.

2.2.1. Invoering van een facultatief en subsidiair specifiek rechtsinstrument i.v.m. de lacunes of beperkingen van het Europees Economisch Samenwerkingsverbond (EESV) en de Europese Naamloze Vennootschap (SE). Dit instrument moet ook toegesneden zijn op de specifieke kenmerken van de ondernemingen in deze sector.

2.2.2. Uitwerking van financieringstechnieken waarmee het eigen kapitaal kan worden versterkt of uitgebreid.

2.2.3. Inachtneming van het beginsel „één man één stem”, dat voor rechtspersonen aanpasbaar moet zijn.

2.2.4. Overgang van activa bij ontbinding naar een instelling die een soortgelijk doel nastreeft.

2.2.5. Toegankelijkheid van het statuut voor natuurlijke en voor rechtspersonen.

2.2.6. Mogelijkheid tot oprichting van dit soort Europese vennootschap door fusie, vorming van dochterondernemingen, omvorming van een nationale onderneming, dan wel ex nihilo.

### 3. Wijze waarop in het voorstel aan deze verlangens is tegemoetgekomen

3.1. Aan het eerste verlangen wordt klaarblijkelijk in eerste instantie tegemoetgekomen door de tekst van het toekomstige statuut van de SCE, en op nog duidelijker wijze door diverse consideransen (2, 4, 5, 12 en 17), waarin de wens wordt uitgesproken dat coöperaties de beschikking krijgen over geschikte rechtsinstrumenten om de ontwikkeling van hun grensoverschrijdende activiteiten te bevorderen. Het is de bedoeling dat met behulp van een dergelijk — optioneel — instrument kan worden tegemoetgekomen aan de specifieke behoeften van de coöperatieve bedrijfsuitoefening, waarop het EESV en de SE geen bevredigend antwoord bieden.

3.2. De kapitaalproblematiek wordt in drie bepalingen van de ontwerp-verordening behandeld:

- volgens artikel 49 kunnen de statuten voorzien in aandelen zonder stemrecht, waaraan echter wel bijzondere voordelen kunnen worden verbonden,
- artikel 50 biedt de oprichters de mogelijkheid in de statuten te bepalen dat aandelen kunnen worden uitgegeven aan stille leden, die geen feitelijk gebruik maken van de diensten van de coöperatie. Aan deze stukken is wel stemrecht verbonden, en de houders ervan kunnen eventueel bijzondere voorwaarden worden geboden op het gebied van de verdeling van bedrijfsresultaten,
- tot slot zou het Comité t.a.v. artikel 51 de Commissie twee voorstellen aan de hand willen doen:

3.2.1. De Commissie zou met name haar gedachten moeten laten gaan over de uitwerking van een financieringssysteem dat aan de volgende twee eisen voldoet:

- het gevaar van verlegging van de zetel naar elders moet worden tegengegaan, alsook het risico dat de concurrentie tussen SCE en nationale coöperatie wordt scheefgetrokken,
- de meest Europese oplossing moet worden gezocht die een hanteerbaar instrument voor grensoverschrijdende samenwerking biedt.

3.2.2. De Commissie dient ook na te gaan in hoeverre de tot dusverre al gerealiseerde vrijheid van kapitaal- en dienstenverkeer alle coöperaties toegang tot de verschillende financieringsvormen binnen de Gemeenschap biedt.

3.3. Het stemt het Comité tot voldoening dat in artikel 22.1 is gekozen voor het „één man, één stem”-principe, dat symbolisch voor de coöperatieve democratie is.

3.3.1. In artikel 22.2 wordt de mogelijkheid van meervoudig stemrecht gegeven. Het Comité zou gaarne zien dat het meervoudig stemrecht verband kan (en niet „moet”) houden met de mate waarin leden aan de activiteit van de coöperatie deelnemen.

3.4. Het Comité is van oordeel dat de netto-activa in eerste instantie volgens het principe van belangeloze verdeling dienen te worden verdeeld. Dit betekent dat het batig saldo andere SCE's, nationale coöperaties of organisaties die het steunen en bevorderen van coöperatieve vennootschappen tot doel hebben, ten goede moet komen.

3.4.1. Op dit beginsel zouden echter twee uitzonderingen mogelijk moeten zijn, nl. als in de oprichtingsakte een andere vorm van verdeling is vastgelegd en als het leidinggevend orgaan een andere wijze van verdeling voorstelt, mits hiervoor in de algemene vergadering een twee-derdemeerderheid te vinden is.

### 3.5. Oprichtingsmogelijkheden

3.5.1. Het verbaast het Comité dat in artikel 9 natuurlijke personen niet worden genoemd als oprichtende leden van de SCE. Het heeft hiervoor diverse argumenten:

3.5.1.1. Ten eerste heeft het Economisch en Sociaal Comité er in zijn advies van 19 september 1990 (paragraaf 3.3 e.v.) op gewezen dat de Europese NV (SE) voor de drie types van ondernemingen in de sector „sociale economie” niet geschikt is als rechtsinstrument voor grensoverschrijdende samenwerking. Een van de oorzaken daarvan is dat de SE niet open staat voor natuurlijke personen, zodat dezen zich niet op Gemeenschapsniveau kunnen organiseren. Dit is vooral in grensgebieden van belang.

Met het oog daarop heeft het Comité er destijds op aangedrongen dat coöperaties, onderlinge maatschappijen en verenigingen statutair zowel voor natuurlijke als voor rechtspersonen openstaan.

3.5.1.2. Ten tweede heeft Europees Commissaris Cardoso e Cunha, die bevoegd is voor „sociale economie”, in zijn mededeling aan de Commissie van september 1991 verklaard dat de opzet weliswaar is, het coöperaties, onderlinge maatschappijen en verenigingen gemakkelijker te maken van de voordelen van de interne markt te profiteren, maar nog verder gaat: het doel is ook, bij te dragen tot de verwezenlijking van het Europa van de burger, door natuurlijke personen in staat te stellen coöperaties, onderlinge maatschappijen en verenigingen met Europees statuut op te richten.

3.5.1.3. Ten derde zouden natuurlijke personen geen SCE meer kunnen oprichten, terwijl de statuten van de Europese Vereniging (EA) natuurlijke personen wel de mogelijkheid bieden een EA op te richten als zich daartoe 21 natuurlijke personen verenigen die onderdaan zijn van ten minste twee Lid-Staten en aldaar verblijven (artikel 3).

Het is wenselijk dat de drie types van ondernemingen in de sector „sociale economie” op dezelfde wijze worden behandeld, en wel uitgaande van het statuut dat de meeste voordelen biedt, nl. dat van de EA.

3.5.1.4. Ten vierde, volgens eerdere versies van het SCE-statuuut konden natuurlijke personen nog wel in een SCE deelnemen.

3.5.2. De soorten rechtspersonen die een SCE mogen oprichten, worden nu strikt afgebakend door artikel 9.

Om een SCE te mogen oprichten, dienen rechtspersonen aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- zij moeten ten minste twee in getal zijn,
- zetel en hoofdbestuur dienen in ten minste twee Lid-Staten gevestigd te zijn,
- zij moeten voorkomen in de bijlage, die integrerend bestanddeel van de verordening vormt.

3.5.2.1. Bij lezing van de bijlage blijkt onmiddellijk dat de in artikel 9 bedoelde juridische lichamen van Lid-Staat tot Lid-Staat verschillen.

3.5.2.2. De vraag is nu waarom per Lid-Staat verschillende rechtspersonen worden toegelaten.

3.5.2.3. Dit bevreemdt des te meer omdat het principe van de zgn. „passerelles” door DG XXIII vurig is verdedigd en volgens commissaris Cardoso e Cunha tegen dit principe geen enkel juridisch bezwaar bestaat. Met het principe van de „passerelles” wordt bedoeld dat nationale coöperaties, verenigingen en onderlinge maatschappijen zonder onderscheid de mogelijkheid wordt geboden, in een Europese coöperatieve vennootschap, vereniging of onderlinge maatschappij deel te nemen.

3.5.2.4. Daar werden argumenten van verschillende aard voor aangevoerd:

- a) Praktische argumenten: de coöperatieve bedrijfsuitoefening is niet uitsluitend verbonden met de rechtsvorm van de coöperatieve vennootschap. Zo mogen in sommige Lid-Staten coöperaties hun be-

drijf alleen uitoefenen wanneer zij de rechtsvorm van coöperatie hebben, maar mogen zij wel deelnemen in andere types ondernemingen, zoals naamloze vennootschappen of vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, en mogen deze vennootschapsvormen deel uitmaken van hun groep. In andere Lid-Staten (bijvoorbeeld België, Frankrijk, Italië en Luxemburg) mogen coöperaties daarentegen hun rechtsvorm kiezen; dit moet niet per se de coöperatieve vennootschap zijn. In Denemarken bestaat er overigens geen specifieke rechtsvorm voor coöperaties: deze kunnen hun bedrijf in een andere in het vennootschapsrecht geregelde rechtsvorm uitoefenen <sup>(1)</sup>.

In de sector verzekeringen kennen de nationale wetgevingen de rechtsvorm van coöperatie en van onderlinge waarborgmaatschappij (België, Italië, Luxemburg, Groot-Brittannië, Spanje) of alleen die van onderlinge waarborgmaatschappij (Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Griekenland en Portugal). In Ierland moeten ondernemingen de rechtsvorm aannemen van „incorporated companies limited by shares or by guarantee or unlimited”.

De leden van de AACE (*Association des Assureurs de Coopératifs européens*) hebben hun diverse rechtsvormen (coöperatieve vennootschap, onderlinge waarborgmaatschappij, naamloze vennootschap, enz.) aangenomen naar gelang van de historische, economische of maatschappelijke omstandigheden. Zo mochten in België verzekeringsmaatschappijen vroeger niet de rechtsvorm van coöperatie aannemen.

Zij hebben met elkaar de coöperatieve doelstellingen en beginselen gemeen.

- b) Juridische argumenten: de Europese Naamloze Vennootschap als voorbeeld.

Alle civiel- of handelsrechtelijke vennootschappen, met inbegrip van coöperatieve vennootschappen, en andere publiek- of privaatrechtelijke lichamen kunnen, althans door oprichting van een gezamenlijke dochteronderneming, een SE in het leven roepen.

Gezien de hierboven aangevoerde argumenten t.a.v. de vraag wie een SCE mogen oprichten, dringt het Comité erop aan, in de verordening zowel natuurlijke personen als publiek- en privaatrechtelijke rechtspersonen de mogelijkheid te bieden om een SCE op te richten.

- 3.6. Het Comité vindt dat voor de SCE dezelfde oprichtingswijzen moeten gelden als voor de SE, d.w.z. oprichting *ex nihilo*, omzetting en fusie.

- 3.6.1. De vraag luidt dan ook waarom op dit punt van de SE-regeling wordt afgeweken, terwijl het SCE-statuuut voor tal van andere bepalingen wel hierop berust.

<sup>(1)</sup> ESC, Secretariaat-generaal, „Les organisations coopératives, mutualistes et associatives dans la Communauté européenne” Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen, 1986, blz. 21-24.

3.6.2. Hoe een SCE ook moge worden opgericht, het Comité wil vermijden dat het statuut een „toevluchts-oord” wordt voor fictieve Europese coöperatieve vennootschappen. Daarom zou elke SCE moeten kunnen aantonen dat het de bedoeling is, daadwerkelijk een reële activiteit in verscheidene Lid-Staten uit te oefenen.

3.6.3. Op dit punt komt het Comité terug bij de in artikel 9.2 opgenomen voorwaarde t.a.v. oprichting door omzetting van een nationale coöperatie. Het verzoekt de Commissie zo spoedig mogelijk te komen met een nauwkeurige definitie van hetgeen onder „daadwerkelijk in verscheidene Lid-Staten een reële activiteit uitoefent” moet worden verstaan.

3.6.4. Het Comité vraagt zich af of de controle op de bedoeling „daadwerkelijk een reële activiteit in verscheidene Lid-Staten uit te oefenen”, niet deel kan uitmaken van het in artikel 5.2 bedoelde systeem van inschrijving en openbaarmaking.

3.6.5. Het zou het „daadwerkelijk uitoefenen van een reële activiteit in verscheidene Lid-Staten” ook ten goede komen indien in de verordening zou worden voorgeschreven dat een bepaald percentage leden van de SCE in het bezit dient te zijn van een andere nationaliteit dan die van het land waar de zetel gevestigd is.

#### 4. Wijzigingsvoorstellen m.b.t. enkele bepalingen van de ontwerp-verordening

##### *Toelichting op de artikelen 3.1 en 3.2*

4.1. Uit de formulering van deze twee teksten zou kunnen worden afgeleid dat bij verplaatsing van de zetel van de SCE naar een andere Lid-Staat, hetzij de bestaande rechtspersoon wordt ontbonden, hetzij een nieuwe rechtspersoon ontstaat. Artikel 3.1 is echter volkomen duidelijk op dit punt: „Deze verplaatsing geeft geen aanleiding tot ontbinding van de oude of tot oprichting van een nieuwe rechtspersoon”.

4.1.1. Om alle verwarring te voorkomen, zou de formulering van de toelichting dus moeten worden gewijzigd.

##### *Artikel 5*

4.2. Het zou wellicht nuttig zijn artikel 5.4 c) als volgt aan te vullen:

„Uit de openbaarmaking moet blijken of de personen die de bevoegdheid hebben voor de SCE verbintenissen aan te gaan, dit alleen of slechts gezamenlijk kunnen doen.”

4.2.1. Deze aanvulling komt het Comité noodzakelijk voor omdat vermelding van deze gegevens bij de openbaarmaking door artikel 42 (vertegenwoordigingsbevoegdheid en aansprakelijkheid), lid 4, laatste zin, wordt voorgeschreven.

##### *Artikel 9*

4.3. Gezien zijn betoog in de paragrafen 3.5.1, 3.5.2 en 3.6.3 stelt het Comité voor, artikel 9.1 als volgt te formuleren:

„Een SCE kan worden opgericht door ten minste vijf natuurlijke personen die ingezetenen zijn van ten minste twee Lid-Staten, en/of door publiek- of privaatrechtelijke rechtspersonen die overeenkomstig het recht van een Lid-Staat zijn opgericht en hun statutaire zetel en hoofdbestuur in ten minste twee Lid-Staten hebben.”

Aan artikel 9.2 zou de volgende passage moeten worden toegevoegd:

„Een SCE kan worden opgericht door fusie tussen een nationale coöperatieve vennootschap en/of een SCE en kan in algemene zin met andere nationale coöperatieve vennootschappen of SCE's een fusie aangaan voor zover de rechtsstatuten van de betrokken juridische lichamen zulks toelaten.”

4.3.1. Om de oprichting van fictieve SCE's tegen te gaan (zie paragraaf 3.6.2), acht het Comité het zinvol de zinsnede „en mits zij aantoonen dat zij daadwerkelijk in verscheidene Lid-Staten een reële activiteit uitoefent” door de volgende passage te vervangen:

„Om ervoor te zorgen dat een SCE — ongeacht de voorgenomen wijze van oprichting — daadwerkelijk de beoogde activiteit uitoefent, dienen de oprichters aan te tonen dat zij voornemens zijn daadwerkelijk een reële activiteit in verscheidene Lid-Staten uit te oefenen.”

##### *Artikel 9 bis*

4.4. Tenzij de Commissie kan aantonen dat het door het Comité voorgestelde artikel 9 bis al in artikel 5.2 is geregeld, stelt het Comité de volgende passage voor:

„Artikel 9 bis (controle op de oprichting)

Op de oprichting van een SCE en de statuten wordt overeenkomstig de bepalingen van onderhavige verordening en in het voorkomende geval overeenkomstig het toepasselijke nationale recht controle uitgeoefend op de wijze die door de wet van het land waar de SCE is gevestigd, ten aanzien van coöperaties is vastgelegd. De Lid-Staten zien erop toe dat deze controle doeltreffend wordt uitgevoerd.”

##### *Artikel 10*

4.5. Er zou kunnen worden overwogen, in de lijst van de in de statuten van de SCE te vermelden gegevens ook de periode op te nemen waarvoor de SCE is opgericht, behalve wanneer deze periode onbepaald is. In artikel 61.2 staat immers dat het leidinggevend of het bestuursorgaan de algemene vergadering bijeen moet roepen om tot de ontbinding van de SCE te besluiten „wanneer de in de statuten bepaalde termijn is verstreken”.

*Artikel 11.4*

4.6. Dit artikel kan ernstig gevaar opleveren voor sommige types coöperaties (b.v. postorderbedrijven), doordat concurrerende bedrijven op grond daarvan inzage in vertrouwelijke informatie (b.v. het klantenbestand) zouden kunnen krijgen.

*Artikel 12*

4.7.1. Lid 1: Aangezien een SCE door natuurlijke personen moet kunnen worden opgericht, dient aan de lijst van omstandigheden waardoor het lidmaatschap een einde neemt, te worden toegevoegd: „door overlijden en door faillissement”.

4.7.2. Lid 2: Zou het niet goed zijn, uitsluiting te beperken tot gevallen waarin een lid in strijd met statuten, regels of besluiten van de SCE handelt?

4.7.3. Het Comité vestigt er de aandacht op dat een aftredend of uitgesloten lid niet de ontbinding en vereffening van de SCE kan vorderen.

*Artikel 14*

4.8. Daar het ook voor natuurlijke personen mogelijk zou moeten worden een SCE op te richten, stelt het Comité voor, artikel 14 als volgt te formuleren:

„Het kapitaal van een SCE bedraagt ten minste 100 000 ecu of de tegenwaarde hiervan in nationale valuta ingeval de SCE door publiek- of privaatrechtelijke rechtspersonen wordt opgericht.

Het kapitaal van een SCE bedraagt ten minste 15 000 ecu of de tegenwaarde hiervan in nationale valuta ingeval de SCE door natuurlijke personen wordt opgericht.”

*Artikel 15*

4.9.1. Lid 4: Het zou verstandig zijn te bepalen dat de waarde van een inbreng in natura naar economische maatstaven moet kunnen worden getaxeerd.

4.9.2. Lid 6 (eerste alinea): Volgens het Comité dienen de woorden „opeenvolgende stortingen” te worden vervangen door „inschrijving op maatschappelijke aandelen”, zodat de beperking in overeenstemming is met hetgeen op het stuk van kapitaalvariabiliteit gangbaar is.

4.9.3. Lid 6 (vierde alinea): In verband met de gangbare procedure bij coöperaties stelt het Comité voor, deze passage als volgt te formuleren:

„Het kapitaal kan worden verhoogd indien op voorstel van het leidinggevend en het bestuursorgaan de algemene vergadering met inachtneming ... meerderheid, besluit de vrije reserves ... toe te voegen.”

*Artikelen 18 en 20*

4.10. In deze twee artikelen wordt bepaald dat verzoeken om bijeenroeping van een algemene vergadering (artikel 18) en om plaatsing van nieuwe onderwerpen op de agenda (artikel 20) door ten minste 25 % van de leden dienen te worden ingediend. Volgens het statuut van de SE (artikel 83.1 en artikel 85) is voor dergelijke verzoeken slechts 10 % vereist. In de toelichting wordt niet uitgelegd waarom dit percentage bij de SCE zoveel hoger is.

*Artikel 22*

4.11. In aansluiting op de opmerkingen onder paragrafen 3.3 en 3.3.1 stelt het Comité voor, in de derde regel van artikel 22.2 „moeten” door „kunnen” te vervangen.

*Artikel 64*

4.12. Het Comité stelt in verband met de opmerkingen onder paragrafen 3.4 t/m 3.4.1 de volgende formulering voor:

„Na voldoening van de schuldeisers en in het voorkomende geval na verdeling van het verschuldigde onder de rechthebbenden worden de netto-activa volgens het beginsel van belangeloze verdeling toegewezen aan andere SCE's of onder het recht van een der Lid-Staten vallende coöperaties, dan wel aan een of meer organisaties die het steunen en het bevorderen van coöperatieve vennootschappen tot doel hebben.

Op dit beginsel zijn evenwel twee uitzonderingen mogelijk:

- in de oprichtingsakte kan enigerlei andere vorm van verdeling worden vastgelegd,
- op voorstel van het leidinggevend orgaan kan de algemene vergadering bij twee-derde-meerderheid tot een andere vorm van verdeling besluiten.”

*Artikel 66*

4.13. Het is niet gebruikelijk dat een verordening, die rechtstreeks van toepassing is in alle Lid-Staten, de vaststelling van sancties aan de Lid-Staten overlaat. Als de Commissie zelf geen sanctiebeleid bepaalt, kan het gebeuren dat hier met evenveel maten wordt gemeten als er Lid-Staten zijn.

II. Het Comité stemt in met het richtlijnvoorstel tot aanvulling van het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap m.b.t. de rol van de werknemers. Het wenst daarover de volgende opmerkingen te maken:

1. Het Comité constateert tot zijn tevredenheid dat de Commissie, ter completering van het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap, ook de nodige aandacht besteedt aan de rol van de werknemers. In de richtlijn worden de nationale wetgevingen inzake medezeggenschap, voorlichting en raadpleging van de

werknemers gecoördineerd. De richtlijn vormt hiermee een onmisbare aanvulling op het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap.

1.1. Deze richtlijn is een belangrijk onderdeel voor een beleid dat tot doel heeft de economische en sociale samenhang van de Gemeenschap te versterken.

1.2. De opzet van deze richtlijn is, ervoor te zorgen dat voor werknemers een voorlichtings- en raadplegingsprocedure wordt ingevoerd en dat zij kunnen meewerken aan de ondernemingsplanning van de Europese coöperatieve vennootschap.

1.3. Het Comité acht het van het allergrootste belang dat verordening en richtlijn gelijktijdig van kracht worden.

2. In zijn adviezen over het statuut van de Europese coöperatieve vennootschap heeft het Comité reeds herhaaldelijk zijn principiële instemming betuigd met inspraak van werknemers en beklemtoond dat deze een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van een democratische samenleving en een Europa van de burger.

2.1. In dit verband stelt het Comité eens te meer vast dat werknemers de mogelijkheid moeten krijgen hun belangen binnen de onderneming gezamenlijk te laten vertegenwoordigen en aan de totstandkoming van bepaalde besluiten mee te werken, zonder dat afbreuk

wordt gedaan aan de verantwoordelijkheid van de directie en een efficiënte bedrijfsvoering. Het Comité heeft deze visie reeds in zijn adviezen van 25 oktober 1972, 29 mei 1974 en 28 maart 1989 over de SE benadrukt.

2.2. Wegens de onderlinge politieke, maatschappelijke, historisch en ideologisch bepaalde verschillen tussen de Lid-Staten, heeft de participatie van werknemers zich niet helemaal volgens hetzelfde patroon ontwikkeld en heeft zij niet in alle Lid-Staten hetzelfde niveau bereikt.

3. Het Comité is van mening dat ook t.a.v. de Europese coöperatieve vennootschap op dit gebied — zoals overigens op tal van andere gebieden — voorlopig geen uniforme regeling kan worden bereikt.

3.1. In het licht daarvan kan worden ingestemd met de door de Commissie voorgestelde oplossing, een flexibel inspraakstelsel aan te bieden, waarbij wordt gerefeerd aan wat in de Lid-Staten op dit gebied reeds is geregeld.

3.2. Het Comité vindt echter dat het in de Lid-Staten reeds bereikte niveau van inspraak en medezeggenschap in geen geval in het gedrang mag komen of mag worden verlaagd.

3.3. De door de Commissie voorgestelde medezeggenschapsmodellen zouden bijgevolg inhoudelijk gelijkwaardig moeten worden gemaakt.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over:**

- het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese onderlinge maatschappij, en
- het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese onderlinge maatschappij met betrekking tot de rol van de werknemers<sup>(1)</sup>

(92/C 223/15)

De Raad heeft op 26 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 54 en 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over de voornoemde voorstellen.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Ramaekers, co-rapporteur de heer Flum.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met meerderheid van stemmen (8 stemmen tegen, 15 onthoudingen) is goedgekeurd.

- I. Het Comité stemt met de ontwerp-verordening betreffende het CME-statuuut in en tekent hierbij het volgende aan:

**1. Inleiding**

1.1. Het Comité is verheugd over de belangstelling van de Europese instellingen voor de mutualistische sector, welke uit dit Commissievoorstel voor een verordening betreffende het statuut van de Europese Onderlinge Maatschappij (EOM-CME) blijkt. [Noot van de vertaler: de afkorting EOM wordt in het corpus van het Commissiedocument gebruikt; in de toelichting daarentegen wordt de afkorting CME gebezigd.]

1.2. In verscheidene resoluties van het Europees Parlement (Rapport-Mihr in 1982, Rapport-Avgerinos in 1987) en in het advies van het Economisch en Sociaal Comité van 19 september 1990 werd de betekenis van coöperatieve vennootschappen, onderlinge maatschappijen en verenigingen onderstreept en werd de aandacht gevestigd op de bijzondere problemen die de Europese eenwording voor deze ondernemingen met zich meebrengt. Met de thans door de Commissie voorgestelde tekst wordt een nieuwe, beslissende stap gezet naar erkenning van het specifieke karakter van deze sector op Gemeenschapsniveau.

1.3. Het statuut van de Europese Onderlinge Maatschappij bestrijkt zowel sociale-verzekeringsfondsen als onderlinge verzekeringsmaatschappijen, die niet alleen een aantal kenmerken met elkaar gemeen hebben, maar op diverse punten ook van elkaar verschillen.

1.4. Met elkaar gemeen hebben deze beide soorten van onderlinge maatschappijen, dat zij door de verzekerden zelf worden bestuurd („mutualistische democratie”), dat zij ten aanzien van de te dekken risico's niet

selectief zijn (solidariteitsprincipe), dat het overschot nooit wordt verdeeld en dat er geen gebruik wordt gemaakt van betaalde klantenwerving. Zij verschillen o.m. van elkaar door het feit dat zij doorgaans onder verschillende ministeries vallen (sociale-verzekeringsfondsen onder Sociale Zaken, onderlinge verzekeringsmaatschappijen onder Economische Zaken), dat zij verschillende risico's dekken (met de menselijke persoon samenhangende risico's enerzijds, en alle risico's, zoals schadegevallen en levensverzekering, anderzijds) en dat zij onderworpen zijn aan een specifieke regelgeving. Bovendien komen de diverse nationale wetgevingen t.a.v. onderlinge verzekeringsmaatschappijen min of meer overeen, terwijl de wettelijke bepalingen ten aanzien van sociale-verzekeringsfondsen zich in elke Lid-Staat in samenhang met de sociale-verzekeringssystemen hebben ontwikkeld: sommige regelen de verplichte ziektekostenverzekering, terwijl andere een aanvulling vormen op of een alternatief zijn voor verplichte verzekeringsstelsels.

1.5. Het Comité acht het van het grootste belang dat de drie ontwerp-verordeningen betreffende de statuten van de Europese vereniging, de Europese onderlinge maatschappij en de Europese coöperatieve vennootschap gelijktijdig worden behandeld en vastgesteld.

1.6. Het Comité dringt daarbij aan op handhaving van een zijns inziens essentieel beginsel, nl. van de zgn. „passerelles”. Dit houdt in dat elk van deze drie Europese rechtsvormen door een nationale vereniging, onderlinge waarborgmaatschappij of coöperatie kan worden opgericht.

1.7. Aangezien de in de verordeningen te regelen materie evolueert, dienen hierin volgens het Comité soepele herzieningsmogelijkheden te worden ingebouwd, zodat b.v. de volledige opsommingen in de bijlagen kunnen worden bijgewerkt.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 99 van 21. 4. 1992, blz. 40-57.

1.8. Aangezien in de ontwerp-verordening op tal van punten naar nationale wetgeving wordt verwezen, zou het volgens het Comité een goede zaak zijn als de Commissie haar vergelijkende analyse van deze nationale wetgevingen voortzet.

## 2. Standpunt van het Economisch en Sociaal Comité

2.1. Het standpunt van het Comité ten aanzien van het CME-statuuat is opgenomen in een advies van 19 september 1990, waarin de volgende zes essentiële verlangens worden uitgesproken:

2.1.1. Invoering van een facultatief en subsidiair specifiek rechtsinstrument i.v.m. de lacunes of beperkingen van het Europees economisch samenwerkingsverband (EESV) en de Europese vennootschap (SE). Dit instrument moet ook toegesneden zijn op de specifieke kenmerken van de ondernemingen in deze sector.

2.1.2. Uitwerking van financieringstechnieken waarmee het eigen kapitaal kan worden versterkt of uitgebreid.

2.1.3. Inachtneming van het beginsel „één man één stem”, dat voor rechtspersonen aanpasbaar moet zijn.

2.1.4. Overgang van activa bij ontbinding naar een instelling die een soortgelijk doel nastreeft.

2.1.5. Toegankelijkheid van het statuut voor natuurlijke en voor rechtspersonen.

2.1.6. Mogelijkheid tot oprichting van dit soort Europese vennootschap door fusie, vorming van dochterondernemingen, omvorming van een nationale onderneming, dan wel ex nihilo.

## 3. Wijze waarop in het voorstel aan deze verlangens is tegemoetgekomen

3.1. Aan deze wens wordt in algemene zin tegemoetgekomen door de ontwerp-verordening, en in het bijzonder door diverse consideransen die aan het eigenlijke statuut voorafgaan.

3.2. De financiering van de Europese Onderlinge Maatschappij wordt behandeld in artikel 44, waarin wordt bepaald dat de CME onder dezelfde voorwaarden als de bij haar oprichting betrokken rechtspersonen uit de Staat waar de CME haar zetel heeft, toegang heeft tot alle financieringsmiddelen.

3.2.1. Het Comité is van mening dat die bepaling tot concurrentievalsing zou kunnen leiden tussen CME's die in verschillende Lid-Staten zijn gevestigd.

3.2.2. De ideale, maar misschien niet te verwezenlijken situatie in een dergelijke Gemeenschapscontext zou zijn, dat elke Europese Onderlinge Maatschappij, waar haar zetel ook moge zijn gevestigd, kan beschikken over de financieringsmogelijkheden die door een van de nationale wetgevingen worden gegeven.

3.2.3. Uiteraard is het Comité zich bewust van de praktische moeilijkheden die aan dit voorstel zijn verbonden en van het risico van scheefftrekking van de concurrentie tussen enerzijds Europese en anderzijds nationale Onderlinge Maatschappijen. Men dient echter te bedenken dat dit statuut onder meer ten doel heeft, de Europese Onderlinge Maatschappijen in staat te stellen op voet van gelijkheid met kapitaalvennootschappen grensoverschrijdende activiteiten te ontplooiën. Mocht de hierboven voorgestelde oplossing echter niet werkbaar blijken, zou de CME op zijn minst toegang moeten kunnen krijgen tot zowel de financieringsmogelijkheden die worden geboden door de nationale wetgeving van het land waar zij haar zetel heeft, als tot de financiële instrumenten overeenkomstig de nationale wetgevingen van de landen waar zij vestigingen heeft.

3.2.4. Het Comité roept de Commissie op, verder te zoeken naar een Europese oplossing voor de financiering, waarbij zij dient te bedenken dat het voor onderlinge maatschappijen zeer moeilijk is hun eigen middelen uit te breiden.

3.3. In artikel 20 wordt bepaald dat aan elk lid van een CME één stem wordt toegekend. Het Comité stelt voor, aan dit artikel een bepaling toe te voegen waardoor voor leden die rechtspersonen zijn, meervoudig stemrecht wordt ingevoerd. Het aantal toe te kennen stemmen zou bijvoorbeeld worden berekend naar rato van hun eigen ledental. Om te voorkomen dat één lid de absolute meerderheid heeft, zou statutair een bovengrens moeten worden vastgesteld.

3.4. Volgens artikel 52 wordt bij verdeling van de activa het batig saldo hetzij aan CME's, hetzij aan onderlinge maatschappijen of daarmee gelijkgestelde lichamen toegewezen, tenzij de statuten een andere regeling voorschrijven.

3.4.1. In de toelichting wordt voor die uitzondering het argument aangevoerd dat rekening dient te worden gehouden met bepaalde nationale wetgevingen waarin het principe van de belangeloze overgang van activa niet bekend is. Als dit inderdaad de reden is, zou moeten worden bepaald dat het batig saldo zal worden verdeeld volgens het principe van belangeloze overgang, en bij CME's in Lid-Staten waar van een ander principe wordt uitgegaan, volgens de in die Lid-Staat ter zake geldende regeling. Deze formulering heeft het voordeel dat de statutaire uitzondering niet geldt voor landen waar belangeloze overgang gebruikelijk is en evenmin voor landen waar zulks niet in de wetgeving ter zake is geregeld.

3.5. Het mag verrassend heten dat in artikel 2 van de ontwerp-verordening niet de mogelijkheid van oprichting door natuurlijke personen voorkomt. De CME wordt immers gedefinieerd als een vereniging van personen (toelichting: I en zevende considerans).

Er zijn trouwens nog meer argumenten aan te voeren om ook deze oprichtingsmogelijkheid toe te laten:



3.5.1. Ten eerste heeft het Economisch en Sociaal Comité er in zijn advies van 19 september 1990 (paragraaf 3.3 e.v.) op gewezen dat de Europese NV (SE) voor de drie types van ondernemingen in de sector „sociale economie” niet geschikt is als rechtsinstrument voor grensoverschrijdende samenwerking. Een van de oorzaken daarvan is dat de SE niet open staat voor natuurlijke personen, zodat dezen zich niet op Gemeenschapsniveau kunnen organiseren. Dit is vooral in grensgebieden van belang. Met het oog daarop heeft het Comité er destijds op aangedrongen, dat coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en verenigingen statutair zowel voor natuurlijke als voor rechtspersonen openstaan.

3.5.2. Ten tweede heeft Europees Commissaris Cardoso e Cunha, die bevoegd is voor „sociale economie”, in zijn mededeling aan de Commissie van september 1991 verklaard dat de opzet weliswaar is, het coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en verenigingen gemakkelijker te maken van de voordelen van de interne markt te profiteren, maar nog verder gaat: het doel is ook, bij te dragen tot de verwezenlijking van het Europa van de burger, door natuurlijke personen in staat te stellen coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en verenigingen met Europees statuut op te richten.

3.5.3. Ten derde zouden natuurlijke personen geen CME kunnen oprichten, terwijl de statuten van de Europese Vereniging (artikel 3) natuurlijke personen wel de mogelijkheid bieden een CME op te richten als zich daartoe 21 natuurlijke personen verenigen die onderdaan zijn van twee Lid-Staten, en (volgens de interpretatie van de Commissie), de Europese Coöperatieve Vennootschap na haar oprichting wel natuurlijke personen als leden kan toelaten. Het is wenselijk dat de drie types van ondernemingen in de sector „sociale economie” op dezelfde wijze worden behandeld, en wel uitgaande van het statuut dat de meeste voordelen biedt: dat van de Europese Vereniging.

Wegens het onderscheid tussen onderlinge verzekeringsmaatschappijen en sociale-verzekeringsfondsen, stelt het Comité m.b.t. het opnemen van natuurlijke personen een „twee-snelhedenregeling” voor:

- bij onderlinge verzekeringsmaatschappijen (bijlage 1) zouden natuurlijke personen als stichtende leden moeten worden toegelaten zodra het statuut van kracht wordt,
- bij sociale-verzekeringsfondsen (bijlage 2) zou na het verstrijken van een termijn van vijf jaar na de inwerkingtreding van het statuut opnieuw moeten worden bekeken of het raadzaam is natuurlijke personen als oprichters toe te laten.

3.6. Het Comité zou om te beginnen graag in artikel 2 de mogelijkheid opgenomen willen zien dat een CME ex nihilo door natuurlijke personen wordt opgericht, waarbij met het in de vorige paragraaf gemaakte onderscheid rekening moet worden gehouden.

#### 4. Voorgestelde wijzigingen in de overige bepalingen van de ontwerp-verordening

##### 4.1. Artikel 1.2, tweede gedachtenstreepte

In dit artikel wordt de mogelijkheid geboden in de statuten een uitzondering te maken op het beginsel dat bestuurders die geen werknemers van de CME zijn, geen vergoeding wordt toegekend. Deze uitzondering druist volkomen tegen de grondbeginselen van de „sociale economie” in. Het Comité stelt voor alle vormen van directe vergoeding uit te sluiten, maar de terugbetaling van door bestuurders gemaakte onkosten (reiskosten, verblijfkosten...) toe te staan.

##### 4.2. Artikel 2.2, eerste alinea

Met betrekking tot de mogelijkheid tot omzetting zou het Comité van de Commissie graag een duidelijke definitie krijgen van wat onder „daadwerkelijk in verscheidene Lid-Staten een reële activiteit uitoefent” wordt verstaan.

##### 4.3. Artikel 7.4, tweede gedachtenstreepte

Het Comité stelt voor, hier behalve kredietverlening en verzekeringsbedrijf ook herverzekering te vermelden.

##### 4.4. Bijlagen

4.4.1. In de bijlagen dienen volgens het Comité twee Duitse vormen van onderlinge maatschappij te worden opgenomen:

- „gesetzliche Krankenkassen” in de zin van het *Sozialgesetzbuch* (SGBV),
- „gewerbliche Berufsgenossenschaften” in de zin van artikelen 545 en 762 van de *Reichsversicherungsordnung* (RVO).

4.4.2. Voor Spanje dienen in bijlage 1 ook te worden opgenomen:

- *Mutuas de Accidentes de Trabajo, reguladas por la Ley de Seguros Privados, de 2 de agosto de 1989.*

II. Het Comité stemt in met het richtlijnvoorstel tot aanvulling van het statuut van de Europese onderlinge maatschappij m.b.t. de rol van de werknemers. Het wenst daarover de volgende opmerkingen te maken:

1. Het Comité constateert tot zijn tevredenheid dat de Commissie, ter completering van het statuut van de Europese onderlinge maatschappij, ook de nodige aandacht besteedt aan de rol van de werknemers.

In de richtlijn worden de nationale wetgevingen inzake medezeggenschap, voorlichting en raadpleging van de werknemers gecoördineerd. De richtlijn vormt hiermee een onmisbare aanvulling op het statuut van de Europese onderlinge maatschappij.

1.1. Deze richtlijn is een belangrijk onderdeel voor een beleid dat tot doel heeft de economische en sociale samenhang van de Gemeenschap te versterken.

1.2. De opzet van deze richtlijn is, ervoor te zorgen dat voor werknemers een voorlichtings- en raadplegingsprocedure wordt ingevoerd en dat zij kunnen meewerken aan de ondernemingsplanning van de Europese onderlinge maatschappij.

1.3. Het Comité acht het van het allergrootste belang dat verordening en richtlijn gelijktijdig van kracht worden.

2. In zijn adviezen over het statuut van de Europese vennootschap heeft het Comité reeds herhaaldelijk zijn principiële instemming betuigd met inspraak van werknemers en beklemtoond dat deze een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van een democratische samenleving en een Europa van de burger.

2.1. In dit verband stelt het Comité eens te meer vast dat werknemers de mogelijkheid moeten krijgen hun belangen binnen de onderneming gezamenlijk te laten vertegenwoordigen en aan de totstandkoming van bepaalde besluiten mee te werken, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de verantwoordelijkheid van de directie en een efficiënte bedrijfsvoering. Het Comité heeft

deze visie in zijn adviezen van 25 oktober 1972, 29 mei 1974 en 28 maart 1989 over de SE reeds benadrukt.

2.2. Wegens de onderlinge politieke, maatschappelijke, historisch en ideologisch bepaalde verschillen tussen de Lid-Staten, heeft de participatie van werknemers zich niet helemaal volgens hetzelfde patroon ontwikkeld en heeft zij niet in alle Lid-Staten hetzelfde niveau bereikt.

3. Het Comité is van mening dat ook t.a.v. de Europese onderlinge maatschappij op dit gebied — zoals overigens op tal van andere gebieden — voorlopig geen uniforme regeling kan worden bereikt.

3.1. In het licht daarvan kan worden ingestemd met de door de Commissie voorgestelde oplossing, een flexibel inspraakstelsel aan te bieden, waarbij wordt gerefereerd aan wat in de Lid-Staten op dit gebied reeds is geregeld.

3.2. Het Comité vindt echter dat het in de Lid-Staten reeds bereikte niveau van inspraak en medezeggenschap in geen geval in het gedrang mag komen of worden verlaagd.

3.3. De door de Commissie voorgestelde medezeggenschapsmodellen zouden bijgevolg inhoudelijk gelijkwaardig moeten worden gemaakt.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

#### BIJLAGE

##### bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

Het volgende wijzigingsvoorstel is tijdens de beraadslagingen verworpen: ten minste één vierde van de leden hebben ervoor gestemd:

##### Deel II, paragraaf 1

Na de eerste zin het volgende toe te voegen:

„Uitgaande van het subsidiariteitsbeginsel vindt het echter dat dit een kwestie van onderling overleg tussen werkgevers en werknemers van iedere organisatie afzonderlijk zou moeten zijn.”

*Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 20, stemmen tegen: 65, onthoudingen: 9.

---

**Advies over:**

- het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende het statuut van de Europese vereniging, en
- het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot aanvulling van het statuut van de Europese vereniging met betrekking tot de rol van de werknemers <sup>(1)</sup>

(92/C 223/16)

De Raad heeft op 26 maart 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 54 en 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over de voornoemde voorstellen.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Ramaekers, co-rapporteur de heer Panero Florez.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens de 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met meerderheid van stemmen (11 stemmen tegen, 16 onthoudingen) is goedgekeurd.

- I. Het Comité stemt met de ontwerp-verordening betreffende het statuut van de Europese vereniging in, maar tekent hierbij het volgende aan:

**1. Inleiding**

1.1. De Commissie heeft in 1990 erkend dat verenigingen in de Gemeenschap twee uiterst belangrijke functies vervullen, nl. het ontplooiën van economische activiteiten en het bevorderen van het algemeen belang en van sectoractiviteiten in het Europa van de burgers.

1.2. Het Economisch en Sociaal Comité heeft in zijn op 19 september 1990 uitgebrachte advies over de mededeling van de Commissie aan de Raad „De ondernemingen van de sociale economie en de verwezenlijking van de Europese markt zonder grenzen” positief op dit initiatief van de Commissie gereageerd.

1.2.1. Dit advies — waarvan de hoofdlijnen hierna in herinnering worden gebracht — vormt een waardevol richtsnoer, omdat hierover een zeer brede consensus bestond; het advies werd namelijk zonder stemmen tegen, bij drie onthoudingen, goedgekeurd.

1.2.2. Een van de wensen van het Comité die specifiek op verenigingen betrekking heeft en waarop speciaal dient te worden gewezen, is dat er één rechtsstatuut van de Gemeenschap voor alle Europese verenigingen dient te worden ontworpen, zodat voor het gehele verenigingswezen dezelfde voorwaarden gelden.

1.2.3. Het Comité vindt het een goede zaak dat de Commissie, te oordelen naar de ontwerp-verordening, goed heeft gekeken naar de verlangens die het in zijn advies van 19 september 1990 had opgetekend.

1.3. In het navolgende is geheel in de lijn van bovengenoemd advies een aantal wijzigingsvoorstellen opge-

nomen waarmee uitsluitend wordt beoogd, de harmonische ontwikkeling en het functioneren van het verenigingswezen in de Gemeenschap te bevorderen.

1.4. Het Comité hoopt hiermee een bijdrage te leveren tot het uitwerken van een instrument dat van centrale betekenis is voor de concretisering van het recht van vereniging als fundamentele vrijheid en uitingsvorm van het burgerschap van de Europese Unie.

1.5. Het Comité acht het van het grootste belang dat de drie ontwerp-verordeningen betreffende de statuten van de Europese vereniging, de Europese onderlinge maatschappij en de Europese coöperatieve vennootschap gelijktijdig worden behandeld en vastgesteld.

1.6. Het Comité dringt aan op handhaving van een zijns inziens essentieel beginsel, nl. van de zgn. „passerelles”. Dit houdt in dat elk van deze drie Europese rechtsvormen door een nationale vereniging, onderlinge waarborgmaatschappij of coöperatie kan worden opgericht.

1.7. Aangezien de in de verordeningen te regelen materie evolueert, dienen hierin volgens het Comité soepele herzieningsmogelijkheden te worden ingebouwd, zodat b.v. de volledige opsommingen in de bijlagen kunnen worden bijgewerkt.

1.8. Aangezien in de ontwerp-verordening op tal van punten naar nationale wetgeving wordt verwezen, zou het volgens het Comité een goede zaak zijn als de Commissie haar vergelijkende analyse van deze nationale wetgevingen voortzet.

**2. In het ESC-advies van 19 september 1990 uitgesproken essentiële verlangens**

2.1. Eigen problematiek van verenigingen: ontwerpen van één Gemeenschapsstatuut voor alle Europese verenigingen.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 99 van 21. 4. 1992, blz. 1-14.

2.2. Invoering van een facultatief en subsidiair specifiek rechtsinstrument i.v.m. de lacunes of beperkingen van het EESV en de SE. Dit instrument moet ook toegesneden zijn op de specifieke kenmerken van de ondernemingen in deze sector.

2.3. Uitwerking van financieringstechnieken waarmee het eigen kapitaal kan worden versterkt of uitgebreid.

2.4. Inachtneming van het beginsel „één man één stem”, dat voor rechtspersonen aanpasbaar moet zijn.

2.5. Overgang van activa bij ontbinding naar een instelling die een soortgelijk doel nastreeft.

2.6. Toegankelijkheid van het statuut voor natuurlijke en voor rechtspersonen.

2.7. Mogelijkheid tot oprichting van dit soort Europese vennootschap door fusie, vorming van dochterondernemingen, omzetting van een nationale onderneming, dan wel ex nihilo.

### 3. Wijze waarop in het voorstel aan deze verlangens is tegemoetgekomen

3.1. Het Comité stelt vast dat het streven van het verenigingswezen naar erkenning en naar de mogelijkheid via één enkel statuut in de hele Gemeenschap activiteiten te ontplooiën, is gehonoreerd in artikel 1 (van het statuut en van de toelichting), maar vooral in de vijfde en de zevende considerans voorafgaand aan de eigenlijke ontwerp-verordening.

3.2. Het stemt het Comité tot tevredenheid dat in de elfde en de twaalfde considerans wordt erkend dat de Europese vennootschap (SE) en het Europees economisch samenwerkingsverband (EESV) voor verenigingen en stichtingen, wegens de specifieke kenmerken hiervan, ongeschikt zijn als instrumenten voor grensoverschrijdende samenwerking.

3.2.1. Uitgaande van deze constatering heeft de Commissie de onderhavige ontwerp-verordening opgesteld, die een belangrijke grondslag vormt voor de uitoefening van een van de grondrechten van de Europese burger, het recht van vereniging. De Commissie verdient hiervoor dan ook alle lof.

3.3. In artikel 41 wordt bepaald dat de Europese vereniging (EA) toegang dient te hebben tot alle financieringsmiddelen, onder de gunstigste voorwaarden die gelden voor de bij de oprichting van de EA betrokken lichamen in de Staat waar deze haar zetel heeft.

3.3.1. Deze formulering geeft aanleiding tot twee opmerkingen:

— het Comité acht het gewenst dat in artikel 41 naast de oprichtende lichamen ook natuurlijke personen worden vermeld: beiden kunnen immers een EA oprichten,

— bovendien lijkt het criterium „Staat waar de EA haar zetel heeft” het Comité bezwaarlijk, omdat dit aanleiding kan geven tot ongelijke behandeling van verenigingen wanneer deze hun zetel in verschillende Lid-Staten hebben.

3.3.2. De vanuit Gemeenschapsoogpunt meest gewenste theoretische oplossing zou zijn, dat de EA gebruik kan maken van alle financieringsmogelijkheden die krachtens de diverse nationale wetgevingen voor alle in de bijlage genoemde rechtspersonen open staan. Het Comité is zich er echter van bewust dat de toepassing van een dergelijk systeem waarschijnlijk op talrijke praktische moeilijkheden zou stuiten en overigens de concurrentie tussen Europese en nationale verenigingen zou vervalsen.

3.3.3. Het doel van een Europees statuut is echter juist de nationale grenzen te overwinnen en een echt Europese vereniging in het leven te roepen, waarvoor de vraag in welk land haar zetel feitelijk is gevestigd, van even weinig belang is als voor een nationale vereniging de vraag, in welke stad binnen de landsgrenzen haar hoofdbestuur zetelt.

3.3.4. Het Comité kan zich wel een methode voorstellen om elke vorm van concurrentievervalsing te kunnen voorkomen, zowel tussen Europese verenigingen onderling als tussen Europese en nationale verenigingen: er zou kunnen worden gerefereerd aan het recht van het land waar een activiteit wordt uitgeoefend.

3.3.5. Uiteraard ziet het Comité in dat deze aanpak niet geheel vrij van nadelen is: ten eerste kan het wel eens moeilijk zijn precies uit te maken waar de activiteit wordt uitgeoefend, en ten tweede zouden de financieringsmogelijkheden die de EA ter beschikking staan, variëren met het land waar zij haar activiteit uitoefent.

3.3.6. Tot besluit van deze korte beschouwingen betreffende de diverse mogelijke benaderingen, die alle zowel voor- als nadelen hebben, kan het Comité niet anders dan aanbevelen voor de „meest Europese” oplossing te kiezen, d.w.z. die welke verenigingen het meest bruikbare rechtsinstrument voor grensoverschrijdende activiteiten biedt.

3.3.7. Daarnaast vraagt het Comité zich af of de in artikel 41 bedoelde financieringsmiddelen zowel subsidies omvatten als de mogelijkheid voor een EA om op de vrijgevigheid van de bevolking een beroep te doen.

3.3.8. Mocht dit niet zo zijn, dan zou het Comité gaarne zien dat de Commissie deze financieringsbronnen alsnog in de bepaling opneemt.

3.3.9. Tot slot acht het Comité het wenselijk dat in de verordening de bepaling wordt opgenomen dat de EA in optimale omstandigheden van de verschillende Europese instrumenten en financieringsmogelijkheden gebruik kan maken.

3.4. Volgens artikel 17 zou elk verenigingslid over één stem beschikken. Het zou volgens het Comité nuttig zijn in dit artikel in de mogelijkheid van een gewogen

stemrecht (met een bovengrens) te voorzien om rekening te houden met het feit dat een EA uit natuurlijke en uit rechtspersonen kan bestaan en dat deze laatsten heterogeen van aard kunnen zijn.

3.4.1. Het Comité stelt voor, hiertoe aan artikel 17 een zin met de volgende strekking toe te voegen:

„Elk lid van de EA heeft recht op één stem, met dien verstande dat de statuten in een begreemd meervoudig stemrecht kunnen voorzien.”

3.5. In artikel 44.3 wordt voorgeschreven dat de verdeling van het batig saldo geschiedt volgens de bepalingen in de statuten daarover. Wanneer de statuten geen regeling voorschrijven, dienen de wetten van de staat waar de EA haar zetel heeft, te worden toegepast.

3.5.1. Volgens het Comité staat een dergelijke visie op de overgang van activa volledig haaks op een van de grondbeginselen van de „sociale economie”, nl. de belangeloze overgang. De verordening betreffende het statuut van de EA zou van dit beginsel moeten uitgaan, ook al geven bepaalde nationale wetgevingen andere of tegengestelde oplossingen.

3.5.2. Het Comité stelt voor, artikel 44.3 als volgt te doen luiden:

„Na voldoening van de schuldeisers wordt het batig saldo toegewezen aan hetzij andere EA's, hetzij een of meer organisaties die een soortgelijk doel nastreven.”

3.6. Het is volgens het Comité een goede zaak dat krachtens dit statuut ook natuurlijke personen een EA kunnen oprichten (wat momenteel bij de Europese coöperatieve vennootschap en de Europese onderlinge maatschappij niet het geval is); daarin komt de Commissie dus tegemoet aan de door het Comité in zijn advies van september 1990 uitgesproken wens.

3.6.1. Het Comité acht evenwel een minimumaantal van 21 natuurlijke personen te hoog, ook al omdat dit getal in slechts één nationale wetgeving is voorgeschreven. Een EA zou zijns inziens moeten kunnen worden opgericht zodra zeven natuurlijke personen zijn bijeengebracht.

3.6.2. Ingeval een EA door twee rechtspersonen wordt opgericht, zou het volgens het Comité de theoretisch beste oplossing zijn dat de EA door welke rechtsfiguur dan ook kan worden opgericht. De rechtsvorm van de EA is immers niet bepalend voor die van haar leden.

3.6.3. Mocht dit voorstel niet kunnen worden aangenomen, dan zouden zijns inziens op zijn minst niet alleen alle verenigingsvormen, maar ook coöperaties en onderlinge maatschappijen als lid van een EA moeten kunnen worden toegelaten. Deze formule zou de drie ondernemingsvormen dichter tot elkaar brengen en de samenwerking hiertussen ten goede komen.

3.7. In artikel 3 wordt bepaald dat een EA hetzij rechtstreeks door natuurlijke of rechtspersonen, hetzij

door omzetting van een vereniging naar nationaal recht wordt opgericht. Het Comité betreurt dat de ontwerp-verordening in dit laatste geval een „systeem van voorafgaande machtiging” schijnt in te stellen. Een vereniging naar nationaal recht die zich in een EA wil omzetten, moet namelijk aantonen „dat zij daadwerkelijk in verscheidene Lid-Statens een reële activiteit uitoefent”.

3.7.1. Het Comité vraagt zich af waarom deze eis wordt gesteld bij omzetting van een nationale vereniging, terwijl bij de andere gevallen van oprichting van een EA geen enkele vergelijkbare eis wordt geformuleerd.

3.7.2. Het Comité denkt dat met een dergelijke procedure het paard juist achter de wagen wordt gespannen. Dat nationale verenigingen de mogelijkheid wordt geboden om voor het Europese statuut te kiezen, was toch juist om in de toekomst over de grenzen heen te kunnen werken?

#### 4. Wijzigingsvoorstellen m.b.t. enkele bepalingen van de ontwerp-verordening

##### *Artikel 1.1 (eerste alinea)*

4.1. Het Comité vestigt de aandacht van de Commissie op de woorden „algemeen belang”, die in de Lid-Statens op zeer uiteenlopende omstandigheden kunnen slaan. Hierop dient in de vertalingen te worden gelet.

##### *Artikel 2*

4.2. Zoals het Comité al met betrekking tot artikel 3 heeft opgemerkt, zou het gevaarlijk zijn, een systeem met voorafgaande verplichtingen in te voeren; in het geval van artikel 2.2 zijn de aan de rechtspersoonlijkheid verbonden rechten slechts feitelijk gegeven indien zij voor de verwezenlijking van het doel van de EA noodzakelijk zijn.

4.2.1. Deze voorwaarde moet ook al verdwijnen om een gelijke behandeling van Europese verenigingen te garanderen, ongeacht het gekozen vestigingsland.

4.2.2. Aangezien in de ontwerp-verordening zo vaak naar de nationale rechtssystemen wordt verwezen, is het van belang dat artikel 2 alle EA's op het gehele grondgebied van de Gemeenschap de mogelijkheid biedt, van dezelfde rechten gebruik te maken.

4.2.3. De beperkende voorwaarde dient dus uit artikel 2.2 te worden gelicht; dit artikel wijkt immers af van artikel 6.3.

##### *Artikel 3*

4.3. Volgens het Comité zou in artikel 3.1, tweede gedachtenstreepte, eerste regel „en” door „of” moeten

worden vervangen, zodat ingezetenen van verschillende Lid-Staten, doch in het bezit van dezelfde nationaliteit, van het EA-statuut gebruik kunnen maken.

#### Artikel 6

4.4. Voor het Comité is het zaak dat voor gelijke behandeling van Europese en nationale verenigingen wordt gezorgd. Daarom moet het risico worden tegengegaan dat een EA met activiteiten in verscheidene landen over meer rechten en een grotere rechtsbevoegdheid zou beschikken dan in die landen gevestigde verenigingen naar nationaal recht.

4.4.1. Het zou bijgevolg gewenst kunnen zijn, artikel 2.2 van het Verdrag van de Raad van Europa over erkenning van de rechtspersoonlijkheid van NGO's over te nemen. Dit artikel luidt als volgt:

„Zijn evenwel van toepassing (indien hiermee een wezenlijk openbaar belang gediend is) de beperkingen of bijzondere procedures die voor de uitoefening van de uit de rechtsbevoegdheid voortvloeiende rechten zijn uitgevaardigd door de Staat waar de EA haar activiteit uitoefent en overeenkomsten sluit of betrekkingen aanknoopt met derden.”

4.4.2. Deze passage zou kunnen worden toegevoegd aan artikel 6.3 van de ontwerp-verordening met de opmerking dat deze bepalingen van toepassing zijn met uitzondering van de in artikel 2.2 opgenomen beperking.

#### Artikel 15

4.5. Het Comité vraagt zich af of de persoon die een lid van de EA vertegenwoordigt, zelf lid van de EA dient te zijn.

#### Artikel 23

4.6. Volgens het Comité is de in artikel 23.1 voorgescreven minimumfrequentie van de vergaderingen van het bestuursorgaan (Om de drie maanden) wellicht te veel van het goede en zou het zinvol zijn, deze tot zes maanden terug te brengen.

#### Artikel 31.2

4.7. Het Comité verzoekt de Commissie dit artikel anders te formuleren, zodat ook de „Charities” in het Verenigd Koninkrijk voor het EA-statuut in aanmerking komen.

In ieder geval zou het tweede lid van artikel 31 als volgt moeten luiden:

„Alle leden van het bestuursorgaan dienen hun functies te vervullen in het belang van de EA, met inachtneming van de belangen van de leden en de werknemers en meer in het bijzonder van de begunstigten.”

II. Het Comité stemt in met het richtlijnvoorstel tot aanvulling van het statuut van de Europese vereniging m.b.t. de rol van de werknemers. Het wenst daarover de volgende opmerkingen te maken:

1. Het Comité constateert tot zijn tevredenheid dat de Commissie, ter completering van het statuut van de Europese vereniging, ook de nodige aandacht besteedt aan de rol van de werknemers.

In de richtlijn worden de nationale wetgevingen inzake medezeggenschap, voorlichting en raadpleging van de werknemers gecoördineerd. De richtlijn vormt hiermee een onmisbare aanvulling op het statuut van de Europese vereniging.

1.1. Dit richtlijnvoorstel is een belangrijk onderdeel voor een beleid dat tot doel heeft de economische en sociale samenhang van de Gemeenschap te versterken.

1.2. De opzet van deze richtlijn is, ervoor te zorgen dat voor werknemers een voorlichtings- en raadplegingsprocedure wordt ingevoerd en dat zij kunnen meewerken aan de ondernemingsplanning van de Europese vereniging.

1.3. Het Comité acht het van het allergrootste belang dat verordening en richtlijn gelijktijdig van kracht worden.

2. In zijn adviezen over het statuut van de Europese vennootschap heeft het Comité reeds herhaaldelijk zijn principiële instemming betuigd met inspraak van werknemers en beklemtoond dat deze een belangrijke voorwaarde is voor de ontwikkeling van een democratische samenleving en een Europa van de burger.

2.1. In dit verband stelt het Comité eens te meer vast dat werknemers de mogelijkheid moeten krijgen hun belangen binnen de onderneming gezamenlijk te laten vertegenwoordigen en aan de totstandkoming van bepaalde besluiten mee te werken, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de verantwoordelijkheid van de directie en een efficiënte bedrijfsvoering. Het Comité heeft deze visie in zijn adviezen van 25 oktober 1972, 29 mei 1974 en 28 maart 1989 over de SE reeds benadrukt.

2.2. Wegens de onderlinge politieke, maatschappelijke, historisch en ideologisch bepaalde verschillen tussen de Lid-Staten, heeft de participatie van werknemers zich niet helemaal volgens hetzelfde patroon ontwikkeld en heeft zij niet in alle Lid-Staten hetzelfde niveau bereikt.

3. Het Comité is van mening dat ook t.a.v. de Europese vereniging op dit gebied — zoals overigens op tal van andere gebieden — voorlopig geen uniforme regeling kan worden bereikt.

3.1. In het licht daarvan kan worden ingestemd met de door de Commissie voorgestelde oplossing, een flexi-

bel inspraakstelsel aan te bieden, waarbij wordt gerefereerd aan wat in de Lid-Staten op dit gebied reeds is geregeld.

3.2. De door de Commissie voorgestelde medezeggenschapsmodellen zouden bijgevolg inhoudelijk gelijkwaardig moeten worden gemaakt.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

#### BIJLAGE

##### bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

De onderstaande wijzigingsvoorstellen (ten minste één kwart van de leden heeft hiervoor gestemd) zijn tijdens de beraadslagingen verworpen:

##### **Blz. 2**

Een nieuwe paragraaf 1.2.4 toevoegen:

„Wel is het Comité van mening dat het statuut te zeer is geïnspireerd op de voorstellen inzake de Europese naamloze vennootschap. Daar de vereniging in tegenstelling tot de naamloze vennootschap uitsluitend doelstellingen in de ideële sfeer en in het vlak van het algemeen belang heeft, zou het statuut van vereniging ter wille van de flexibiliteit kunnen worden vereenvoudigd. Dit heeft vooral betrekking op de uitvoerige voorschriften m.b.t. de organen, die ten dele in de in artikel 28 genoemde huishoudelijke reglementen kunnen worden geregeld.”

##### *Motivering*

Het door de Commissie voorgestelde statuut voor de Europese vereniging is grotendeels als het statuut van een grote industriële onderneming te lezen. Voor de normale behoeften van een vereniging zijn de voorgestelde bepalingen veel te uitgebreid en te bureaucratisch en wordt volledig voorbijgegaan aan het in het verenigingsrecht gehuldigde principe van autonomie ten aanzien van de statuten. In de meeste nationale wetgevingen inzake verenigingen kunnen de wetgevers het met veel minder voorschriften doen. Zoals de regeling nu voorligt, zou van de geplande rechtsvorm nauwelijks gebruik worden gemaakt.

##### *Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 28, stemmen tegen: 58, onthoudingen: 9.

##### **Deel II, paragraaf 1**

Na de eerste zin het volgende toevoegen:

„Uitgaande van het subsidiariteitsbeginsel vindt het echter dat dit een kwestie van onderling overleg tussen werkgevers en werknemers van iedere organisatie afzonderlijk zou moeten zijn.”

##### *Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 27, stemmen tegen: 53, onthoudingen: 11.

---

## Advies over het advies van de Commissie inzake een billijke beloning

(92/C 223/17)

De Commissie heeft op 19 december 1991 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 118 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het advies van de Commissie inzake een billijke beloning.

De Afdeling voor sociale aangelegenheden, gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 15 mei goedgekeurd. Rapporteur was mevrouw Cassina.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met grote meerderheid van stemmen (twee stemmen tegen, bij 17 onthoudingen) is goedgekeurd.

### 1. Inleiding

1.1. In Titel I.5 van het Gemeenschapshandvest van de sociale grondrechten van de werkenden is vastgelegd: „Elke arbeid dient rechtvaardig te worden beloond”.

1.2. In haar Sociaal Actieprogramma tot uitvoering van het Gemeenschapshandvest (punt 2 Werkgelegenheid en bezoldiging; A. Inleiding) stelt de Commissie dat „... inzake tewerkstelling en bezoldiging de verantwoordelijkheden en dus ook de initiatieven in hoofdzaak onder de Lid-Staten en de sociale partners vallen, volgens de nationale gebruiken van wetgevende of contractuele aard”.

1.2.1. In een daarop volgende paragraaf valt te lezen: „De Commissie is evenwel van mening dat in een Gemeenschap van twaalf industrielanden voor allen een billijke beloning gewaarborgd dient te zijn” en dat zij het „haar taak acht in nauwe voeling met de Lid-Staten” een advies te laten uitgaan.

1.3. In het onderhavige advies van de Commissie<sup>(1)</sup> worden de Lid-Staten ertoe aangespoord om bij hun streven om een billijke beloning te waarborgen, uit te gaan van de volgende vier beginselen:

- het streven naar een billijke beloning moet worden gezien als een onderdeel van het proces ter verwezenlijking van de communautaire basisdoelstellingen (versterking van de sociaal-economische samenhang en bevordering van een harmonische ontwikkeling in de context van een toenemende integratie van de Europese economie),
- er moet een hoge mate van produktiviteit worden bereikt en hooggekwalificeerde werkgelegenheid worden geschapen, vooral door voortdurend op passende wijze in menselijk potentieel te investeren,
- aan discriminerende loonpraktijken moet een einde worden gemaakt,
- de houding tegenover traditioneel slecht betaalde groepen moet worden herzien.

1.3.1. Bij de acties die de Lid-Staten dienen te ondernemen, noemt de Commissie onder meer

- de verbetering van de doorzichtigheid van de arbeidsmarkt wat de loonstructuren betreft,
- het waarborgen van het recht op een billijke beloning door middel van contractuele arbeidsovereenkomsten en/of wettelijke regelingen.

1.3.2. Daarnaast ziet de Commissie het als haar taak om ervoor te zorgen dat het verzamelen en verspreiden van gegevens over de loonstructuren in de Gemeenschap beter wordt georganiseerd. Bovendien zal zij (uiterlijk drie jaar na de goedkeuring van dit advies en vervolgens om de twee jaar), een verslag opstellen over de bereikte resultaten.

### 2. Algemene opmerkingen

2.1. Onder voorbehoud van de hierna volgende op- en aanmerkingen juicht het Comité dit initiatief van de Commissie toe. Door dit advies wordt immers een breed debat op gang gebracht over het voor de sociale dimensie van de Gemeenschap bij uitstek belangrijke onderwerp van de billijke beloning.

2.2. Om ervoor te zorgen dat het probleem van de convergentie van het desbetreffende beleid van de Lid-Staten de volle aandacht krijgt, acht het Comité het echter ook wenselijk dat het onderzoek op dit gebied wordt verdiept, de verzameling van statistische gegevens wordt geharmoniseerd en hiertoe door de Commissie, de Lid-Staten en de organisaties van de sociale partners (zowel in nationaal als in EG-verband) initiatieven worden ontwikkeld. Op die manier kunnen oplossingen worden gevonden die geschikt, doorzichtig en doeltreffend zijn.

2.3. Het begrip „billijke beloning” moet niet zozeer aanleiding geven tot ingewikkelde theorieën (die uiteindelijk toch niet ver genoeg gaan of onduidelijk blijven) als wel pragmatisch worden benaderd. De verwezenlijking van de doelstelling van de billijke beloning vereist voor alles dat overeenstemming wordt bereikt over de specifieke sociaal-economische, culturele en milieu-

<sup>(1)</sup> Doc. SEC(91) 2116 def.



parameters die in aanmerking moeten worden genomen en over het algemene referentiekader waarbinnen die parameters moeten worden toegepast (in het advies van de Commissie is dat kader het grondgebied van de Gemeenschap waarbinnen zich een integratieproces afspeelt dat in het teken staat van de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel).

2.3.1. De arbeidsmarkt van de Gemeenschap wordt momenteel steeds meer gekenmerkt door hoge produktiviteit, goede scholing en navenant evoluerende lonen. De Commissie spreekt in de toelichting bij haar advies de wens uit dat deze tendens ook in de toekomst wordt gestimuleerd.

2.3.1.1. Het Comité benadrukt in dit verband dat daarbij uitdrukkelijk eveneens moet worden gestreefd naar de bevordering van de werkgelegenheid door het scheppen van arbeidsplaatsen en het investeren in menselijk potentieel.

2.3.2. Het is echter ondenkbaar dat alle werknemers in de Gemeenschap op korte of middellange termijn hoge lonen kunnen gaan verdienen. De arbeidsmarkt zal nu eenmaal nog lang een groot aantal sectoren kennen met banen waarvoor weinig opleiding nodig is en die om geografische of produktiviteitsredenen als „marginaal” worden beschouwd en/of maatschappelijk laag in aanzien staan. Het Comité wijst er met klem op dat ook de werknemers in deze sectoren steeds op een billijke beloning moeten kunnen rekenen.

2.3.2.1. Wanneer op middellange en lange termijn zeer veel banen slecht betaald zouden blijven of, erger nog, wanneer dit voor steeds méér banen het geval zou worden, dan zou dit het harmonische verloop van het integratieproces allesbehalve ten goede komen. Bovendien zou een dergelijke ontwikkeling zeer schadelijk zijn voor het streven naar sociaal-economische samenhang en ten koste kunnen gaan van de efficiëntie en de concurrentiepositie van de gehele EG-economie.

2.3.2.2. Bij de behandeling van het vraagstuk van de billijke beloning zou het derhalve goed zijn van deze realiteit uit te gaan; zo kunnen dan criteria/ondergrenzen voor de laagste lonen worden vastgesteld aan de hand waarvan een proces van geleidelijke aanpassing van de lonen in opwaartse zin in gang kan worden gezet.

2.4. De Commissie geeft in dat verband voorrang aan het vraagstuk van de billijke beloning, en onderscheidt dat dus van het vraagstuk van de lage lonen. Zij benadrukt daarbij echter wel dat er een oplossing moet worden gevonden voor de laagst ingeschaalde lonen, en wel vooral wanneer deze het gevolg zou zijn van discriminatie in de wetgeving of in de praktijk, ten einde te verhinderen dat bij het door de Lid-Staten gevoerde loonbeleid van die lonen wordt uitgegaan.

2.5. Het Comité stemt met die benadering in en merkt op dat

— een beleid dat er in eerste instantie op is gericht de produktiekosten te beperken door de lage lonen te

handhaven en/of het aantal laag betaalde banen te vergroten, tijdelijk misschien wel kan leiden tot aanzwengeling van de investeringen, maar op den duur geen garantie is voor een optimale ontwikkeling van de produktiviteit en van de concurrentiepositie van de bedrijven waarin dat beleid wordt toegepast. Een dergelijk beleid werkt immers demotiverend voor de werknemers van die bedrijven in hun hoedanigheid van producenten en consumenten. Tegen die achtergrond kan niet worden uitgesloten dat het voor de ontwikkeling of het herstel van bepaalde produktiegebieden nodig blijkt om niet al te beste beloningsvoorwaarden te compenseren door aan de betrokken werknemers — via adequate contractuele afspraken — voordelen van andere aard toe te kennen (bijvoorbeeld op het gebied van opleiding en kwalificatie, arbeidszekerheid, arbeidsomstandigheden en promotiemogelijkheden),

— het optrekken van de laagste lonen voor sommige bedrijven (wegens de specifieke kenmerken daarvan of omdat deze in probleemlanden of -gebieden zijn gevestigd) een zware belasting kan vormen. De problemen die daardoor ontstaan, kunnen echter niet worden opgelost door uitzonderingen toe te staan op de voorschriften inzake gelijke behandeling of door te gedogen dat in arbeidsovereenkomsten en/of wettelijke regelingen vastgelegde garanties niet worden gerespecteerd. In plaats daarvan zouden specifieke maatregelen moeten worden genomen [dit kan in het kader van het cohesiebeleid en het beleid ter ondersteuning van het midden- en kleinbedrijf (MKB)].

2.6. Het Comité acht het echter zaak onmiddellijk te wijzen op nog een ander aspect van de billijke beloning, dat samenhangt met het beginsel van de gelijke behandeling en waarmee terdege rekening moet worden gehouden, nl. de gedachte dat voor gelijkwaardig werk een gelijke beloning moet worden gegeven. Dit beginsel is vooral belangrijk omdat het nauw verband houdt met het probleem van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, en van werknemers van de Gemeenschap en van buiten de Gemeenschap. Hetzelfde verband kan worden gelegd met het streven naar de volledige opname in de arbeidsmarkt van werknemers in slecht beschermde (gezins-)bedrijven en in de thuiswerksector (die momenteel een ongebreidelde groei kent).

2.6.1. Bij het streven naar gelijke beloning moet het criterium van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen volgens het Comité voorop komen: de feitelijke loondiscriminatie die vrouwen, ondanks de algemene erkenning van het beginsel van gelijke behandeling en de daaruit voortvloeiende wettelijke regelingen, nog steeds ondervinden, maakt het noodzakelijk dat de Lid-Staten en de sociale partners het voorbeeld blijven geven en zich voor de tenuitvoerlegging van de beginselen van gelijkheid van kansen en van een gelijke beloning voor gelijkwaardig werk blijven inspannen totdat aan dit probleem een einde is gemaakt.

2.7. De Commissie heeft als rechtsgrondslag voor haar advies artikel 118 van het Verdrag gekozen. Het

Comité stemt met die keuze in, maar vindt dat het goed zou zijn eveneens te verwijzen naar artikel 117, tweede alinea. Door de toevoeging van dat laatste artikel krijgt dit initiatief van de Commissie een stevigere basis en worden er tegelijkertijd meer perspectieven voor de toekomst geopend.

2.8. Het advies van de Commissie beantwoordt slechts gedeeltelijk aan de door haar aangekondigde doelstellingen. Het schiet vooral tekort als het erom gaat aan alle werkenden in de Gemeenschap een billijke beloning te „garanderen” (zoals in punt 2 wordt gezegd). Alhoewel het voor een bindende wetstekst wellicht nog te vroeg was geweest (die mogelijkheid wordt in het Sociaal Actieprogramma overigens ook niet genoemd), kan toch niet worden uitgesloten dat het optreden van de Gemeenschap op den duur niet moet zijn gericht op het bepalen van het loonbeleid van de Lid-Staten, maar op het vastleggen van een aantal begeleidende maatregelen en het aangeven van nuttige algemene maatstaven waardoor de convergentie tussen het loonbeleid van de Lid-Staten kan worden bevorderd.

2.9. De Commissie legt veel nadruk op de noodzaak om in de Lid-Staten een billijke beloning te garanderen, maar de door haar ter zake voorgestelde maatregelen beslaan slechts een deelgebied.

2.9.1. Het spreekt voor zich dat het in eerste instantie de taak van de sociale partners is om de lonen (en in de landen waar dit niet bij wet wordt geregeld ook de minimumlonen) te bepalen. In de praktijk voeren de Lid-Staten echter dikwijls elk een eigen loonbeleid dat, in de ene Lid-Staat met meer succes dan in de andere, wordt afgestemd op de grote lijnen van het economisch beleid.

2.9.2. Het streven naar convergentie in het kader van de Economische en Monetaire Unie brengt voor de Lid-Staten verplichtingen met zich mee wat het door hen gevoerde macro-economisch en monetair beleid betreft. Dit heeft gevolgen voor het loonbeleid van de Lid-Staten en dat zal in de toekomst steeds meer het geval zijn.

2.9.2.1. Bij het bepalen van een referentieloon mag dan ook niet alléén rekening worden gehouden met de dwingende factoren van macro-economische en -monetaire aard, zonder dat gekeken wordt naar andere aanknopingspunten, zoals de bestaande (vooral modale) loonstructuren, de rentabiliteit en de produktiviteit van de bedrijfstak en van de economie in het algemeen (en niet alleen die van de afzonderlijke betrokken bedrijven). De Commissie verzuimt hierop in haar advies te wijzen.

2.9.3. Dat verzuim is vooral ernstig omdat bij het omschrijven van het begrip „billijke beloning” rekening moet worden gehouden met het effect op het loonpeil van factoren als fiscaliteit en parafiscaliteit, inflatie en de gevolgen daarvan gemeten naar koopkrachtstandaard, rentepeil, en de kwantiteit en de kwaliteit van de sociale voorzieningen van overheid en/of overheidsdiensten.

2.10. Daar komt nog bij dat de Commissie in haar advies herhaaldelijk wijst op de rol van de sociale partners en van de cao-onderhandelingen, maar dan wel alleen in nationaal verband. In het licht van de gerechtvaardigde eis van de sociale partners om zelfstandig overeenkomsten te kunnen sluiten, had de Commissie de wens naar voren kunnen brengen dat de „sociale dialoog” op EG-niveau ontwikkeld wordt en in het kader daarvan, voortbordurend op het nieuwe verdrag, ook het bepalen van parameters voor een billijke beloning aan de orde komt. Die parameters zouden dan tijdens de nationale loononderhandelingen in aanmerking kunnen worden genomen en — vooral voor wat het referentieloon betreft — zonodig in nationale wetgeving kunnen worden vastgelegd.

2.10.1. Aangezien het Comité de sociale partners beschouwt als een van de pijlers van het subsidiariteitsbeginsel (en dit in het Verdrag betreffende de Europese Unie ook weer is benadrukt), zou het gaarne zien dat een dergelijke ontwikkeling hoe dan ook met spoed op gang wordt gebracht.

2.11. Het Comité vindt dat het initiatief om de Europese arbeidsmarkt daadwerkelijk doorzichtiger te maken en om het beheer ervan op toekomstprognoses te baseren, snel nieuw leven moet worden ingeblazen. Zo kan ervoor worden gezorgd dat de arbeidsmarkten van de Lid-Staten echt op elkaar aansluiten, hetgeen op zijn beurt dan weer de nodige gevolgen met zich meebrengt — zowel voor de lonen, als voor de werkgelegenheid en de produktiviteit.

### 3. Bijzondere opmerkingen

3.1. Het Comité zou willen dat in punt 2 van het advies van de Commissie met zoveel woorden wordt aangegeven dat een beleid dat gericht is op het waarborgen van een billijke beloning ook moet worden gevoerd als er druk wordt uitgeoefend door macro-economische factoren, met name inflatie: een dergelijk beleid vormt nl. een wezenlijk onderdeel van een politiek gericht op billijke herverdeling. Het kan daarom de convergentie van het macro-economisch beleid van de Lid-Staten bevorderen doordat het de kwalijke maatschappelijke gevolgen ervan beperkt, die onvermijdelijk weer hoge kosten vanwege noodzakelijke begeleidende maatregelen met zich mee zouden brengen.

3.2. In de eerste alinea van punt 3 zou ook iets gezegd moeten worden over geslacht en nationaliteit (bevolkingsregister).

3.2.1. De Lid-Staten zouden uitdrukkelijk moeten worden verzocht, de in de voorlaatste alinea bedoelde maatregelen gepaard te laten gaan met specifieke maatregelen om de informele economie te bestrijden.

3.2.2. Ook moet worden gewezen op de rol die de nationale arbeidsbemiddelingssystemen moeten spelen bij het vergroten van de doorzichtigheid van de Europese arbeidsmarkt.

3.3. In verband met punt 4 stelt het Comité vast dat bij de besprekingen in EG-verband niet alleen zou moeten worden gekeken naar de heersende loonpraktijken, maar ook naar de bestaande arbeidsverhoudingen en inspraakmogelijkheden voor werknemers, voorzover die met die loonpraktijken verband houden.

3.4. In punt 4 zou de Commissie zich er verder toe kunnen verbinden om de ontwikkeling van een „sociale dialoog” tussen alle betrokken sociale partners op EG-niveau te bevorderen, zodat de basiscriteria voor het bepalen van een billijke beloning kunnen worden vastgelegd (zie paragraaf 2.10 van dit advies).

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende wijziging van Richtlijn 89/392/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten betreffende machines**

(92/C 223/18)

De Raad heeft op 4 februari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Perrin-Pelletier.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 26 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## **1. Algemene opmerkingen**

1.1. Het richtlijnvoorstel houdt een tweede wijziging in van Richtlijn 89/392/EEG<sup>(1)</sup> betreffende machines. De eerste wijziging (van 20 juni 1991)<sup>(2)</sup> had tot doel, risico's in verband met mobiliteit en heffen/hijzen in de Richtlijn van 1989 op te nemen. Volgens de nieuwe wijziging worden nu essentiële veiligheidseisen t.a.v. werktuigen voor het heffen van personen vastgesteld. Bij deze gelegenheid heeft de Commissie een aantal artikelen van de richtlijn inzake machines herzien, om de sinds 1989 opgedane ervaring in de tekst te kunnen verwerken.

1.1.1. Het richtlijnvoorstel gaat uit van een hoog veiligheidsniveau. Het is zodanig opgezet dat het huidige veiligheidsniveau in de Lid-Staten niet wordt verlaagd, hetgeen in overeenstemming is met artikel 100 A, lid 3, van het Verdrag.

1.2. Rechtsgrondslag van het onderhavige richtlijnvoorstel „nieuwe aanpak” is artikel 100 A van het EEG-

Verdrag. Het voorstel heeft tot doel, de technische wettelijke voorschriften van de Lid-Staten met het oog op de voltooiing van de interne markt op basis van een hoog veiligheidsniveau op elkaar af te stemmen. Het Directoraat-Generaal Sociale Zaken van de Commissie werkt momenteel een voorstel uit tot wijziging van Richtlijn 89/655/EEG<sup>(3)</sup> van 30 november 1989 betreffende het gebruik van arbeidsmiddelen (gebaseerd op artikel 118 A van het EEG-Verdrag). Deze wijziging bevat aanvullingen op de oorspronkelijke tekst m.b.t. de gebruiksvoorschriften voor mobiele machines en werktuigen, waaronder ook werktuigen voor het heffen van personen vallen.

1.2.1. Het zou wenselijk zijn geweest, deze op artikel 118 A van het Verdrag gebaseerde wijziging van Richtlijn 89/655/EEG tegelijk met de onderhavige wijziging te presenteren, zodat de tekst inzake het ontwerp van machines en de tekst over het gebruik ervan goed op elkaar aansluiten. Het is van groot belang dat de richtlijn die door het Directoraat-Generaal Sociale Zaken (DG V) wordt uitgewerkt, nauwkeurige bepalingen

<sup>(1)</sup> PB nr. L 183 van 29. 6. 1989.

<sup>(2)</sup> PB nr. L 198 van 22. 7. 1991.

<sup>(3)</sup> PB nr. L 393 van 30. 12. 1989.

bevat t.a.v. de periodieke controles die de gebruikers van werktuigen voor het heffen van personen moeten uitvoeren.

## 2. Bijzondere opmerkingen

### 2.1. *Opmerkingen over de wijzigingen die niet het heffen van personen betreffen.*

2.1.1. Het aan de Lid-Statens opgelegde verbod om het in de handel brengen van machines die aan de bepalingen van de richtlijn voldoen, te verbieden (artikel 1, lid 2)

2.1.1.1. In artikel 4 van de Richtlijn inzake machines werd het de Lid-Statens in het algemeen verboden, het in de handel brengen van materieel dat aan de bepalingen van die Richtlijn voldeed, te verbieden.

2.1.1.2. Volgens de wijziging laten de bepalingen betreffende vrij verkeer in de Richtlijn inzake machines andere voorschriften onverlet. De Lid-Statens kunnen de machines dus wel op grond van b.v. milieu- of urbanisatievoorschriften verbieden.

2.1.1.3. Het is begrijpelijk dat in andere richtlijnen aspecten aan de orde komen die in de Richtlijn inzake machines niet worden behandeld. Daarentegen is het gevaarlijk wanneer andere teksten eveneens voorschriften bevatten t.a.v. aspecten die reeds onder de Richtlijn inzake machines vallen. Hetzelfde technische gegeven, zoals lawaai, zou in één enkele regeling moeten worden behandeld, waarbij aan alle aspecten aandacht wordt besteed: veiligheid op het werk, bescherming van de consument en van het milieu. Zo valt het bijvoorbeeld te betreuren dat DG XI momenteel een voorstel tot aanpassing aan de vooruitgang van de techniek voor de Richtlijn van 1986 inzake het door bouwmachines veroorzaakte lawaai voorbereidt, terwijl ondertussen een essentiële veiligheidseis in de richtlijn inzake machines is opgenomen.

2.1.2. Wijziging van het technische gedeelte van de Richtlijn inzake machines [artikel 1, leden 3 a), 3 b), 3 d) en 3 e)]

2.1.2.1. De Commissie brengt in de Richtlijn inzake machines terecht een wijziging en een aanvulling aan op twee punten: de noodstopbediening en de voorzieningen waarmee wordt voorkomen dat de bediener opgesloten raakt. Voor machines die d.m.v. een andere energiebron dan mankracht worden bewogen en machines voor ondergrondse werkzaamheden zijn twee technische specificaties uitgewerkt.

2.1.3. Gebruiksaanwijzing en conformiteitsverklaring [artikel 1, leden 3 c) en 4]

2.1.3.1. De fabrikant die een machine rechtstreeks aan een gebruiker verkoopt, is altijd verplicht een gebruiksaanwijzing te verstrekken in de taal van het land waar de machine wordt gebruikt. Het verstrekken van een in een andere taal gestelde gebruiksaanwijzing is een kwestie van overeenkomst tussen leverancier en gebruiker.

2.1.3.1.1. Eventueel is de invoerder/handelaar verplicht een gebruiksaanwijzing te verstrekken in de taal van het land waar de machine gebruikt wordt; de fabrikant van de machine kent nl. niet noodzakelijkerwijs het uiteindelijke bestemmingsland van zijn produkt.

2.1.3.1.2. Als de werknemer die een machine bedient, de taal van het land waar hij werkt niet begrijpt, moet hij over in zijn taal vertaalde gebruiksaanwijzingen beschikken.

2.1.3.1.3. Het zou wenselijk zijn te bepalen dat de fabrikant de onderhoudsvorschriften vaststelt. De fabrikant kan een gedeelte van het onderhoud zelf uitvoeren als hij van mening is dat de gebruiker hiertoe niet in staat is.

2.1.3.2. Overigens is de fabrikant niet verplicht, technische informatie te verstrekken die niet rechtstreeks verband houdt met de veiligheid, en die het mogelijk zou maken, onderdelen van de machine na te maken (of de gehele machine na te maken, in overtreding van de regels inzake industriële eigendom). Reserveonderdelen moeten aan dezelfde veiligheids- en kwaliteitseisen voldoen als originele onderdelen, ongeacht door wie zij worden geleverd. De fabrikant moet in de gebruiksaanwijzing kunnen aangeven dat hij niet aansprakelijk kan worden gesteld voor reserveonderdelen die niet van hem afkomstig zijn.

### 2.2. *Opmerkingen over werktuigen voor het heffen van personen*

#### 2.2.1. Toepassingsgebied

2.2.1.1. Voor liften en machines voor transport per kabel (kabelbanen, ...) zullen specifieke richtlijnen gelden, daar het hierbij om grote en bijzondere risico's gaat. Het Comité neemt er nota van dat hefwerktuigen die slechts bij wijze van uitzondering voor het heffen van personen worden gebruikt, niet onder de richtlijn vallen.

#### 2.2.2. Essentiële veiligheidseisen (Bijlage I)

2.2.2.1. In bijlage I wordt geen onderscheid gemaakt tussen machines waarbij het bedieningsgedeelte hefbaar is, machines waarbij het werkgedeelte hefbaar is en inrichtingen die toegang tot het werkgedeelte verschaffen.

2.2.2.2. Als gevolg hiervan ontstaan er verscheidene interpretatieproblemen en zijn bepaalde zaken — naar gelang van het soort machine — zelfs technisch onmogelijk.

#### 2.2.3. Procedures voor het in de handel brengen van werktuigen voor het heffen van personen (Bijlage II)

2.2.3.1. Volgens bijlage II dienen werktuigen voor het heffen van personen waarbij een risico van een vrije val van meer dan 5 m bestaat, evenals twee soorten

beveiligingsinrichtingen aan een type-onderzoek te worden onderworpen voordat zij in de handel worden gebracht.

2.2.3.2. Als de belangrijkste veiligheidselementen — snelheidsbegrenzers en vanginrichtingen — in de ontwerpfase aan een type-onderzoek worden onderworpen, is type-onderzoek voor het hefwerktuig in zijn geheel niet meer nodig. Er dient aan te worden herinnerd dat volgens het voorstel voor een wijziging van de Richtlijn over het gebruik van arbeidsmiddelen de gebruiker verplicht is, technische proeven uit te voeren voordat de machine daadwerkelijk in gebruik wordt genomen.

2.2.3.3. Het type-onderzoek m.b.t. werktuigen voor het heffen van personen mag slechts gelden voor de onderdelen die met deze functie verband houden. De onderdelen van de machine die hiermee geen verband houden, vallen onder de onderzoeksplicht van de fabrikant zelf of eventueel onder specifieke procedures in andere richtlijnen (b.v. druktoestellen).

2.2.3.4. Het Comité acht de in bijlage II genoemde hoogte van 5 m om veiligheidsredenen niet aanvaardbaar. Op basis van de ervaring die is opgedaan bij het onderzoek naar en de bescherming tegen ongevallen in een groot aantal concrete werksituaties kan een hoogte van 1,5 m wel als geschikt worden beschouwd. Deze hoogte kan evenwel niet in alle onder deze richtlijn vallende sectoren als criterium worden gehanteerd, met name i.v.m. de type-goedkeuring. Het Comité beveelt dan ook aan de formulering van deze passage nader te bekijken.

2.2.3.5. Verder worden bepaalde zeer hoge hefwerktuigen (stellingtransporteurs) in onderdelen aan de cliënt geleverd en ter plaatse opgebouwd. Type-onderzoek op dergelijke machines, die vaak voor één specifiek gebruiksdoel worden geconstrueerd, is moeilijk te verwezenlijken.

2.3. Om de vele verwijzingen naar andere wettelijke voorschriften in het richtlijnvoorstel te voorkomen, zou de Commissie een gecodificeerde richtlijn moeten uitbrengen, waarin de richtlijn en alle wijzigingen erop zijn samengevoegd.

Gedaan te Brussel, 26 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende wijziging van Verordening (EEG) nr. 594/91 van 4 maart 1991 met het oog op de versnelde eliminatie van stoffen die de ozonlaag afbreken**

(92/C 223/19)

De Raad heeft op 7 april 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 130 S van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft besloten, de heer Proumens als algemeen rapporteur voor de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden aan te wijzen.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

Het Economisch en Sociaal Comité stemt onder voorbehoud van de volgende opmerkingen in met onderhavig voorstel voor een verordening. Het spreekt er zijn voldoening over uit dat de Commissie met voortvarendheid te werk is gegaan en nieuwe bepalingen heeft uitgewerkt voordat eind 1992 te Kopenhagen in het kader van een vergadering van de Verenigde Naties (Milieuprogramma van de Verenigde Naties) het Protocol van Montreal van 1989 zal worden bijgesteld.

## **1. Inleiding**

1.1. Onderhavige ontwerp-verordening is een voorstel tot wijziging van Verordening (EEG) nr. 594/91 van 4 maart 1991, dat op haar beurt gebaseerd is op het Protocol van Montreal betreffende stoffen die de ozonlaag afbreken.

1.2. De bedoelde stoffen zijn de chloorfluorkoolwaterstoffen (CFK's) 11, 12, 113, 114 en 115 en de

overige volledig gehalogeneerde CFK's, de halonen, 1.1.1-trichloorethaan en koolstoftetrachloride. Productie en verbruik van al deze stoffen moeten overeenkomstig een in Verordening (EEG) nr. 594/91 neergelegd tijdschema worden verminderd.

1.3. Waarnemingen in het kader van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) hebben echter de volgende resultaten opgeleverd:

- het ozongat boven Antarctica was in 1991 even groot als in 1987, 1989 en 1990,
- voor het eerst is aangetoond dat het verdwijnen van ozon gepaard gaat met een toenemende UV-straling,
- ook op het noordelijk halfrond is sprake van afbraak van de ozonlaag,
- de hoeveelheid chloor in de stratosfeer zal, ondanks de te Montreal genomen besluiten, tot in het jaar 2000 waarschijnlijk nog blijven toenemen.

1.4. Om die reden is het UNEP tot de conclusie gekomen dat een en ander sneller dient te verlopen; technisch worden de thans voorgestelde maatregelen haalbaar geacht:

- alle CFK's en halonen: volledige stopzetting per 1 januari 1996 i.p.v. 1 juli 1997,
- 1.1.1-trichloorethaan: volledige stopzetting per 1 januari 1996 i.p.v. 1 januari 2005,
- koolstoftetrachloride: volledige stopzetting per 1 januari 1995 i.p.v. 1 januari 1998.

1.5. Bovendien wil de Commissie de aanvankelijk te Montreal overeengekomen termijnen voor de gefaseerde afschaffing vervangen door strengere termijnen, nl. vermindering met 85 % voor alle bovengenoemde stoffen met ingang van 1 januari 1994.

1.6. Het Comité vreest echter dat deze veel snellere vermindering moeilijkheden zal opleveren voor de bedrijven die deze stoffen produceren, hetgeen automatisch tot verlies van arbeidsplaatsen zou leiden.

1.7. In feite zijn er slechts een tiental producenten in Europa, en de Commissie heeft laten weten er geen bezwaar tegen te hebben dat deze bedrijven zich voor de productie van deze stoffen aansluiten om de doelstellingen te kunnen bereiken.

## 2. Opmerkingen

2.1. Het verslag waarop het UNEP — en dus ook de Commissie — zich baseert, is wetenschappelijk gezien wel juist, maar er lijkt geen rekening te zijn gehouden met de gevolgen van de enorme hoeveelheden gas die bij de massale vulkaanruptie op de Filippijnen in de atmosfeer terecht zijn gekomen.

2.2. Dit belangrijke gegeven betekent uiteraard niet dat alle voorstellen, zowel de termijnen als de percentages, op de helling zouden moeten.

2.3. De Commissie werkt momenteel aan een lijst van afwijkingen die aan de eind 1992 te Kopenhagen te houden vergadering zal worden voorgelegd; indien deze afwijkingen op het niveau van de Verenigde Naties worden goedgekeurd, zal de Commissie in de loop van 1993 een gedetailleerde lijst opstellen voor de essentiële toepassingen.

2.4. Wel zou het Comité graag zien dat deze aantoonbaar essentiële toepassingen in samenwerking met de producerende en verbruikende industrieën zorgvuldig worden omschreven.

2.5. De voorgestelde reducties en termijnen zijn, onder meer dank zij de in punt 1.7 bedoelde mogelijkheid om afspraken tussen bedrijven te maken, acceptabel, maar het is van groot belang dat de Commissie en de verantwoordelijke autoriteiten van de Lid-Staten toezien op een strikte toepassing van de nieuwe bepalingen, en dat zij in nationaal verband zeer strenge sancties invoeren om illegale invoer uit derde landen die het Protocol van Montreal nog niet hebben ondertekend, tegen te gaan.

2.6. Ook zou de Commissie, in haar hoedanigheid van deelnemer aan de onderhandelingen en besprekingen in UNEP-verband, erop moeten toezien dat de overige derde landen in mondiaal verband gelijkwaardige maatregelen nemen.

2.7. Als dat niet gebeurt, zullen de in de ontwerpverordening opgenomen bepalingen niet volledig effect kunnen sorteren. Bovendien zou het Europese bedrijfsleven in de wereldhandel dan in een achtergestelde positie kunnen belanden.

2.8. Daarnaast zal op productie en/of gebruik van CFK's overal in de wereld toezicht worden uitgeoefend. Deze stoffen moeten worden onderzocht op hun carcinogene, mutagene en teratogene effecten. De Commissie zou een erkend Europees instituut voor toxicologisch onderzoek, zoals het *European Chemical Industry, Ecology en Toxicology Centre* — Brussel (ECETOC), hiermee moeten belasten. De conclusies van dit onderzoek, die in samenwerking met de producenten zouden moeten worden geformuleerd, zijn van belang voor zowel de werknemers uit de bedrijven die deze stoffen produceren en gebruiken, als voor de consumenten.

2.9. Uit milieu-oogpunt zouden deze werkzaamheden, wat de eco-toxiciteitscriteria betreft, gecoördineerd kunnen worden met het Europees Milieuagentschap.

## 3. Bijzondere vrijstellingen

### A. Geneesmiddelen

3.1. Het Comité dringt erop aan dat het aantal vrijstellingen zo gering mogelijk wordt gehouden, maar zou graag zien dat het gebruik van CFK's in spuitbussen voor medische doeleinden, in het bijzonder voor geneesmiddelen tegen longaandoeningen, pas eind 1997, zoals aanvankelijk was gepland, definitief wordt verboden.

3.2. Het gaat hier namelijk om een probleem dat de volksgezondheid aangaat, terwijl het verbruik van CFK's voor deze toepassingen bijzonder gering is. De diensten van de Commissie zouden er bij de bevoegde autoriteiten in de Lid-Staten op moeten aandringen dat de registratieprocedures voor deze geneesmiddelen, zodra hiervoor nieuwe drijfgassen zijn ontwikkeld, in versneld tempo worden afgewerkt. Dank zij deze versnelde procedures kunnen de nieuwe bepalingen dan zo spoedig mogelijk in acht worden genomen, terwijl de bevoorrading van patiënten die het niet zonder deze geneesmiddelen kunnen stellen, niet in gevaar komt.

#### B. Overige produkten

3.3. Ten aanzien van de vrijstellingen voor andere essentiële toepassingen zou het Comité graag zien dat de Commissie ervoor zorgt dat:

- een positieve lijst van deze vrijstellingen wordt opgesteld,
- de criteria worden opgesomd op basis waarvan een toepassing als essentieel wordt beschouwd,
- hieraan een tijdlimiet wordt verbonden,
- het aantal zo gering mogelijk wordt gehouden.

#### 4. Hergebruik

4.1. De Commissie zou de mogelijkheden moeten onderzoeken om tot hergebruik en verwijdering van de in onderhavig verordeningvoorstel bedoelde stoffen over te gaan, met name de volledig gehalogeneerde CFK's en de halonen die thans aanwezig zijn in industriële of particuliere installaties die van vóór het Protocol van Montreal dateren.

Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

### **Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad tot vaststelling van handelsnormen voor bepaalde melkvetten en andere vetten dan melkvetten alsmede voor uit plantaardige en dierlijke produkten samengestelde vetten <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/20)

De Raad heeft op 10 februari 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

De Afdeling voor landbouw en visserij, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 mei 1992 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Quevedo Rojo.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met 50 stemmen vóór en 20 stemmen tegen, bij 8 onthoudingen, is goedgekeurd.

#### **1. Algemene opmerkingen**

1.1. Het Comité gaat in principe akkoord met het voorstel van de Commissie, en in het bijzonder met het initiatief dat erop is gericht een produkt te beschermen dat vanwege zijn hoge kwaliteit en zuiverheid veel wordt geïmiteerd door fabrikanten die op die manier van de goede naam van dit produkt willen profiteren. Ook acht het Comité het van het grootste belang dat de consument een optimale garantie en zoveel mogelijk informatie betreffende de werkelijke aard van de op de markt gebrachte produkten wordt geboden.

1.2. Het Comité zou voorts gaarne zien dat op de hiermee ingeslagen weg wordt voortgegaan en ook andere produkten in de Gemeenschap d.m.v. een duidelijke definitie op EG-niveau worden beschermd.

1.3. De titel van het voorstel zou met de inhoud ervan in overeenstemming moeten worden gebracht en daartoe als volgt moeten worden gewijzigd: „Voorstel voor een verordening van de Raad tot vaststelling van handelsnormen voor bepaalde melkvetten die als broodsmeezel worden gebruikt, andere vetten en melanges daarvan”.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 36 van 14. 2. 1992, blz. 12.

1.4. Het Comité vindt dat de term „boter” uitsluitend gebruikt zou moeten worden voor het produkt dat wordt verkregen uit melk of room, met een vetgehalte van ten minste 80 %. Het vraagt de Commissie om produkten met een geringer vetgehalte waarin de vetstof is vervangen door water of een andere stof, een andere benaming te geven (b.v. „produkt van melkvet”).

## 2. Bijzondere opmerkingen

2.1. Het Comité stelt voor, aan artikel 2, lid 1, de volgende zin toe te voegen:

„Deze benamingen worden tevens gebezigd wanneer de bedoelde produkten worden vermeld als ingrediënten van andere voedingsmiddelen.”

### 2.2. Artikel 4, lid 1

2.2.1. Ter wille van de duidelijkheid stelt het Comité voor, lid 1), sub b), van artikel 4 als volgt te lezen:

„het totale vetgehalte van het eindprodukt vóór de verzending ervan door de verwerkende industrie, voor de in bijlage 2 bedoelde produkten met een vetgehalte van minder dan 80 %.”

2.2.2. Het Comité vindt dat lid 1, d), van artikel 4 geschrapt kan worden, aangezien dit produkten betreft die alleen melkvet bevatten en het totale vetgehalte reeds wordt aangegeven op grond van het bepaalde in lid 1, b).

2.2.3. Artikel 4, lid 2: Het Comité stelt voor, dit lid in het desbetreffende deel van bijlage 2 op te nemen.

2.2.4. Artikel 4, lid 3: Het Comité vindt dat beter aangegeven moet worden wat precies wordt verstaan onder „variëteit” en „oorsprong” en het mogelijke verband daarvan met de begrippen die worden gehanteerd in de voorstellen voor verordeningen betreffende de bescherming van geografische benamingen en aanduidingen van oorsprong van landbouwprodukten en levensmiddelen, en betreffende de certificering van de specifieke kenmerken van levensmiddelen.

### 2.3. Artikel 5

2.3.1. Lid 2: Het Comité stelt voor, de tekst van lid 2 als volgt aan te vullen:

„Deze vermeldingen moeten op de begeleidende handelsdocumenten voorkomen als de betrokken produkten niet verpakt zijn.”

2.4. Het Comité stelt voor, de tweede alinea van artikel 7 te schrappen.

2.5. Ter wille van de duidelijkheid stelt het Comité voor, artikel 10 als volgt te formuleren:

„Ingeval naar dit artikel wordt verwezen, worden de betrokken maatregelen, naar gelang van het geval vastgesteld

— volgens de procedure van artikel 30 van Verordening (EEG) nr. 804/68,

— volgens de procedure van artikel 38 van Verordening (EEG) nr. 136/66, dan wel

— door combinatie van beide bovengenoemde procedures.”

Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

## BIJLAGE

(artikel 43, vierde alinea, van het Reglement van Orde)

Tijdens de discussie zijn de volgende wijzigingsvoorstellen verworpen:

### Paragraaf 1.4

Te schrappen.

### Motivering

Nieuwe behoeften en produktontwikkeling hebben geleid tot verhoging van de produktie van boter met gehaltes van 60 en 40 % melkvet. Deze produkten mag de naam „boter” niet worden ontnomen, zolang het melkvetgehalte maar duidelijk op de verpakking wordt aangegeven.

### Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 21, stemmen tegen: 45, onthouding: 2.

### Paragraaf 1.4

Te schrappen.



*Motivering*

Boter (met een melkvetgehalte van meer dan 80 %) moet natuurlijk „boter” worden genoemd; evenzo moet halfvolle boter ook „halfvolle boter” heten, en niet, zoals de rapporteur voorstelt, „produkt van melkvet”.

Hoe zou men immers kunnen weten dat een „produkt van melkvet” in werkelijkheid ook halfvolle boter kan zijn?

*Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 21, stemmen tegen: 45, onthoudingen: 2.

**Paragraaf 1.4**

Te schrappen en te vervangen door het volgende:

„Het Comité vindt dat op traditionele wijze bereide boter, verkregen uit melk of room, met een vetgehalte van meer dan 80 %, specifieke bescherming zou moeten genieten op basis van artikel 4 inzake etikettering en/of artikel 6 inzake de bepaling van het kwaliteitsniveau.”

*Motivering*

De in paragraaf 1.4 voorgestelde definitie van boter is te restrictief, en wel om de volgende redenen:

1. Hiermee wordt verdere ontwikkeling van het procédé voor de bereiding van boter vrijwel verboden, en wordt het dus vrijwel onmogelijk, in de toekomst nieuwe technologische ontwikkelingen in deze sector toe te passen. Zonder de hoofdkenmerken van het produkt (melkvetgehalte) te veranderen, is het b.v. denkbaar dat de kwaliteit en het concurrerende karakter van het produkt (zoals betere smeerbaarheid) worden verhoogd, met name door toevoeging van bepaalde stoffen, die uiteraard de vetstof zelf niet mogen vervangen.

2. Het wordt de producent onmogelijk gemaakt, het positieve imago van boter voor verdere diversificatie te gebruiken: het zal dus niet meer mogelijk zijn, op basis van boter bereide produkten in de handel te brengen onder benamingen als „halfvolle boter” of „driekwartboter” die in het onderhavige verordeningvoorstel worden gedefinieerd. Een dergelijke mogelijkheid voor produktdiversificatie bestaat wel reeds voor melk („halfvolle melk”, „magere melk”, enz.), zonder dat het imago van melk of de eigenschappen ervan hierdoor worden aangetast, en zonder dat de consument in verwarring raakt (in het geval van melk moet het melkvetgehalte volgens de desbetreffende verordening steeds op het produkt worden aangegeven). Er is hier sprake van een duidelijk gat in de markt; dit wordt bevestigd door de ontwikkeling van de vraag.

Het is dus wenselijk, de sector melkvetprodukten open te stellen voor „light”-produkten, wil de doelstelling van de verordening, nl. het verlenen van steun aan de producent door de afzet van zijn produkt te bevorderen, niet op losse schroeven komen te staan.

3. Er is niets op tegen, het produkt „traditionele boter” te willen beschermen, en dat zou inderdaad in het kader van de onderhavige verordening kunnen geschieden, zoals in dit wijzigingsvoorstel wordt aangegeven.

Het is echter absoluut noodzakelijk dat de definitie van de benaming „boter” als zodanig algemeen genoeg is om de sector in staat te stellen zich aan te passen. De in het verordeningvoorstel gebruikte definitie is overigens afkomstig uit de Codex.

*Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 28, stemmen tegen: 44, onthoudingen: 4.

Een nieuwe, als volgt luidende paragraaf 2.6 toe te voegen:

„2.6 Bijlage 2, Groep B en C

Volgens deze twee bijlagen zijn alle produkten met een melkvetgehalte tussen 3 en 15 % niet toegestaan; diensgevolge zouden de produkten met een melkvetgehalte van 10 % die momenteel verkrijgbaar zijn, niet langer mogen worden verkocht. Dit is onaanvaardbaar en dient te worden gecorrigeerd.”

*Motivering*

Tijdens de Afdelingsvergadering heeft de vertegenwoordiger van de Commissie meegedeeld dat hierbij sprake is van een vergissing uit onwetendheid en dat het niet de bedoeling is, produkten die in sommige Lid-Staten in de handel zijn, illegaal te verklaren. Toch dient hierover in het advies een duidelijke opmerking te worden gemaakt. Het opmerken van dergelijke fouten is een van de nuttige taken die het Comité in het belang van de burger vervult.

*Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 27, stemmen tegen: 27, onthoudingen: 18.

Een nieuwe, als volgt luidende paragraaf 2.7 in te voegen :

„Meer in het algemeen gezien beperkt een dergelijk verbod van bepaalde categorieën produkten de keus van de consument en belemmert dit de produktontwikkeling. Op een interne markt die bedoeld is om de consument een betere keus te bieden door kunstmatige belemmeringen uit de weg te ruimen, is dit daarom niet op zijn plaats.”

#### *Motivering*

Het wijzigingsvoorstel spreekt voor zichzelf. Doel van de interne markt is om bestaande belemmeringen op te heffen en niet om nieuwe hindernissen te creëren, zoals in dit voorstel wordt gepoogd.

#### *Uitslag van de stemming*

Stemmen vóór: 17, stemmen tegen: 40, onthoudingen: 13.

---

### **Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad inzake de instelling in de Franse Overzeese Departementen, op de Canarische Eilanden, in Madeira en de Azoren, van een versterkte steunregeling ten behoeve van de oprichting van producentenorganisaties <sup>(1)</sup>**

(92/C 223/21)

De Raad heeft op 22 april 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het voornoemde voorstel.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft besloten, de heer Pricolo als algemeen rapporteur voor de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden aan te wijzen.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen werd goedgekeurd.

1. Het Comité kan zich volledig vinden in de redenen die de Commissie ertoe gebracht hebben het onderhavige voorstel uit te werken. Hiermee wordt beoogd, meer oprichtings- en aanloopsteun te verlenen voor producentenorganisaties in de sector visserijprodukten in de Franse overzeese departementen (DOM) en op de Canarische Eilanden, Madeira en de Azoren.

2. Differentiëring van de steun op grond van de specifieke structuursituatie in de verschillende regio's van de Gemeenschap dient nl. voortaan beschouwd te worden als vaste regel in het landbouwstructuurbeleid.

Vermindering of zelfs opheffing van de structuurverschillen, en bijgevolg grotere economische en sociale samenhang, kan worden bereikt door gedifferentieerde parameters te hanteren, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende factoren die de economische en produktie-ontwikkeling in de probleemgebieden en de ultraperifere regio's van de Gemeenschap in de weg staan.

3. De bepalingen betreffende de producentenorganisaties en de unies daarvan — zowel de bepalingen die zijn opgenomen in de horizontale Verordening (EEG)

nr. 1360 van 19 juni 1978, gewijzigd bij Verordening (EEG) nr. 3808 van 12 december 1989, als die van Verordening (EEG) nr. 3687 van de Raad van 28 november 1991 inzake de visserijsector — zijn erop gericht, de structuurproblemen op te lossen die zich voordoen op het stuk van de concentratie van het aanbod en van de aanpassing van de produktie aan de eisen van de markt.

In de meest afgelegen regio's en op de eilanden van de Gemeenschap zijn deze problemen nog veel groter en soms zelfs uitzichtsloos. Er moet bijgevolg iets worden gedaan — zowel economisch als financieel — om het uitermate grote aantal kleine en ondoeltreffend georganiseerde bedrijven in die gebieden te helpen.

4. Dit initiatief van de Commissie kan dan ook de goedkeuring van het Comité wegdragen, mede omdat hierbij een homogene afwijkende regeling voor de producentenorganisaties in de visserijsector wordt ingevoerd. Er zij nl. aan herinnerd dat de Raad bij zijn besluit van 26 juni 1991 betreffende de programma's Poseican (Canarische Eilanden) en Poseima (Azoren en Madeira) het beginsel heeft vastgelegd dat voor deze eilanden een versterkte steunregeling ten behoeve van de producentenorganisaties in de visserijsector diende te worden ingevoerd.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 100 van 22. 4. 1992, blz. 13.

Het voorstel heeft niet alleen ten doel, het reeds voor de Canarische Eilanden, de Azoren en Madeira geldende beginsel dat meer steun moet worden verleend, ook in de DOM toe te passen, maar ook voor al deze gebieden een identieke afwijking van artikel 6, lid 2, van Verordening (EEG) nr. 3681/91 in te voeren.

5. Momenteel kan krachtens genoemd artikel oprichtings- en aanloopsteun aan producentenorganisaties worden uitgekeerd voor een periode van drie jaar vanaf hun erkenning, tot ten hoogste 3,2 en 1 % van de waarde van de verhandelde produkten in resp. het eerste, het tweede en het derde jaar; dit bedrag wordt echter beperkt tot 60, 40 en 20 % van de beheerskosten van de organisatie in resp. het eerste, het tweede en het derde jaar.

Volgens de afwijkende regeling wordt niet voor drie, maar voor vijf jaar steun verleend, en het bedrag ervan ligt ook hoger, nl. 5, 4, 3, 2 en 1 % van de waarde van de verhandelde produkten in resp. het eerste, het tweede, het derde, het vierde en het vijfde jaar; de steun mag echter niet meer bedragen dan 80, 70, 60, 40 en 20 % van de beheerskosten in resp. het eerste, het tweede, het derde, het vierde en het vijfde jaar.

6. Het Comité is van oordeel dat deze versterkte steunregeling de ontwikkeling en uitbreiding van de producentenaansluitingen in de DOM, de Canarische Eilanden, de Azoren en Madeira kan bevorderen. Het hecht dan ook zijn goedkeuring aan de voorstellen van de Commissie.

Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

---

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende specifieke maatregelen voor bepaalde landbouwprodukten ten behoeve van de Canarische eilanden**

(92/C 223/22)

De Raad heeft op 22 april 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het voornoemde voorstel.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft besloten, de heer Mayayo Bello als algemeen rapporteur met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden te belasten.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

## 1. Algemene opmerkingen

1.1. Het Commissievoorstel betreft de tenuitvoerlegging van het programma van speciaal op het afgelegen en insulaire karakter van de Canarische eilanden afgestemde maatregelen (Poseican).

1.2. Dit programma is door de Raad op 26 juni 1991 goedgekeurd (Besluit 91/314/EEG). Er wordt mee beoogd de economische en sociale ontwikkeling van de archipel te bevorderen, alsmede compenserende maatregelen te treffen voor de negatieve gevolgen die kunnen voortvloeien uit het besluit de Canarische eilanden in het douanegebied van de Gemeenschap op te nemen en alle onderdelen van het EG-beleid volledig op deze eilanden toe te passen.

1.3. In het Commissievoorstel, dat erop gericht is een kaderverordening vast te stellen, worden daarom maatregelen voorgesteld om de voorziening met bepaalde, zowel voor rechtstreekse consumptie als voor de verwerkende industrie bestemde landbouwprodukten te vergemakkelijken; verder bevat het voorstel maatregelen om de ontwikkeling van bepaalde activiteiten op het gebied van landbouw en veeteelt te stimuleren.

1.4. Het Comité hecht in dit verband het grootste belang aan de maatregelen om, zoveel mogelijk met behoud van de produktiecapaciteit en de werkgelegenheid, de eindverbruikersprijzen gestaag te verlagen.

1.5. Het onderstreept daarom het belang van de maatregelen om enerzijds de consumptie van lokale produkten te stimuleren en anderzijds de produktiviteit en het concurrentievermogen van de landbouw en de agro-industrie op een hoger peil te brengen. Daardoor wordt nl. een evenwichtiger en meer gediversifieerde endogene ontwikkeling bevorderd.

1.6. Al met al stemt het Comité in grote lijnen met het voorstel in. Het staat volledig achter de initiatieven om compenserende maatregelen te treffen voor de uit de specifieke situatie van de archipel voortvloeiende problemen, alsook voor de gebreken en beperkingen waarmee de landbouwproductie aldaar wordt geconfronteerd. Niettemin wil het Comité wel enkele concrete kanttekeningen bij het voorstel plaatsen.

## 2. Bijzondere opmerkingen

### 2.1. Artikel 11

2.1.1. Het Comité is van mening dat de term „ter plaatse vervaardigd” nader moet worden uitgelegd, zodat duidelijker wordt waarvoor de steun precies geldt.

2.1.2. Afgezien hiervan lijkt het niet raadzaam louter steun te verlenen voor koemelk. Om dezelfde redenen, en om de doelstellingen te bereiken die in het artikel worden genoemd, vindt het Comité dat ook steun voor door de zuivelfabrieken opgehaalde geitemelk moet worden verleend.

### 2.2. Artikel 15

2.2.1. Volgens het Comité zou voor de in lid 1 (tweede alinea) genoemde programma's een looptijd van ten minste twee jaar voldoende zijn.

2.2.2. In lid 2 (tweede alinea) en 3 moet het woord „steun” steeds door het woord „communautaire” worden voorafgegaan.

2.2.3. Aangezien de bananenteelt voor de Canarische eilanden enorm belangrijk is, dringt het Comité erop aan haast te maken met de goedkeuring van de maatregelen die ten behoeve van deze sector zijn voorgesteld.

### 2.3. Artikel 17

2.3.1. Omdat de meeste produkten op de Canarische eilanden onder bijzondere omstandigheden worden geteeld, is het Comité van oordeel dat een economische studie over de situatie en de vooruitzichten niet tot de sector verwerkte groenten en fruit beperkt moet blijven.

### 2.4. Artikel 18

2.4.1. Het grafisch symbool moet zowel voor plantaardige als dierlijke produkten gebruikt kunnen worden. Daarom meent het Comité dat dit artikel niet in Titel III, maar misschien veeleer in Titel IV thuishoort.

### 2.5. Artikel 20, lid 1

2.5.1. Het Comité is van mening dat bedrijven reeds voor steun in aanmerking moeten komen als aan de in

a) en b) gestelde voorwaarden is voldaan. Er moet derhalve niet ook nog worden geëist dat het om de produktie van vqprd-wijnen gaat.

## 2.6. Artikel 25

2.6.1. Het Comité stelt voor, dit artikel naar Titel II te verplaatsen.

## 2.7. Artikel 27

2.7.1. Het Comité stelt voor, aan het eind van punt e) van lid 1 het volgende toe te voegen:

„...die boven de behoeften van de regionale markt uitstijgt;”.

2.7.2. Het Comité stelt voor, een als volgt luidend lid 7 toe te voegen:

„7. De Commissie verbindt zich ertoe gegronde verzoeken van de Spaanse autoriteiten in behandeling te nemen, ten einde krachtens Verordening (EEG) nr. 866/90 communautaire steun toe te kennen in de volgende gevallen waarin thans, uit hoofde van Beschikking van de Commissie 90/342/EEG tot vaststelling van selectiecriteria, geen steun mag worden verleend:

- a) investeringen voor de aanschaf van koelhuizen voor gekoelde of diepvriesprodukten;
- b) investeringen ter verhoging van de produktie van tomatenpuree;
- c) investeringen in de sector koemelk en koemelkprodukten waardoor de verwerkingscapaciteit voor melk wordt uitgebreid, alsmede investeringen met betrekking tot boter en voor veevoeder bestemde weipoeder;
- d) investeringen gericht op de opvoering van de slachtcapaciteit voor varkens, runderen en pluimvee;

e) investeringen betreffende de ontvangst of de verwerking van op de Canarische eilanden geteelde druiven voor de produktie van tafelwijn.”

2.7.3. Voor het bovenstaande geldt steeds als voorwaarde dat de verwerkte en/of afgezette produkten voor de interne markt van de Canarische eilanden bestemd zijn.

2.8.1. Met de specifieke voorzieningsregeling wordt een tweeledig doel beoogd. Ten eerste wordt bij de voorziening in de behoeften van de regionale markt naar een optimale verhouding tussen kwaliteit en prijs gestreefd. Ten tweede dient tegelijkertijd de industriële activiteit en de lokale produktie te worden gestimuleerd. Daartoe moet bij het beheer van deze specifieke voorzieningsregeling van de volgende beginselen worden uitgegaan:

- a) de regeling mag niet van toepassing zijn op produkten in de behoeften waarvan de regionale produktiesectoren kunnen voorzien;
- b) de voorkeur moet worden gegeven aan voorzieningsstelsels die ervoor zorgen dat de interne economische bedrijvigheid toeneemt (bijvoorbeeld mestkalveren in plaats van vers of gekoeld rundvlees);
- c) de plaatselijke produkten mogen niet worden achtergesteld; daarom dient de op de verbruikersprijzen doorwerkende steun ten behoeve van de lokale produktie en de levering van grondstoffen voor de lokale industrie hoger te zijn dan of ten minste gelijk te zijn aan de steun die ten behoeve van elders vervaardigde produkten wordt verleend.

2.8.2. In het licht van het voorgaande en gezien de bevoegdheden waarover de Autonome Gemeenschap Canarische eilanden op het gebied van economie, handel, landbouw en industrie beschikt, acht het Comité het noodzakelijk dat steun en voorzieningsbalans rechtstreeks door de regering van de Canarische eilanden worden beheerd c.q. gecontroleerd.

Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH

**Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad houdende specifieke maatregelen voor bepaalde landbouwprodukten ten behoeve van de Azoren en Madeira**

(92/C 223/23)

De Raad heeft op 22 april 1992 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het voornoemde voorstel.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft besloten, de heer Bento Gonçalves als algemeen rapporteur voor de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden aan te wijzen.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 297e Zitting (vergadering van 27 mei 1992) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen werd goedgekeurd.

Het Comité stemt om onderstaande redenen in met het onderhavige verordeningvoorstel, dat specifieke maatregelen voor bepaalde landbouwprodukten ten behoeve van de Azoren en Madeira omvat:

- a) In de voorgestelde maatregelen worden in grote lijnen de voorstellen overgenomen die het Comité naar voren heeft gebracht in zijn advies over het kaderprogramma Poseima<sup>(1)</sup>, dat het tijdens zijn Zitting van 30 mei 1991 met algemene stemmen heeft goedgekeurd.
- b) Het Comité is verheugd over de inhoud van het onderhavige voorstel, dat in het kader van Poseima de volgende maatregelen op landbouwgebied omvat:
  - een specifieke voorzieningsregeling,
  - steunmaatregelen voor de produktie op de Azoren en Madeira,
  - afwijkende maatregelen op structuurgebied,
  - specifieke veterinaire en fytosanitaire maatregelen;
- c) Het stemt het Comité tot voldoening dat in alle voorgestelde maatregelen in wezen de inhoud terug te vinden is van zijn adviezen over Poseidom en Poseima<sup>(1)</sup>, en tevens van het informatief rapport over bergstreken en probleemgebieden, dat tijdens de Zitting van 2 juni 1987 met algemene stemmen werd goedgekeurd.

<sup>(1)</sup> PB nr. C 191 van 22. 7. 1991.

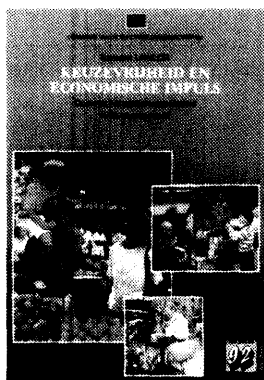
Gedaan te Brussel, 27 mei 1992.

*De Voorzitter  
van het Economisch en Sociaal Comité*

Michael GEUENICH



**BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLIKATIES  
DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN**  
Luxemburg



☐ **Keuzevrijheid en economische impuls — Doel van het Europese consumentenbeleid in de interne markt**

Eammon Lawlor

Het doel van deze brochure bestaat er niet in een economische rechtvaardiging te geven van de rechten van de individu — dit zou trouwens overbodig zijn —, maar te onderstrepen dat deze rechten economische consequenties hebben.

83 blz. — 17,6 × 25 cm

ISBN 92-826-0155-2 — Catalogusnr. CB-56-89-869-NL-C

Prijs in Luxemburg (exclusief BTW): 8,00 ecu

ES, DA, DE, GR, EN, FR, IT, NL, PT

☐ **Naar een Europese financiële ruimte**

Liberalisatie van het kapitaalverkeer en financiële integratie in de Gemeenschap

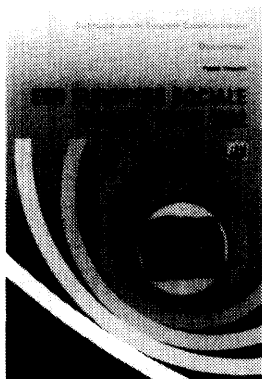
De Lid-Staten van de Europese Gemeenschap hebben zich ten doel gesteld in 1992 een grote markt zonder belemmeringen aan de binnengrenzen tot stand te brengen. Die grote markt is niet denkbaar zonder een geïntegreerde financiële markt: kapitaal en financiële diensten moeten vrij kunnen circuleren.

321 blz. — 17,6 × 25 cm

ISBN 92-825-8193-4 — Catalogusnr. PP-88-004-NL-C

Prijs in Luxemburg (exclusief BTW): 16,00 ecu

ES, DA, DE, GR, EN, FR, IT, NL, PT



☐ **Een Europese sociale ruimte voor 1992**

Patrick Venturini

In deze brochure wordt een overzicht gegeven van de historische achtergrond van de sociale ruimte, de diverse aspecten daarvan en de wisselwerking daartussen: werkgelegenheid, vrij verkeer van personen en beroepsmobiliteit, economische en sociale samenhang, de arbeidsomgeving, vennootschapsrecht, sociale maatregelen ter ondersteuning van technologische veranderingen en de structuur van de arbeidsverhoudingen. Dit zijn de belangrijke aspecten van de „Europese sociale ruimte” in de dop.

1989 — 125 blz. — 17,6 × 25 cm

ISBN 92-826-0155-2 — Catalogusnr. CB-56-89-869-NL-C

Prijs in Luxemburg (exclusief BTW): 9,75 ecu

ES, DA, DE, GR, EN, FR, IT, NL, PT

BESTELBON TE VERSTUREN AAN:

**Bureau voor officiële publikaties der Europese Gemeenschappen**  
2, rue Mercier, L-2985 Luxemburg

Gelieve mij de hierboven met ☒ aangegeven publikaties te sturen.

Naam: .....

Adres: .....

..... Tel.: .....

Datum: ..... Handtekening: .....